

Yale University Library

MAT.
CORDERII
COLLOQUIORUM
SCHOLASTICORUM
LIBRI IV.

Diligenter recogniti.

Protrepticon

Ad bene vivendi recteque
loquendi studiosos.

Calvinus didicit quo praeceptore Latine
Grammaticeque loqui, Quantus hic autor erat!
Hinc bene vivendi documenta, apteque loquendi,
O pueri, a teneris imbibite unguiculis.

LONDINI,
Imprimebat T. Newcomb. pro Societate
Bibliopolarum, 1651.

d. 2

Bei

Gk

EL
Y

ALFRED

MATURINI CORDERII

in Colloquiorum suorum libros

P R A E F A T I O .

Natus agitur minimum quinquagesimum ex quo, suscep̄ docendi pueros provinciā in hanc cogitationem rotas incubui, quā possem ratione effucere, ut pueri pietatem bonisque mores cum humana-
rum literarum studiis conjungerem: Quamvis enim, cū Parisiis primum
eo munere fungi cœpi, (cū in aliis gymnasīs, tūn in Rhe-
meni, & Barberae, Lexoviensi, Marchiano, Návarrao) non-
dum mibi verum Evangelii lumen illuxisset, sed in profundis
superstitionum tenebris demersus jacereb̄; discipulos tamen
meos bonā fide semper, non solum ad humanitatis studia, sed
etiam ad cultum divinum adhortabar: (si tamen ex nomine
appellare licet profanos illos falsae Ecclesiæ ritus, quos ego pe-
nè ab incunabulis hauseram, & Deo acceptos esse mibi per-
suaseram.) Me autem in illo instituto constanter perseverā-
se, satis idonei sunt testes libelli aliquot à me diversis tem-
poribus editi, in quibus scribendis semper mibi consilium fuit
ad utrumque borum simul pueros formare: Idem testari
possunt & mei discipuli, ē quorum ingenti numero cām su-
persint ad hunc usque diem plerique celeberrimi viri; unis
tamen potissimum, in presentiā mibi occurrit ex illis quos Pa-
risiis docui, prestantisssimus ille ver Jōannes Calvīnus, quem
honoris causā nominō. Ex quo autem mei misertus Pater cle-
mentissimus, mentem verā sui Evangelii cognitione illustravī,
muliō etiam ardentius id propositū persecutus sum. Quod
& Nivernefis schola, & aliquanto post etiam Burdega-
lenfis (ad quam, Lutetiam profugus propter Evangelica doctrī-

P R A E F A T I O.

ne professionem, me contuleram) per triennium experia est. Sed cum & plenior Evangelii cognitione deinde accessisset, & liberior etiam, imò verò prorsus libera mihi esset ejus professio; tum vero voti mei compos reddi, vehementiore desiderio quād unquam antea concupivit. Atque id testari hæc schola Genevensis jam pridem potuit, in qua go, relictâ Burdigalensi, docuit potuit & Nicomenis, cuius per annus circiter septem fui moderator, (de Neocamo autem in Helvetiorum finibus suo loquor:) potuit & Lausanensis, id testari, ubi gymnasiarchæ partes annos totos duodecim, magnificissimorum dominorum Bernatum auspiciis, susiui: potuerunt (inquam) und cum Genevensi hæ quoque scholæ id testari: sed & nunc eadem mihi testis esse potest; cum in eam me secundò Pater ille benignissimus. senectutis me misertus: (quæ annum octogessimum quintum attigit) tanquam in porum tutissimam, post infinitos labores & multa pericula receperit. Ex quo tempore sèpissime mecum cogitavi, quā potissimum re inservire illi possem, qui me per rotam vitam tantâ benignitate prosecutus esset, meque tot laboribus & periculis liberasset. Cum autem Robertus Stephanus, amicorum meorum intimus (quo primùm doctore ad Evangelii cognitionem usus fueram) me, ut aliás sèpe, ad scribendum aliqui pueris vehementer hortaretur, & adminicula quæcunque necessaria essent polliceretur, atque adeo jam me benignissime suis sumptibus aleret; animum ad eam rem apellere ceperit. Sed (pro dolor!) Robertus ille meus haud multò post ex hac virtute ad Christum; non sine maximo literarum detimento, commigravit. Neque tamen ego incepto desisti, sed aliquot opuscula scribere sum aggressus, quibus me consulturum puerorum studiis sperabam, si quando mihi manum illis extreemam imponere licret. Verum enim vero, ex quo tempore ad hunc docendi provinciam (Deo illa volente) sum revocatus, sic animum abjeci, ut vix sperare possem aliquid unquam edendi mihi datum iri spatiū propter quod (ut semper ante

P R E F A T I O .

ame feceram) me ad satisfaciendum discipulis ita dede-
ram, ut nè successivas quidem horas mihi liberas relinque-
rem. Et quamvis permulti saepe mecum agerent, adeo-
que precibus efflagitarent, ut tandem aliquid ad puerorum
utilitatem in lucem emitterem; nemo tamen persuadere poter-
at, ut mibi exirent è manibus, quæ judicio meo nondum
satè probarentur. Anno tandem superiore, cùm docen-
di adjutor ex animi sententia mihi dono Dei obtigisset,
venit in mentem chartulas meas, præsertim vetustiores,
diligentius excutere; inter quas occurserent hæc nostra colloquia,
que jam ferè tricinium (quasi sopita) in mu-
sæolo meo latuerant. Ea igitur velut è sommo excita-
ta, cùm in manus sumpfissim; placuit matutinis horis
(id est, tempore mihi a docendi provinciâ vacuo) recog-
noscere, aliquot etiam augere colloquia, & quantum res
ipsa patiebatur, expolire. Peractâ recognoscere, visum
est opusculum communicare cum quibusdam viris doctissi-
mis, qui cùm meum in eo consilium probaverent dignim-
que censuerent, quod pueri cum Grammaticæ rudimentis
haberent in manibus; ego persuasus frequenti eorum hortatione,
permisi ut liber in publicum ederetur. Sunt enim
hæc nostra colloquia ejusmodi, (quæ (nisi me fallit animus)
bonæ indolis pueros magnopere juvare possint ad eas res con-
sequendas quas ego semper in vobis babui, & in quibus
ut pueri exercebentur, omni professionis meæ tempore potissimum
laboravi: hoc est (ut sùrà dixi) ad pietatem
& bonos mores cum literarum elegantia conjungendos.
Evidem fateor aliis opus esse ad eam rem adjuventis,
præterquam his, quæ puerilia sunt Colloquia: sed tamen si pue-
ri, diligenti magistrorum exhortatione assidue incitati, in his
lectitandis sese oblectarint, fusurum confido, ut non solum puri-
us & honestius sermones inter se conferre assuecant, sed a
præcociam colloquiosis abstinere, quibus (ut ait Apostolus ex
Menandro) mores boni corrumpuntur. Hic etenim, præter
linguae Latinæ simplicem puritatem, multæ interjectæ sunt

PRÆFATIO.

modò ad pietatem & Dei timorem admonitiones, modò
præcepta salutaria de moribus, passim verò documenta sive
exempla ad rectè vivendum accommodata: ut interim rati-
am, quos modis unà & cùdem operâ excitari & acuī possit
puerorum ingenium, & ad prudentiam, & ad judicium com-
parandum; ubi scilicet alterum horrator, admonet, arguit,
liberèque reprehendit: pòrrò in bùs ipsis libellùs sic induxi lo-
quentes pueros, ut etiam obiter, & quasi aliud agens, parentes
pædagogos, præceptores quoque minus diligentés, de suo
quemque in tractandis puerilibus ingeniis officio compluribus
in locis commonefaciam. Sed de colloquiorum usu atque utili-
tate hæc tenui. Reliquum est, ut illa pueri, in quorum usum
conscripta sunt, eo quoscripsimus animo amplectantur & le-
gant; iisque, quamdiu opus erit, fruantur. Quòd si quid
iunctus ex eorum lectione se percepisse intellexerint, ei gratias
egant immortales, qui nobis ad ea scribenda & animum &
facultatem suppeditavit. Interea quoq; meminerint, preces ad
ipsum Deum sæpe & ex animo pro hujus civitatis amplissi-
mo senatu & prudentissimis magistratibus fundere: sub quo-
rum felici administratione, Deo suâ gratiâ pro-
vidente, tranquillam vitam agimus, stu-
diisque nostra in ipsius gloriam feli-
citer prosequimur.

DATUM GENEVÆ, VIII

Idus Februari. Anno Christianæ Re-

demptionis M. D. L. X. III.

Atatis autem nostræ

LXXXV.

MATU.

I

MATURINI CORDERII

Colloquiorum Scholasticorum

libri quatuor, ad pueros in quo- tidiano sermone paulatim exercendos.

LIBER I.

COLLOQ. I.

Bernardus, Claudio.

Alve, Claudi, *C.* Tu queque salvus
sis, *Bernarde, B.* Ludamus paulisper.
C. Quid ais in eptule? *Vix* scholam
ingressus es, & jam de ludo loque-
ris? *B.* Nè irascaris, quæso. *C.* Non
irascor. *B.* Quid ergò sic exclam-
mas? *C.* Accuso tuam stultitiam.
B. Non licet igitur ludere? *C.* Imò licet; ac cùm tem-
pus est. *B.* Vah! tu nimium sapi. *C.* Utinam tantùm
saperem satis: sed mitte me, quæso, ut répetam quæ
mox reddenda erunt preceptor. *B.* Æquum dicis: vo-
lo ego quoque tecum répetere, si tibi placet. *C.* Eho!
Quid hoc est? quid sibi vult ista tam subita mutatio?
nónne tu modò loquebaris de lusu? *B.* loquebar
quidem, sed non seriò. *C.* Cur simulabas? *B.* Ut paucis
tecum fabularer. *C.* Quid illud prodest? *B.* Etiam ro-
gas? nánquam audivisti ex præceptore? *C.* Nunc
michi non occurrit: quid, inquam, prodest confabu-
lari? *B.* Ad nos in Latina lingua exercendos *C.* Pro-
fessio recte putas, & ego te nunc magis amo. *B.* Habeo
tibi gratiam: agè, répetamus prelectionem; nam
brevi præceptor aderit.

COLLOQ.

Stephani, Praeceptor.

SAlve, præceptor. **P.** Sálvatis, mi Stephenio. Unde
Svenis tam multò mané? **S.** E cubiculq; nostro.
P. Quando surrexisti? **S.** Paulo ante sextam, præceptor.
P. Quid ait? **S.** Sic est ut dico. **P.** Tu nimis es matutinus;
quis te exercefecit? **S.** Frater meus. **P.** An precatus es
Deum? **S.** Cum primum frater me pexuit, precatus sum.
P. Quomodo? **S.** Flexis genib; & conjunctis manib;,
dixi precationem Dominicam cum gratiarum actione.
P. Quà lingua? **S.** Anglica. **P.** O factum bene! quis te
misit ad me? **S.** Nemo. **P.** Quid ergo? **S.** Ultero veni.
P. Mi animule, quàm pulcram est sapere! Nonne est jen-
tandi tempus? **S.** Nondum esurio. **P.** Quid vis igitur?
S. Volo reddere nomina quotidianæ, si tibi placet audire
me. **P.** Quidni placere? tēnes igitur memoriam? **S.** Teneo,
gratia Deo. **P.** Agé; pronuncia. **S.** Sed mihi solet præ-
ire Anglicé; & ego Latinè respondeo. **P.** Bene nōnes;
penè istud oblitus eram: responde igitur.

S. Expecto ut proponas.**P.** The head. **S.** Caput. **P.** The top of the head. **S.** Vertex.**P.** The fore-part. **S.** Sinciput.**P.** The binder part. **S.** Occiput.**P.** Nunc responde Anglicé.**C**aput **S.** The head.**P.** Vertex. **S.** The top of the head.**P.** Sinciput. **S.** The fore-part.**P.** Occiput. **S.** The binder-part.**P.** Quid si nunc sólus dicas omnia? **S.** Facilè dicam.**P.** Ego verò te libenter audiam.**S.** Caput, The head.

Vertex, The top of the head.

Sinciput, The fore-part.

Occiput, The binder part.

Nonne bene dixi præcep or? **P.** Quàm optimé. **S.** Lau-
detur Dominus Deus. **P.** O puicūm verbu n! Ito
nūc peticum ab ancilla jentaculum. **S.** Malim ab; té
ac-

acciper e; præceptor, si tibi non est molestum. P. O quām te amo de isto verbo! Agè, sequere me, dabo tibi aliquid boni, quia tuum rectē fecisti officium. Quid est hoc? S. Panis candidus, *White bread*. P. Quid hæc sunt? S. Ficus aridæ, *Dry figs*. P. Numera. S. Una, duæ, tres, quatuor, quinque, sex. P. O lepidum capitulum, jenta nunc otiosæ.

COLLOQ. 3.
A. B.

VIS jentare mecum? B. Non hableo jentaculum.
A. Quid? non attulisti? B. Ego domo jentaveram.
A. Itane semper facis? B. Minimè; sed quia bene manè surrexeram, sic matri placuit me tractare. A. Prost tibi: ego igitur solus jentabo. B. Et ego interim studebo.

COLLOQ. 4.
Magister, Discipulus.

ESNE paratus ad reddendam studii tui rationem? D. Paratus, ut mihi videor. M. Redde igitur, & esto præsenti animo. D. Hoc matutino tempore primùm pronunciavimus carmen ex *Catone*: deinde ejus interpretationem Latinè & Anglice redidimus: postremò bini tractavimus singulas partes orationis, cum attributis & significatione. M. Rectēne fecisti officium tuum? D. Puto me satisfecisse præceptoris magna ex parte. M. Vide ne mentiaris: Nam ego illum percontabor. D. Ut voles, præceptor; nihil hac in re me tuo. M. Agè pergamus. Meridie quid habetis reddere? D. Habemus declinare verbum *Possum* Latinè & Anglice. M. Nihil præcerea? D. Nihil. M. Ego te illud alias docui: nonne tenes memoriam? D. Non ausim affirmare, donec tentavero. M. Declina in primas personas: cætera tibi erunt facilissima. D. Indicativus, *Possum*, *I can*: *poteram*, *I was able*: *potui*, *I have been able*: *potueram*, *I has been able*: *potero*, *I shall be able*.

Imperativus deest.

Opt.

Optativus, Utinam possim, God grant I can: utinam possem, would to God I could: utinam potuerim, God grants I have been able: utinam potuisse, would to God I had been able.

Subjunctivus, Ut possim, that I may: ut possem, that I might: quamvis potuerim, although I have been able: quamvis potuisse, although I had been able: cum potuerit, when I shall be able. M. Declina totum Infinitivum.

D. Infinitivi modi praesens & praeteritum-imperfectum, Posse, to may or can; praeteritum-perfectum & plusquam perfectum, Potuisse, to have or had been able: Cetera desunt. M. Cur hoc Verbum Possum caret futuro infinito? cur item participio in rus? D. Quia non habet supinum. M. Quid tum? D. Ille enim voces à supino formari solent. M. Da exemplum in aliquo verbo integro. D. Ut à supino *Lectu* sit *Lector*, & à *Lector* sit *Lecturum* esse. M. Recte sane. Sed cur praetermisisti participii praesens à verbo *Possim*, cum sit in usu *Potens*, potensis? D. Quia (ut sèpè nos docuisti) *Potens* non est participium, licet à *Possim* veniat. M. Quid ergò est? D. Nomen adjectivum. M. Probè meministi: utinam sic pergas semper D. Spero indies meliora per Dei gratiam. M. Ego quoque idem tecum spero. Nunc restat, ut dicas praeteritum cum prole. D. Potui, potueram, potuerim, potuero, potuisse, potuisse. M. Dic terminaciones. D. I, ram, rim, ro, sem, se. M. Dic significaciones. D. Possum, I am able: posse, to be able. M. Hæc hactenus: ecce, ecce, vocamur ad prandium.

COLLOQ. 5.
C. D.

Quando vis prandere? D. Ego jum prandi c. Quota horâ? D. Selquio etavâ c. Tam manè igitur prandetis? D. Sic ferè solemus in xestate: Vos autem c. Non prandemus ante sesquidecemam: interdum ab undecima. D. Papæ! cur non citius? c. Expectandus est pater dum

dum è curia redierit. D. Tu igitur non potes adesse aulæ in cantione Psalmorum. C. Raro admodum intersum. D. Quomodo excusaris? C. Exemptus sum illo munere. D. Quis te exemit? C. Didascalus, patris mei monitus. D. Ergo omnes senatorum filii habent hujusmodi privilegium? C. Habent, modò patres jubeant. D. Nonne mater possit dare tibi prandium ante redditum patris è senatu? C. Posset quidem, sed pater vult à me expectari. D. Quamobrem? C. Quia sic illi placet. D. Nunc mihi tacendum est: os enim mibi occlusisti. C. Cur tu es tam curiosus percontator? D. Puer sum: & pueri semper cupiunt aliquid scire novi. C. Fateor: sed est modus in rebus, ut præceptor nos sæpe docet. D. Ergò discedamus, ut te pransum conferas. C. Ignosce, quælo, si qua in re te offendem. D. Ego abs te idem peto: ego, inquam, potius, qui te offendere potui loquacitate meâ, sed interim nihil mali cogitans.

COLLOQ. 6.

F. G.

Ubi hodiè eibum cepisti? G. Apud hospitem meum. F. Quanti prandisti? G. Sex quadrantibus. F. Quid cœna, quanti constitit? G. Tantidem. Tu vero quanti aleris quotidiè? F. Pluris quam tu. G. Quanti igitur? F. Quatuor assibus.

COLLOQ. 7.

choletus, colloque ius.

Unde redis? Co. Foris. Ch. Cur prodieras? Co. Ut irem domum. Ch. Quid ed? Co. Petitum libros meos. Ch. Echo! cur non attuleras? Co. Oblitus eram. Ch. Siccine soles jentaculum aut merendam oblivisci; Co. Rarissimè. Ch. Profectò magna fuit negligentia. Co. Inno maxima: sed quid agis? pueri sumus. Ch. Quid si præceptor tuum factum sciret? Co. Fortasse pœnas darem. Ch. Ait, tu fortasse? proculdubio vapulares. Non te pudet sine libris in scholam venire? Co. Non solum

lum pudet, sed piget etiam; veruntamen ne me accuses obsecro. Ch. Nihil minus cogito; sed non possum dissimulare quin ego te reprehendam. Co. Istud (credo equidem) amicè facis: itaque boni consulo. Ch. Id satis est mihi: eamus intrò in auditorium. Co. Tempus est: jam decuriones exigunt scripturæ rationem.

COLLOQ. 8.

Puer, Pædagogus.

Pæceptor, licetne pauca? Pæ. Loquere audacter. Pu. Ego & condiscipuli mei hoc ferè toto triduo libris affixi fuimus: licetne paulisper animun ludo relaxare? Pæ. Dic igitur aliquam sententiam.

Pu. Interpone tuis interdum gaudia curis,

Ut possis animo queruis sufferre laborem.

Pæ. Dit etiam veilos Anglicos si memoriam tenes.

Pu. Mirth with thy labor sometime pure in use,

That better thou mayest thy labor endure.

Pæ. Quam rectè dixisti omnia! Pu. Est Deo gratia,

Pæ. Addendum posthac erit aliquid. Pu. Quidam pæceptor? Pæ. Qui dedit mihi ingenium & mentem bonam. Pu. Sed quis me illa docebit verba? Pæ. Escribā tibi in commentariolo tuo, ut ediscas. Sed dic mihi, quæsio. Quis te docuit istam orationem quam pronunciasti? Pu. Campanus heri dederat mihi scriptam, & ego memoriae mandavi. Pæ. Profectò ego te amo, mi Daniel,

ob istam diligentiam. Pu. Ago tibi gratias. pæceptor Permitisne igitur ut ludamus? Pæ. Sané. Abi renuncia condiscipulis tuis. Pu. Faciam. Pæ. Quid dices illis?

Pu. Id quod me docuisti aliquando. Pæ. Sed volo prius ex ite audire. Pu. Gaudere pueri; en affero vobis jucundum nuntium: Ego vobis impetravi ludendi potestatem. Pæ. Euge, probè meministi. Ito nuac jam.

COLLOQ. 9.

Conradus, Daniel.

Repetamus nomina quotidiana, ut certius reddamus ex pæcepto ori. D. Béne mones, pæcto mihi hesterna.

C. Dic.

C. Dic Latine, *An eye.* D. Oculus.
 C. *The right eye.* D. Oculus dexter.
 C. *The left eye.* D. Oculus sinnister.
 C. *Both the eyes.* D. Ambo oculi. C. Probè tenes.
 D. Nunc audi an rectè solus dicam. C. Agè audio.
 D. *An eye.* C. Debes enumerare in digitas, ut docet
 præceptor.
 D. Quid prodest istud? C. Ad memoriam juvandum.
 D. Quid hoc sibi vult? C. Non audivisti multoties?
 D. Ego sum oblivious: quid agerem?
 C. Esto diligentior ad ea retinenda quæ perceperis.
 D. Quod mo fideliter mones, pergratum facis.
 C. Agè ad rem redi.
 D. *An eye.* Oculus. *The right eye.* Oculus dexter.
The left eye. Oculus sinnister.
Both the eyes. Ambo oculi. C. Quàm rectè omnia dixisti?
 D. Repetanus etiam hodierna. C. Placet: at tu vicis-
 sim præito mihi.
 D. *A hand.* C. Manus.
 D. *The right hand.* C. Manus dextra.
 D. *The left hand.* C. Manus sinistra.
 D. *Both the hands.* C. Ambæ manus. D. Restat ut solus
 dicas.
 C. *A hand.* Manus.
The right hand. Manus dextra.
The left hand. Manus sinistra.
Both the hands. Ambæ manus. D. O si tam bene dicere-
 mus coram præceptore! C. Quid obstat? D. Quia timemus. C. Et tamen errata nostra satis humaniter cor-
 rigit. D. Nescio quid hoc sibi velit. Ego semper sum
 timidus in principio. C. Istud est quodammodo natu-
 rale omnibus, ut audivimus ex præceptore. D. Nunc
 repetendum esset Latinè & Anglicè: sed preceptorem.
 venientem video. C. Ingrediamur.

C O L.

COLLOQ. 10.

A. B.

Dic Latine, *Let us say our lesson together.* **B** Repetamus unā prælectionem: **A**. Hæc oratio quot habet partes? **B**. Tres. **A**. Discerne singulas nominatim. **B** Repetamus est Verbum: *Ux* à, adverbium, *Prælectionem*, nomen. **A**. Declara paulo planiūs. **B**. Tu igitur præzito mibi, ut solet præceptor. **A** Repetamus: **B**. Repeto, repetis, repetere, conjugationis tertiae, siout *Lego*, legis, legere. Præteritum, repetivi: Supinum, repetitum: Participia, repetens, & repetiturus. **A**. Una. **B**. Non declinatur, quia est adverbium hoc in loco, *Anglicé together.* **A**. *Prælectionem.* **B**. *Prælectio, prælectionis, f. g. The lesson, or Lecture.*

COLLOQ. 11.

A. B.

Famus unā repetitum. **B**. Quid ego repetem? Non ne satis est, quod solus repetiverim? **A**. Si tantum semel aut bis repetieris, id parum est ad ediscendum. **B** Imo circiter decies repetivi. **A**. Id quidem sufficit. **B**. Quid igitur vis amplius? **A**. Si vis certissimè reddere coram præceptore, opus est cum aliquo repetivisse. **B**. Istud ego nesciebam: sed tibi libenter assentior. **A**. Faciamus ergo quod eg, te monebam. **B**. Equidem non recuso: incipe.

COLLOQ. 12.

Genuilis, Isaacus.

Tenēsne memoria prælectionem? **I**. Propemodum. **G**. Visne repetamus unā? **I**. Maximè velim. **G**. Incipe igitur. **I**. Faciam libenter: sed tu attente audi, ut me corrigas, si quid erravero. **G**. Agedum. **I**. *Fac sum pnon properè.* **G**. Jam errāti, incipiendum fuit ad hesternā. **I**. Bene admones: nunc incipiam. *Ira tuus de re incerta contendere noli: Impedit irā.* **G**. Peccas accentu ira. **I**. *impedit ira animam tuę.* **G**. Diltingue post animum. **I**. *Impedit*

dit ira animum, nō possit cernere verum. Fac sumptus properē, cūm res desiderat ipsa: Dandum etenim. G. Iterum peccas accentu: Repete. I. Dandum: etenim est aliquid, cūm tempus postular, aut res. G. Vidēsne te erravisse quartu? I. Video. G. Et observāsti locos? I. Observāvi. G. Sic ibi facilius cavebis. I. Me miserum! putabam me recte tenere. G. Sic mihi quoque solet accidere, quoties memoria non est bene confirmata. I. Felix qui memoriam bonā habet. G. Magnum Dei beneficium. Sed tempus abit: audi nunc me. I. Audio, pronuncia. G. Iratus de re incerta contendere noli. I. Hem! præceptor adest; rāce, ut illum salutemus.

COLLOQ. 13.

Clemens, Felix.

Nihilne est quod reddamus hodiē præceptor? F. Ni. hil, nisi de Grammaticæ rudimentis. C. Quidnam? F. Inspice librum tuum, invenies notas in quinque lectio-nes, quas præceptor nobis præscripsit. C. Quando istud fuit? F. Die Veneris, horā quartā. C. At ego tunc non interfui. F. Ergo plagas meruisti. C. Siccine judicas, se-vere. judex? occupatu s eram domi, nec abieram injussu præceptoris. F. Esto; sed tamen debuisti postridie quæ-rere, quid pridie actum esset. C. Meam culpam confi-teor: sed cedō librum tuum, quæso, ut videam quid no-bis reddendum sit. F. Accipe, & tādem operā signato quæ à præceptore nobis præscripta sunt. C. Faciam di-ligenter: neque posthac (ut spero) me accusabis negli-gentia.

COLLOQ. 14.

Comes, Oliverius.

Quid actum est in auditorio horā tertiā? O. Tractatæ sunt orationis partes ex prælectione. C. Nihilne ampliū? O. Dixissem, nisi me interpellāsses. C. Erravi; perge. O. Postea dictavit præceptor argumentum An-glicum hodiē vertendum. C. Quando reddendum? O. Cras meridie. C. Jámne vertisti? O. Uicunque. C. Dicca mihi,

mihi, quæso, vernaculum. O. Accipe, festina; nam ha-
beo aliquid scribere.

COLLOQ. 15.

Sylvius, Gervasius.

Quid agis? G. Repeto mecum. S. Quid repetis? G. Præscriptum hodiernum præceptoris. S. Tenet e memoria? G. Sic opinor. S. Repetamus unā: sic uterque nostrūm regiūs pronunciabit coram præceptore. G. Tu igitur incipe, qui me provocasti. S. Agè, attentus es, nè me sisas aberrare. G. Sum promptior ad audiendū, quam tu ad pronunciandum.

COLLOQ. 16.

Achazarius, Continus.

Visnè mecum repetere prelectionem? C. Volo. A. Tenesne? C. Non satis recte fortasse. A. Agè, faciamus periculum. C. Quid igitur expectamus? A. Ubi voles, incipe c. Atqui tuum est potius incipere. A. Quid ita? C. Quia me invitāsti. A. Æquum dicis; attende igitur. C. Iste sum.

COLLOQ. 17.

Chrispus, Sandanus.

Iamnè tenes quæ reddenda sunt horā tertiā? S. Te-
neo. C. Ego quoque. S. Ergo contabulemur paulisper. c. Sed si intervenerit observator, putabit nos garrire. S. Quid times ubi nihil timendum est? Si venerit, non deprehendet nos in otio, aut in re mala. Audiat, si velit, nostrum colloquium. C. Optimè loqueris: sece-
damus aliquò in angulum, nè quis nos impediatur.

COLLOQ. 18.

Trimuramus, Messer.

Non decet hīc otiani aut garrire, dum præceptor expectatur. M. Quid ais? Non decet? Imò vero non licet, nisi volumus vapulare. T. Tu igitur audi me, dum prælectionem pronuncio: ego deinde te audiam. M. Agè, pronuncia.

COL-

COLLOQ. 19.

E. F.

Cur non scribis? F. Jam scripsi meam paginam: tu
verò? E. Eo scriptum in area: F. Quid ita? E. Quia
serenum est cœlum. F. Festina, tempus abit: & mox
exigetur ratio.

COLLOQ. 20.

Tius, Valerius.

Cur non scribis? V. Quia non liber. T. Atqui præ-
ceptor iussicerat. V. Scio: sed est mihi aliquid legendum
prius; præterea, nihil habeo quod nunc scribam. T. O si
velles mihi scribere! V. Quidnam? T. Habeo describen-
da dictata præceptoris. V. Quæ dictata? T. In *Ciceronis*
Epistolas. V. Libenter describam tibi; sed exspecta feria-
rum diem proximum. T. Expectabo igitur: sed nè fallas;
quælo. V. Nec sciens, nec volens fallam.

COLLOQ. 21.

Damon, Audax.

Visitè mihi describere præceptonem? A. Cur non
habes? D. Quia hesterno die fui occupatus. A. Ac-
cipe librum meum, & describe. D. Non ignoras me len-
tius scribere: & tu citoius torum descriperis, quām ego
quatuor aut quinque versiculos. A. Quære tibi alium
scriptorem; nunc ego tibi non possum dare operam.
D. Cur non? A. Est mihi aliud negotium, Idèmque per-
necessarium. D. Nolo te urgere, nec possum quidem; sed
salem commoda tuum codicem. A. Accipe; utere ut lie-
ber, modò ne abutare. D. Nihil est quod hinc verearis.

COLLOQ. 22.

Augustinus, Observator domesticus.

Licetne ire cubitum, condiscipule? O. Cur ante horam?
A. Quia tertiâ est mihi surgendum. O. Quam mobrem?
A. Scribendi causâ. O. Quid habes scriber? A. Literas
ad patrem. O. Cur non petis à præceptore veniam? A. Bene-
mones, èstne in musæolo? O. Puto esse: visez

C O L L O Q. 23.

Pædagogus, Puer.

VNde venis? *Pu.* Venio infernè. *P.* Quod erat tibi negotium intra *Pu.* Iveram redditum urinam. *P.* Sede nunc ad mensam, & mane in cubiculo donec rediero. *Pu.* Quid agam interea? *P.* Edisce prælectionem in diem crastinum, ut eam mihi reddas ante cœnam. *Pu.* Jam edidici, præceptor. *P.* Lude igitur. *Pu.* Sed nullos habeo collusores. *P.* Satis multos invenies in hac vicinia, ex tuis etiam condiscipulis. *Pu.* Nihil id curò: nunc: malim (si tibi placet) ediscere de Catechismo in diem Dominicum. *P.* Ut liber. *Pu.* Si quis te quæret, quid illi dicam? *P.* Dic me prodigiis, sed mox reversurum.

C O L L O Q. 24.

Pædagogus, Abrahamus puer.

Heus Abrahamo. *A.* Hem præceptor. *P.* Pone libros; jam satis toto die studiisti: para te ut eamus ambulatum. *A.* Nonne à cœna præstaret? *P.* Saſubrior est ante cibum exercitatio corporis. *A.* Memini ex te audire: *P.* Narrā *Socratis* dictum in eam sententiam. *A.* Quum *Socrates* usque ad vesperam contentiū ambularet, interrogatus quare id faceret, respondit, Se, quò melius cœnaret, obsonare famem ambulando. *P.* Probè meministi: quis autor? *A. cicero*: sed quò prodibimus, præceptor? *P.* Extra urbem. *A.* Muta bōne calceos? *P.* Muta, nè istos novos pulvere conspergas: sume etiam umbellam, nè solis ardor infuscat tibi faciem. *A.* Jam paratus adsum. *P.* Nunc sàne prodeamus. *A.* Vocabōne ex vicinia unum aut alterum comitem? *P.* Rectè admones; si ènīm jucundior erit deambulatio: nam per viam sermones inter vos conferetis, & in umbra colludentis alicubi. *A.* Sic etiam excitabitur cibi appetentia. *P.* Ego lento gradu præcedam; ubi nactus eris comites, vos me per portam Ripariam sequimini. *A.* Nos igitur illic expectabis? *P.* Certò. *A.* Quid si nullos invenero? *P.* *P.* Nihilominus sequere me: audistine? *A.* Audivi, præceptor.

COL-

COLLO P. 25.

Hersenius, Gimardus.

AQuo emisti istam chartam? *G. A. Fetino. H. Estne bona?* *G. Melior quam ista tua; ut opinor. H. Nihil miror. G. Cur istud dicas? H. Quia fortasse carior. G. Nescio. H. Quanti emisti scapum? *G. Solido & semissile: tu vero quanti? H. Solido & pluris. G. Quanti igitur? H. Quinque quadrantibus. G. Non male prosectorum emisti. H. Quinetiam mercator dedit mihi austrarium. G. Quodnam quæsto? H. Schedam chartæ bibulæ. G. O me imprudentem, qui oblitus sum petere! H. Ego nè petivi quidem, sed ultiro ille dedit. Et hoc (inquit) addo tibi, ut me revisas. G. sic solent emptores allicere. H. Nec mirum: suum quisque commodum quærerit. G. Sed quid agimus, hodierni pensi immemores? *H. Exiguum est: satis temporis nobis restat.***

COLLO Q. 26.

Ancellus, Fontanus.

MEmisti in' me tibi nuper dedisse chartam mutuò? *F. Quidni meminerim: non a deo sum obliviosus. A. Quot erant schedæ? F. Quatuor. A. Cur non reddisti? F. Expectavi dum habereim codicem. A. Habuisti ne tandem? F. Tantum hodie. A. Unde nactus es? F. Petivi à p̄ceptore. A. Ubi? F. In bibliotheca ejus. A. Quid ille? dedit ne libenter? F. Misit me ad hypodidascalum, qui statim dedit codicem. A. Non ante in suum codicem re-tulit? F. Nihil dare solet, quin prius inscribat. A. Audivi ex patre id esse viri prudentis. F. Præsertim si reddenda est ratio. A. Sed quibus indicis dare tibi ausus es? F. Ostendi illi manu meā scriptum in libello meo: sic enim (ut scis) facere solemus. A. Reddes ergo mihi mutuum? F. A prandio statim, nè dubites.*

COLLO Q. 27.

Francus, Marcus.

PEnnæ istæ quas circumfers, sūntne venales? *M. Etiam si se emperor obtulerit. F. Ostende: vah, quām sunt molles!*

molles! *M.* Tales deciderunt ex alis nostrorum anserum sed tenta diligenter; sunt enim aliae aliis firmiores. *F.* Satis video quales sint; quot vis dare pro quadrante? *M.* Tantum sex. *F.* Quid ait sex? in allem emere a mercatoribus, qui *I. Utetia* & *Lugduno* huc adferunt. *M.* Quasi nesciam quanti vendantur. Audivi ex fratre, qui dat operam scribæ hujus civitatis, te emissæ *Lutetia* singulis assibus. *F.* Alter *Lutetia*, alter *Genes* vivitur: sed non opus est tot verbis; vis dare duodecim? *M.* Huius duodecim! quasi ego suratus sim. *F.* Istud non dico; sed vide num tibi placet conditio. *M.* Vis uno verbo dicam? *F.* Dic, quæsio; satis jam garritum est. *M.* Dabo tibi novem, modo promiscue de mea manu accipias. *F.* Nugas agis; ego sine delectu nollem accipere quindecim. Vale: alibi inveniam satis. *M.* Per me licet: heus, heus, redi. *F.* Cur me revocas? *M.* Accipe, si vis, octo; nec a me plures expecta. *F.* Cedò totum fasciculorum, ut diligam arbitratu meo. *M.* Tene; delige ut voles. *F.* Vide nunc, & si liber, numera. *M.* Sunt viginti quatuor: constat numerus. Sed miror te nullas accepisse ex ala extrema: sunt enim firmiores. *F.* Scio: sed habent caulem breviorem. Accipe premium. *M.* Bene verat Deus utrique nostrum. *F.* Idem tecum opto atque precor. Sed quando afferes meliores pennas? *M.* Nescio an meliores possim, sed (ut spero) brevi plures afferam, cum ad vos domum proficiar. *F.* Suntne vobis multi anseres? *M.* Triginta & amplius. *F.* Papæ! quantus grex anserum! ubi pascuntur? *M.* Scies alias; non licet mihi diutius hic morari. Vale *France*. *F.* Cura ut valeas, *Marcc.*

COLLOQ. 28.

Othomanus, Philobertus.

VISN' inibi dare unicam pennam? *P.* Non sic dantur mihi. *O.* Hem, rem tantillam inibi negas? quid, si magnum quid rogarem? *P.* Fortassis repulsam ferres. *O.* Credo equidem; age, non peto dono: taltem commodabis? *P.* Non recuso, modo ne abutare. *O.* Non abutar. *P.* Cavè ne hinc pedem moveas. *O.* Nusquam moveo.

COL-

COLLOQ. 29.

Mercator, Bertrandus.

ACuistinè pennam meam? **B.** Jamdudum. **M.** Quā formā scripturæ? **B.** Mediocri. **M.** Malluissim ad minutas literas. **B.** Debuiſti prædicere. **M.** Oblitus eram. **B.** Parūm refert; mucronem facile mutabo: I peticum. **M.** Sed ubi reliquisti? **B.** Super mensam hypocausti. **M.** In qua parte? **B.** Ubi studere soleo.

COLLOQ. 30.

Pistonus, Joshua.

HAbesne duas aut tres pennas? **J.** Sunt mibi tantum dux. **P.** Da mibi unam commodiato. **J.** Non faciam. **P.** Cur non? **J.** Nè abutaris. **P.** Memineris; fortasse aliquando me frustra rogabis aliquid. **J.** Atqui jubet Christus malum bono compensandum. **P.** Nondum istud dico, **J.** Tamen discas oportet, si cupis esse Christi discipulus. **P.** Quid cupio magis? **J.** Disce igitur magistrum imitari. **P.** Discam progressu temporis. **J.** Præstaret nunc incepere, dum per tempus licet. **P.** Nimiris urges: nondum complevi annum octavum, ut ait mater. **J.** Semper est bene agendi tempus; sed interim nè mihi, quælo succen- sebas: jocabar enim, ut te ad colloquendum invitearem tantisper dum sumus otiosi. Ecce tibi penna, eaque non omnino pessima. **P.** Reddam tibi statim, cùm aliquid descripsero. **J.** Nolo mihi reddas. **P.** Quid igitur faciam? **J.** Quicquid voles: à me enim tibi dono datur. **P.** Gratiam habeo maximam.

COLLOQ. 31.

Henricus, Gualtherius.

UNde redis tam anhelus? **G.** A foro. **H.** Quid illinc affers. **G.** Scalpellum. **H.** Quantum emissi? **G.** Duobus assibus. **H.** Estne bonum? **G.** Est à Germaniâ, ut dixit mercator: vide notam. **H.** Ego minimè novi: sed non satis prudenter facis, qui fidas cuilibet mercatori. **G.** Quid facerem? **H.** Debuiſti aliquem periculū adhibere, qui tibi

optimum deligeret. *G.* Hic erravi, fateor: sed hoc me consolatur, quod mercator habetur vir bonus, utpote professionis evangelicæ. *H.* Quasi nulli sint fallaces ejusmodi. *G.* Puto esse plurimos. Sed hæc omittamus; quin potius experiamur ipsum scalpellum. *H.* Experientia docebit nos. *G.* Accipe & tenta, obsecro. Non enim probavi, nisi levissime, idque inter emendum. *H.* Papæ! quis te docuit tam prudenter eligere? *G.* Rogas? Non meministi præceptorem nobis dicere tam saepe, Deum esse solum qui bona doceat? *H.* Profecto hic optimè te docuit. *G.* Ago illi ex animo gratias: & precor ut me semper doceat parere suæ voluntati. *H.* Ego quoque idem precor; nec solum nobis, sed etiam piis omnibus. *G.* Facis ut piu[m] decet puerum. Sed èstne tempus ut conferamus nos in auditu riu[m]? *H.* Sicut est; sume libros, & eamus unâ.

COLLOQ. 32.

Michael, Renatus.

Habesne scalpellum? *R.* H[ab]eo. *M.* O[ste] te, commoda mihi parumper. *R.* Quando reddes? *M.* Cum primù[m] duas hennis exacueo. *R.* Accipe, sed à lege, ut integrum reddis. *M.* Èâ conditione acceptum intelligo, etiam si nihil addidisses. *R.* Intelligenti (ut vulgo dicitur) pauca sufficiunt.

COLLOQ. 33.

Sordetes, Manasses.

Emissime scalpellum, ut nuper volebas? *M.* Non emi. *S.* Quid obstat? dixeras enim mihi empturum te hodie. *M.* Dixeram quidem: sed mihi postea in mentem venit, præstare ut expectem mercatum proximè futurum in hac ipsa urbe. *S.* Quid facies lucri? *M.* Et minoris emam, & melioris noræ, nempè ex Germania & officinis. *S.* Quis tibi istud consilium dedit? *M.* Hieronymus noster. *S.* Bene fecit. Debemus enim amicis bonum consilium semper dare. *M.* Tantumne igitur amicis? *S.* Imò & inimicis, fateor quia sic jubet Christus, præceptor noster optimus

mus. M. Utinam doctrinam ejus bene infixam memorie conservemus; eamque perpetuò si quisimur! S. Faxit ille n̄spiritus bonus, cuius unius instanti animi nostri ad bene agendum accenduntur. M. Bene precaris.

COLLOQ. 34.

Campanus, Languinus.

Habesne multos libros? L. Non admodum. C. Sed quos habes? L. Rudimenta Grammaticæ, Colloquia scholastica, Terentium, Epistolas Ciceronis cum Gallica interpretatione, Catonem, Dictionarium, Testamentum Anglicum, Psalmos cum Catechismo, præ rea librum chartaceum ad scribendum dicta præceptoris. Tu vero quos habes? C. Onnes habeo quos traxi: asti, præter Cudinem, Terentium, & Ciceronis Epistolas. Cur enim libros haberem qui non præleguntur in classe nostra?

L. At Ego, dum sunus otiosi, lego interdum illos; ut semper aliquid addiscam novi, præsertim in lingua Latina, & honestis moribus. C. Prudenter facis, mi Languine. O me miserum, qui nunquam didici quid sit studiosum esse!

L. Disce igitur. Præstat enim se: o, quam nunquam discere.

COLLOQ. 35.

Simeon, Haggæus.

Conmoda mihi Virgilium tuum in duos dies; si nul-
is incommodo tuo id fieri potest. H. profectò non pos-
sum. S. Cur non? H. Quia Gerardus, qui his diebus à me
commodatò acceperat, pignori apposuit. S. Ain'ti pigno-
ri? H. Sic est ut dico. S. Quanti appignoravit? H. Tribus
(ut ait) fissibus. S. O hominem ingratum! H. Tantumne
ingratum? S. Imò v. rò & ingratum & malum. Sed nun-
quid ille rem tuam op̄ pignorare potuit, te inconsueto? H. Potuit, ut factum vides. S. Non tamen debuit. H. Rem
acu te igitisti: sed quid facerem: S. Rogas? defereum ad
præceptorem. H. Malo istam pati injuriam, quam com-
mittere ut miser vapulet. S. Bene facis, dum modo tuum
reddat. H. Redder, spero. S. Unde redderet? H. Ait se
brevi accepturam à patre pecuniam. S. Quid si te fallit? H. Fieri potest: sed tamen aliquot dies expectabo quie-

postea sit futurum, deinde consilium capiam. *S.* Conſilio recto nihil est tutius. *H.* Meministi probè: sic enim præceptor dictavit nobis: sed nunquid vis aliud? *S.* Ut bene tibi sit. *H.* Et tibi optimè.

COLLOQ. 36.

Granatus, Forestus.

Visnè mihi commodare tuum Terentium? *F.* Volo equidem modò illum repeatas à *Conrado*, cui utendum dedi. *G.* Quo signo vis repeatam? *F.* Nempe hoc, quòd ejus habeo Epistolas. *G.* Id mihi satis est. *F.* Sed quando reddes? *G.* Quum descripſero contextum in tres aut quatuor prælectiones. *F.* Matura igitur, nè meo studio incommodes. *G.* Maturabo. *F.* Sed heus tu, cave macules: alioquin ægre communodabo post hac. *G.* Nempe indignus essem beneficio.

COLLOQ. 37.

Augustinus, Rodigus.

Quis iste est novus liber deauratus, quem tam magnificie ostentas? *R.* Terentius. *A.* Ubi impreſsus? *R.* *Lutetia.* *A.* Quis tibi dedit cum? *R.* Emi pecuniā mīā. *A.* Unde nactus eras pecuniā? *R.* Stulē istud queris, quasi verō furatus sim. *A.* Absit à me id cogitare; sed animi causā id rogabam. *R.* Nec ego serio dictum tuum reprehendi, sed eo inore jocari solemus cum familiaribus. *A.* Nihil jocari prohibet, modò nè Deus offendatur. Sed agè, ad propositum revertamur: de quo emisti Terentium istum? *R.* De *clēmente*. *A.* Illōne bibliopolā circumforaneo? *R.* Maximē. *A.* Quanti constituit? *R.* Decem assibus. *A.* Nihilne amplius? *R.* Nihil omnino. *A.* Profecto satis vile pretium. *R.* Præsertim cùm auratus; adeoq; eleganter compactus sit. *A.* Erāntne codices alii similes? *R.* Duo vel tres. *A.* Deduc me, quæſo, ad illum. *R.* Eamus.

COLLOQ. 38.

Edvardus, Baldus.

Nonne hic liber est tuus? *P.* Ostende mihi; agnosco meum; ubi invenisti? *E.* In auditorio nostro. *B.* Ago.

go tibi gratias, quod eum collegeris. **E.** Atqui nunc notandus es, si summo jure velle tecum agere. **B.** Quid ita? **E.** Nescis leges nostras scholasticas? **B.** Ipsæ etiam leges cupiunt ut jure regantur. **E.** Quo jure reguntur leges nostræ? **B.** Aequitate, & præceptoris arbitrio, nempe qui nobis eas privatum condiderit: præterea, non solet tam severus esse in eo quod vel negligentia vel obliuione peccatum est. **E.** Sic saepe expertus sum. Sed quoquo modo peccaveris, dicenda erit causa coram observatore. **B.** Non timeo causam dicere, ubi nihil est periculi. **E.** Taceo. **B.** Sed quælo, quid opus est ut id sciat observator? hic enim Deus nihil offensus est. **E.** Agè, celabo. **B.** Bene facies **E.** Sed heus, memento par pari referre, si forte mibi acciderit aliquid delictum ejusmodi. **B.** Aequum & bonum dicis: meminero.

COLLOQ. 39.

Calliatus, Germanus.

Cur non reddis mihi librum? **G.** Expecta in crastinum diem, non dum satis usus sum. **C.** Libenter expectabo. **G.** referam tibi gratiam, Deo volente. **C.** Prontillo beneficio nullam expectabo gratiam. **G.** Tantum est meum agnoscere.

COLLOQ. 40.

Noeus, Capellus.

VIdistine librum meum? **C.** Quem librum queris? **N.** Ciceronis Epistolas. **C.** Ubi reliqueris? **N.** Oblitus eram in auditorio. **C.** Tua fuit negligentia. **N.** Fato: sed interim indica si quem scias accepisse. **C.** Cur non adis præceptorum? solet enim (ut scis) quæ à nobis reliqua sunt, aut ferre in museu, aut alicui dare qui reddat. **N.** Bene mones. O me! obliuiosum, cui id in mente non venit!

COLLOQ. 41.

Ezekiel, Batus.

Vis à me magnam inire gratiam? **B.** Nihil bentius fecerim, si quidem pnes me res ipsa est. Sed quid est in

in quo tibi commodare possim? E. Da mibi mutuò asse^s decem. B. Non tantum nunc habeo, sed majorem partem. E. Quantum quælo? B. Nescio, nisi crumenam inspexero: Ecce tibi octo asse^s cum semisse. E. solos septem accipio, non enim te vacuare prorsus volo. B. Parum referis totum, sisvis, accipe. E. Ago tibi gratias: credo hoc pecunia^e satis fore negotio meo, cum aliquantula quam ipse habeo. B. Ut libet. E. Amo te de ista tam exprompta benignitate. B. Si quid aliud possim, nè parcas. E. Reddam totum, Deo volente, quum primù n pater ad me misericordia. B. Nè sis magnō pere iolitus; non dum est opus mibi.

COLLOQ. 42.

David, Nicolaus.

Potesne mihi mutuò date aliquantulum pecunia^e? N. Quantum petis? D. Quinque asse^s, si tibi est commodum. N. Non tot habeo. D. Quot igitur? N. Tantum quatuor. D. Bene sanè, da mibi illos quatuor. N. Dabo (si vis) dimidium. D. Cur non totum? N. Quia sunt mibi opus duo. D. Di igitur duos, quælo. N. Sed tibi non sufficient. D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe igitur hos duos: quando reddes? D. Die (ut spero) sabbati, cum pater ad totum venerit. N. Esto igitur memor. D. Nè timeas.

COLLOQ. 43.

Pasquetus, Custos.

Da mihi duos asse^s mutuò. C. Nunc mihi non est promptum dare. P. Quid obstat? Nam scio te his diebus accepisse pecuniam. C. Accepi quidem; sed emendi sunt libri, & alia mihi necessaria. P. Nolo tuura commodum remorari. C. Ubi emero quæ mihi sunt opus, si quid superfit, faciam te libenter participem. P. Interea igitur sperans expectabo: sed quid si nihil tibi superfurit? C. Statim dicam tibi, nè frustra diutius expectes. P. Quando emes ea quæ decretisti? C. Cras (ut spero) aut ad summum perendie. P. Bene habet; tempus est brevissimum.

COL-

C O L L O Q. 44.

Morcellus, Borussardus.

Abitne pater tuus? B. Abiit. M. Quo à horâ? B. Prin-
mâ pomeridionâ. M. Quid dixit tibi? B. Multis ver-
bis monuit me ut diligenter studerem. M. Utinam sic
facias! B. Faciam, Deo juvante. M. Ecquid pecunia de-
dit tibi? B. Dedit, ut serè solet. M. Quantum? B. Nihil
ad te. M. Fateor: sed tamen quid facies istâ pecunia? B. E-
mam chartam, & alia quæ mihi sunt usui. M. Quid si
amiseris? B. Æ quo animo ferendum erit. M. Quid si torè
eguero? dabitne mutuò? B. Dabo, & quidem libenter.
M. Habeo tibi gratiam.

C O L L O Q. 45.

Columbanus, Fontanus.

Satisne usus es scalpello meo? F. Satis. C. Redde igitur.
F. Accipe: ago tibi gratias. C. Nihil est quò i agas.
F. Sed ignosce, quòd non ulti & citius reddiderim. C. Ea
de re nihil sum offensus: non enim debemus offendī, nili
quum Deum offendī videmus. F. Rectè sentis.

C O L L O Q. 46.

Bergerius, Nepos.

Commoda mihi parumper cultellum tuum. N. Sem-
per aliquid commodato peris: accipe; quin tu eme-
res potius. B. Non habeo pecuniam. N. Cur non petis?
B. Unde peterem? N. A patre: B. Non est in hac urbe.
N. Ubi igitu? B. Peregrè profectus est. N. Quò? B. Ber-
nam. N. Quo die? B. Nudiustertius. N. Quindo est
reversurus? B. Cras, ut speramus: sic enim dixit profi-
ciscens. N. Bene verat Deus.

C O L L O Q. 47.

Columbirius, Simo.

Restatne tibi multum panis? S. Satis, gratia Deo.
C. Visne dare mihi mu:uo? S. Libenter. C. Sed for-
ratisse tibi non sufficiet. S. Imò, ut spero. C. Ad q. iod usque
tempus? S. Ad diem Veneris. C. Unde hab:is postea?
S. Do-

S. Domo. c. Quis afferet? s. Egomet ibo pétium.
 c. Quando? s. Ipso die Veneris. c. Da mihi mutuo ses-
 quilibram. s. Quis appendet? c. Uxor præceptoris, aut
 ancilla. s. Eamus petiū ex arca mea. c. Quin ito solus;
 ego te in culina expectabo.

COLLOQ. 48.

I. T.

ORo te, da mihi ex pane tuo. T. Mihi non habeo
 nimis; tamen volo tibi impertiri: accipe. I. Gratias
 ago tibi. T. Non est quod agas ob reūn tantulam. Sed dic,
 quæso, cur non attulisti? I. Quia nemo erat domi nostræ,
 qui mihi daret. T. Tu vero cur non accipis? I. Non au-
 deo, nisi det mater. T. Bene facis; sed audi bonum consi-
 lium. I. Aufulto, ut audiam: dic, quæso. T. Cum pran-
 dio finito tollantur mensæ reliquiæ, petito meren-
 dam tuam, cámque in peram statim recondito: ita fieri, ut
 nunquam inanis venias. I. De jentaculo autem quid su-
 ades? T. Ut petas in exitu cœnæ, & idem facias quod dixi
 tibi de merenda. I. Nunquam vidi melius consilium dari.
 T. Fac igitur ut memineris: cum voles, utere. I. Ego vero
 utar quoties opus erit.

COLLOQ. 49.

A. B.

DA mihi frustum panis. B. Non habes? A. Si habe-
 rem, non peterem. B. Cur non attulisti? A. Dicam
 postea; sed da interim, quæso: nam esurio vehementer.
 B. Cape. A. Hui tantillum! B. Etiam quereris? A. Non
 immerito, das parè nimis. B. Vide quantulum restat;
 dedi fere dimidium. A. Ago tibi gratias, dedisti abundè:
 sed jocabar. B. Nunc responde, cur non attulisti panem
 domo? A. Nemo erat qui daret. B. Nemo? A. Prorsus
 nemo. B. Quid mater? A. Aberat domo. B. Quid cæteri?
 A. Omnes erant occupati. B. Cur tute non accipiebas?
 A. Nunquam auderem tale quid piam. B. Cur non?
 A. Mater perpetuò verat, nè quid attingam sine permisso
 ejus. B. Dura mater. A. Tuo quidem judicio, qui indulgen-
 tiorem habes. B. Non dico, indulgentem; sed cœtè libera-
 lem.

lem. *A.* Quomodo te tractat? *B.* Suavissimè, omniaque ex animi iententia. *A.* Fortasse in tuam perniciem. *B.* *A-*vertat Deus optimus maximus. *A.* Non equidem iavideo. *B.* Cur ergo istud dicas? *A.* Ut interim te moneam, omnes licentiā deteriores fieri. *B.* Bene facis; sed quid censes? Nonne uici licet parentum bonitatem? *A.* Certè licet, modò ne abutaris. *B.* Quomodo abutimur? *A.* Rogas? quum aut patris aut matri indulgentiam in malum vertimus. *B.* Rectè dicas: sed quousquisque id facit. *A.* Imò, ferè omnes, nisi qui à Domino Deo prohibentur. *B.* Quis potest bonus esse, nisi per Dei gratiam? *A.* Ergo (ut sèpe monemur à præceptore) precandus est, ut spiritu suo nos bonos & sanctos efficiat. *P.* Gaudeo te non attulisse jentaculum. *A.* Quamobrem? *B.* Quia hoc nostro colloquio nibi videor multū proficisse. *A.* Ego quoque non parūm. *B.* Tuā opērā id factum est. *A.* Imò beneficio Dei, qui quidem inā voluit. *B.* Credo equidem. *A.* & hīc igitur, & in cæteris agnoscamus bonitatem ejus. *B.* Valde id agnum est. *A.* Imò valde necessarium, siquidem volumus ingrati animi crimen effugere. *B.* O sermonem jucundissimum! *A.* Gratia Deo immortales, per Jesum Christum. *B.* Ita velim.

COLLOQ. 50.

Discipulus primus ex vītoribus, Præ-
ceptor, Nomenclator.

*P*RÆCEPTOR vīne dare præmiolum? *P.* Quamobrem? *D.* Victoriae causā. *P.* Ubi sunt compares tui? *D.* Ad sunt Hugo & Audax. *P.* Heus Nomenclator, sunt ne hī vīctores hāc hebdomade? *N.* Habent moras omnium paucissimas. *P.* Ergò sunt vīctores: quid aīud ex te quārō? *Vos* igitur quod præmium petitis? *D.* Quod tibi placuerit. *P.* Quo tandem jure debeo? *D.* Ex promissio. *P.* Equum dicitis. Qui quid enim rectè promissum est, præstari debet. *D.* Sic ex te didicimus. *P.* Ecce vobis pennæ fīngulæ ad scribendum: ac nē putetis vulgares esse, ex iā um sunt genere, quæ vulgō Hollandinæ appellantur. *D.* Gratias agimus, præceptor. *P.* Quia poriū agite Deo omni-

omnium bonarum auctori, qui dat studiis vestris successus prosperos: vos autem in literarum studio pergitte diligenter. **D.** Dabiamus operam, quantum juvabit ille Pater optimus. **P.** Sine ejus ope vana sunt nostra omnia.

COLLOQ. 51.

Observator, Capparonus.

UNde venis, **Capparone?** **C.** Domo. **O.** Quid affers il-line? **C.** Merendam. **O.** Quis tibi permiserat exire? **C.** Præceptor ipse. **O.** Unde istud probabis? **C.** Adeamus illum, ut consulamus. **O.** At vide quid agas. **C.** Hac in re nihil timeo. **O.** Adeone secutus es? **C.** Quid verum dicit, nihil timere deber. **O.** Vera quidem ista est sententia; sed quisquisque non mentitur? **C.** Certus sum me nihil mentiri nunc. **O.** Propemodum persuades mihi. Abi: credo tibi, quia in mendacio nunquam te deprehendi. **C.** Est Deo gratia; quem præcor, ut me integrum & purum custodiat. **O.** Utique ex animo omnes percurrentur! recipe nunc te ut edas merendam tuam.

COLLOQ. 52.

Giraldus, Eliel.

Qui sunt victores hâc hebdomade? **E.** Ubi eras cùm rationes redderentur? **G.** Accersitus à patre fueram: sed qui sunt victores? dic sodes. **E.** Ego & **Puteanus.** **G.** Jánne habuisti præmium? **E.** Habuimus. **G.** Quodnam? **E.** Duodenas juglandes. **G.** Huius quale præmium! **E.** Echo, inepte; aestimas ergo præmium ex rei pretio? **G.** Hic nihil aliud video aestimandum. **E.** Sordidus es, qui lacro sic inhias. Non meministi verbum præceptoris? **G.** Quod verbum? **E.** Non lucri sed honoris causâ datur præmium. **G.** Nunc reminiscor, quasi per nebulam. Post-hac ero diligenter. **E.** sic tandem sapies.

COLLOQ. 53.

Galatianus, Burcharpus.

Euge, dimisi sumus ad lusum; audistin? **B.** Quidni audirem, quoniam egomet adfuerim? **G.** Placetae paup- lisper-

lisper confabulari? deinde ludemus unā. *B.* Mallem ego prius ludere. *G.* Atqui difficile est ludum abrumpere. *B.* Planè verum dicis, & ego in me sic experior. *G.* Quoniam igitur placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argumenti ad confabulandum. *B.* Imò tuum est dare, ut qui me lacesiveris. *G.* Aequum dicis; redde nomina Latinè, quæ tibi Anglice proponam. *B.* Qua de re propones? *G.* De supellectili. *B.* Tantabo respondere, modo nè plura quam decem proponas. *G.* Enumerabo in digitis, nè forte numerum excedam. Audi igitur. *B.* Iste sum. *G.* A *cupboard.* *B.* A *abrus.* *G.* A *bench.* *B.* *Sella.* *G.* A *Candlestick.* *B.* *Candelabrum.* *G.* A *Caldron.* *B.* *Ahenum.* *G.* A *pair of bellows.* *B.* *Follis.* *G.* A *pillow.* *B.* *Pulvinus.* *G.* A *Bolster.* *B.* *Cervical.* *G.* *Linen cloth.* *B.* *Linteum.* *G.* A *pot of earth.* *B.* *Olla.* *G.* A *flagon of wine.* *B.* *Oenophorum.* *G.* Errasti semel. *B.* Ubi? *G.* Dixisti linteum pre lodico. *B.* Fateor, debedo tibi semel victoriam. *G.* Nunc yicissim propone, ut redimas, si potes. *B.* Vis respondere de edulis? *G.* Ut libet. *B.* *Fresh meat.* *G.* *Caro recens.* *B.* *Pork.* *G.* *Suilla.* *B.* *Venison.* *G.* *Ferina.* *B.* *Venison of a wild boar.* *G.* *Aprugna.* *B.* *Sod milk.* *G.* *Lac decoctum.* *B.* *whcy.* *G.* *Serum, vel serum lactis.* *B.* *New cheese.* *G.* *Caseus recens.* *B.* *Pottage.* *G.* *Jus carnium.* *B.* *Fish sod.* *G.* *Piscis elixus.* *B.* *Pickle.* *G.* *Condimentum.* *B.* *Falleris.* *G.* Quid ergo est? *B.* *Intinetus.* *G.* *Condimentum volo.* *B.* At ego nolo contendere. *G.* *Quis contendit consulamus.* *B.* Quin prius ludamus; illud fiet posterius. *G.* Agè, fiet, nè amittamus ludendi occasionem.

COLLOQ. 54.

Moses, Olevitanus.

Amidudum ta det me toties repetere lusus scholasticos. *J.* Quid facias igitur? *M.* Eamus in hortum nostrum. *O.* Quid agemus? *M.* Ambulabimus, colloquemur. Dei beneficia in ejus operibus commemorabimus. *O.* Nihil sane jucundius: sed interim petenda est à præceptore via. *M.* Jam impetravi mihi, & item uni quem vellem ducere.

ducere. O. Bene res habet; eamus ducente Deo. M. Precor ut nos custodiat. O. Ego quoque idem precor tecum.

COLLOQ. 55.

Sulpitius, Munchius.

Impetrâstis ludendi facultatem? **M.** Impetravimus: **S.** Ad quod usque tempus? **M.** Ad cœnam usque. **S.** Qui dederunt versus? **M.** Primi & secundi. **S.** Quid cæteræ classes? **M.** Primus quisque decurio trium proximorum classium pronunciavit unam è sacris liceris sententiam. **S.** Nonne precati estis, ut solemus? **M.** Precati, & quidem præsente ludimastro: in verò ubi eras? **S.** Iveram domum, à matre accersitus. **M.** Nunc igitur quid agere cogitas? **S.** Ludere sesquihoram; deinde ad studium me recipere. **M.** Vin' tu ut tibi sim collusor? **S.** Quidni velim? **M.** Quo lusu nos exercebimus? **S.** Nihil est mihi jucundior pilâ palmariâ. **M.** Nec mihi quidem. **S.** Visamus igitur an cæteri partes sortiti sint: nam si soli ludemus, minus esset voluptatis. **M.** Visamus sanè.

COLLOQ. 56.

M. R.

Visnè ire mecum? **R.** Quid properas? **M.** Ad lacum. **R.** Quid cò? **M.** Lotum pedes. **R.** I sanè; nunc lotione mihi opus non est. **M.** Sed interim parum fabulabimur. **R.** Nè fabulari quidem nunc velim. **M.** Atqui utilis est confabulatio; duntaxat de honestis rebus. **R.** At mihi utilior est ad valeudinem exercitatio corporis. **M.** Quid si mansero tecum? **R.** Prudenter facies, & nos pilâ palmarâ colludemus. **M.** Bene verit Deus: maneo. **R.** Aliâs lotum unâ tecum ibo: Cù n scil ceter longius erit tempus spatiū. **M.** Ad ludum igitur nos accingamus. **R.** Nulla est in me mora.

COLLOQ. 57.

Vincentius, Bonus.

Cui hoc lie non lusisti nobiscum? **B.** Non erat mihi ludendi spaciū. **V.** Quid habebas negotiū? **B.** Non

B. Non absolveram pensum meum. *V.* Quod pensum.
 B. Dimidium exemplaris restabat mihi prescribendum
V. Perfecistine? *B.* Perfeci. *V.* Laudo tuam diligentiam;
 ludes alias otiosè. *B.* Cum voluerit Deus. *V.* Rectè dicis;
 Nam absque voluntate ejus fieri nihil potest.

COLLOQ. 58,

Primus puer, Praeceptor, secundus puer,

tertius.

SAlve præceptor. *Pra.* Sit vobis salus à Christo Pueri
 Amen. *P.* Iámae repetivitis? *Pri.* Etiam, præcep-
 tor. *P.* Quis docuit vos? *Pri.* Subdocto. *P.* Quid
 nunc vultis? *Se.* Ut per te liceat nobis parumper ludere.
Pra. Non est ludendi tempus. *Ter.* Non petimus omni-
 bus, sed nobis parvulis tantum. *Pra.* Atqui pluit, ut vi-
 deris. *S.* Ludemus in pergula. *P.* Quo lusu? *S.* Aciculis,
 vel juglandibus. *P.* Quid mihi dabitis? *Pri.* Dicemus
 nomina. *P.* Quot dicetis singuli? *S.* Duo. *P.* Dicite
 igitur. *Pri.* Paper, Charta, Ink, Attramentum, Dxi. *S.* A
 book, Liber. *A* little book, Libellus. Dixi. *T.* A Cherry,
 Cerasum. Walnuts, Juglandes. Diximus. *P.* Quàm belli
 estis homunculi! Ludite ad cœnam usque. *Pueri.* Gratias
 agimus, præceptor.

COLLOQ. 59.

A. B.

Ubi nunc est pater tuus? *B.* Puto eum esse **Lugduni**.
A. Quid illic agit? *B.* Negotiatur. *A.* Ex quo tem-
 pore? *B.* Ab ipso initio mercatus. *A.* Valde miror, qui
 audeat illic commorari tot dies, quum pestilentia tan-
 sit per totam urbem. *B.* Non est adeò mirandum. *A.* Itáne
 tibi videtur? *B.* Itá profecto: Fuit enim alias in majore
 periculo: sed Dominus Deus semper eum custodivit.
A. Credo equidem, & adhuc custodiet. Sed quando est
 reversurus? *B.* Nescio; in horas expectamus. *A.* Rédu-
 eat illum Deus. *B.* Itá precor.

C

COL.

C O L L O Q. 60.

Elizephonus, Delphinus.

Quâ de re sic elatus es lætitia? D. Pater meus modò advenit. E. Quid meâ refert? D. Imo plurimùm, quia nobis impetravit ludendi veniam. H. Ain tu? D. Vide pueros jani ludentes in areâ. E. Ludant alii: ego studere malim quâm ludere. D. Nec mniùs ego, sed in tempore: Nam (ut est in proverbio) *omnia tempus habent*. Unde & nos rectè monet *Cato* noster:

*Inter pone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemvis suffere laborem.*

E. Vera sunt quæ dicens, fateor: sed interim omitte me, ut seriò studeám. D. Per me studeas licet, nihil impedio: at ego hâc utar occasione. E. Uttere sanè.

C O L L O Q. 61.

*Nomenclator. Quidem puer ex turbâ.**Item Alius.*

H Eus pueri, heus, heus, heus. Q. Quid clamitas? N. Desistendum est à lusu. Q. Echo inepte, nondum quarta exacta est. N. Imò ferè semihora post quartam. A. Cur non dedisti signum? N. Quia tintinnabuli funis fractus est. A. Clama iterum, sed attolle vocem. N. Heus pueri, recipite vos omnes. A. Festinate, festinate, inquam; urget præceptor. N. Desine clamare, accurrunt omnes.

C O L L O Q. 62.

Orontius, Quintius.

Quid itâ lætus es? Q. Quia venit pater. O. Ain tu? Q. Unde venit? Q. *Lutetia*. O. Quando advenit? Q. Modò. O. Jâmine salutâsti? Q. Salutavi, quum ex equo de scenderet. O. Quid amplius illi fecisti? Q. Calcaria detraxi & ocreas. O. Miror te non mansisse domi, propter ejus adventum. Q. Nec ille permisisset, nec ego vellem; præsertim tunc, cum audienda est prælectio. O. Bene tibi consulis, qui temperis rationem habeas: sed quid pater, valéte? Q. Rectè, Dei beneficio. O. Evidem gau deo plurimùm tuâ, & ejus causâ, quòd salyxus peregré redierit

dierit.Q. Facis ut amicum decet; sed cras pluribus verbis colloquemur : Vide præceptorem, qui jam ingreditur auditorium.O. Eamus auditum prælectionem.

COLLOQ. 63.

Marcus, Aaron.

Miseret mei tui. A. Quid ita ? M. Quod pennam tuam miserè abutaris. A. Quomodo abutor ? M. Quia pessimè tractas eam in acuendo. A. Non est culpa mea ; ne quid erres. M. Cujus igitur ? A. Scalpelli mei, cuius acies obtusa est. M. Scalpellum in culpam non est, sed tu ipse. A. Cur istud dicas ? M. Quidia debuisti vel scalpellum tuum acuere, vel aliud aliunde rogare commodatò, saltem ad præsens negotium. A. Non audeo petere. M. Quid times ? A. Nè mihi denegetur. M. Ecce tibi meum. A. Gratias ago. M. Uttere quantum voles, sed rectè. A. Sciens non abutar. M. Nec sis posthac tam verecundus in petendo. A. Sic est ingenium meum, soleo libentius dare quam petere. M. Utinam multi essent tui similes ! sed tamen qui libenter dat beneficium, is petere quoque liberè potest. Sed ego te nimis detineo; perfice quod coeperas.

COLLOQ. 64.

A. B.

Cur non venit Petrus in scholam ? B. Est occupatus. A. In quo negotio ? B. In ligno struendo. A. Qui scis ? B. Dictum est mihi. A. A quo ? B. A patre ejus. A. Ubi eum vidisti ? B. Fuit mihi obvius quum venire. A. Vide nè mentiaris; nam ex illo quæram, si forte occurrat mihi per vicos. B. Reperies sicut dico.

COLLOQ. 65.

Sulpitius, Rogerius.

Cur hodie manè absuisti ? K. Occupatus eram. S. In quo negotio ? R. In scribendis ad matrem literis. S. Quid opus erat illi scribere ? R. Quia ad me scripserat. S. Ergò rescripsisti. R. Propriè loqueris. S. Unde tibi misera

terat literas? R. Rure, nempe ex villa nostra. S. Quando
rus profecta est? R. Superioribus diebus. S. Quid agit
ruri? R. Curat nostra negotia rustica. S. Quid potissimum?
R. Præparat ea, quæ sunt opus ad proximam vin-
demiam. S. Prudenter agit. R. Unde istud probares?
S. Nam omnibus in rebus adhibenda est præparatio di-
ligens. R. Quis te istud docuit? S. Quidam pædagogus
dictavit è Cicerone. R. Quâ occasione? S. Quam admo-
neret, ut me diligenter pararem ad reddendam hebdoma-
dam postero die. R. Profectò rectè monebat. S. Sed ad
propositum revertamur. Non habetis villicum, qui curet
ruri negotia vestra? R. Imò & villicum, habemus, & fa-
mulos, & ancillas. S. Quid opus est illuc tuæ matris ope-
râ? R. Quia melius novit providere rebus omnibus.
quam isti imperiti ruricola. S. Nihilne amplius? R. Si-
ne me finire propositum. S. Putabam te absolvisse; perge.
R. Etiam (ut ex patre audivi) præcipua cura domini re-
quiritur in re familiari administranda. S. Ergò pater tuus
nunc potius deberet ad villam esse. R. Non potest. S. Quid
prohibet? R. Quia torus est in arte sua occupatus. S. Ma-
rorem (ut opinor) ex eare fructum percipiet. R. Quis
dubitet? S. Indè igitur sit, ut relinquit uxori omnem
curam rei domesticæ. R. Omnino sic est. S. Sed mater
quando est reversura? R. Vix ante perfectam vindemiam.
S. Quid tu? non ibis vindemiatum? R. A matre (ut spe-
ro) brevi accersar. Sed quæso te, quid cogitamus? Jam
omnes in auditorium currunt. S. Bene res habet; curra-
mus & nos, nè postremi simus.

COLLOQ. 66.

Riparius, Amadeus.

Audivisti horologium? A. Dudum senuit. R. Di-
numerasti horas? A. Dinumeravi. R. Quota est?
A. Ferè sesquiprima. R. Instat igitur prælectionis tem-
pus: fac ut paratus sis. A. Ubi merendam pereadero, ecce
me paratum, R. Cur meridie non adfueristi nobiscum?
A. Pro-

A. Prodieram cum bona venia præceptoris. R. Sed interim sum tibi impedimento. A. Nihil impedis; nè bolum quidem per didi inter pellatione tuā. R. Bene habet; perge, sed matura.

COLLOQ. 67.

Ligorius, Sarasinus.

Fecistine officium tuum? S. Quā in re? L. In repe-
tenda prælectione. S. Nihil adhuc repetivi. L. Quid
causæ fuit? S. Expectabam dum redire compar meus.
L. Quò ille ivit? S. Domum. L. Quid èd? S. Petum
merendam. L. Quid si redibit serius? S. Nescio; fieri
potest. L. Vis interea mecum repetere? S. Evidem
non recuso. S. Secedamus igitur, nè quis molestus sit
nobis. S. Profectò bene mones; nemo studere potest
in tanto ambulatorum strepitu & clamore. L. Aspice
illis locum remotissimum, ubi nulli sunt ambulantes.
S. Eamus illuc.

COLLOQ. 68.

D. E:

Quò properas? E. Eo coenatum; quid tu? D. Jam
coenavi. E. Quotā horā? D. Quintā, ut fere sole-
mus. B. Quid nunc ages? D. Repetam aliquid eorum,
quæ reddere habemus crastino die. E. Ego didici ex
pedagogo meo, non esse tam citò à cibo studendum.
D. Istud ego quoque didici, sed volo nunc ediscere. B.
Quid ergo facies? D. Ego, quasi animi causā, prælecti-
onem particulatim aliquoties legam & perlegam. E.
Quid tum? D. Itā paulatim fiet, ut sine cura, sine tædio,
sine molestia, bonam partem prælectionis ediscam. E.
Ista non satis intelligo, & certè videris mihi supra
ætatem sapere. D. Non est res adeò difficilis, quin te
docere possem, nisi ad coenam properares. E. De
coena in tempore admones: Ego igitur ejus causā me
domum recipio. Vale. D. Ducat te Deus, & reducat.

PRÆFATIUNCULA, QUÆ
septem proximis Colloquiis
præfixa erat.

NE pueri nihil agendo discant male agere, præsertim
otioso sermone, pravisque aut ineptis colloquiis sese
invicem corrumptentes; omnibus modis incitandi sunt, ut
in scholâ, dum præceptoris ingressum expectant, assuescant
interea bini ternive, id quod ab eo præscriptum fuerit, simul
repetere. Plurimum proderit hac illis jucunda exercitatio,
cösque interim ab otio, lascivâ, multisque aliis rebus malis,
quibus offenditur Deus, avertere poterit. Sed quia sine pue-
rili colloquio, ejusmodi repetitiones tractari non solent;
pueri autem ipsi, nisi instituti fuerint, nihil aliud quæm bar-
bare loquuntur: idcirco, ut Latinè inter se loqui paulatim
discant, hac de re hac aliquot breves elequendi formulas
proposuimus. Cæterum in præceptoris diligentia situm erit,
ut hac ipsa colloquia discipulis aliquoties interpretetur, do-
ccatque quomodo in his, & aliis ejus generis (quæ tradere ipse
poterit) sese & domi & in scholâ debeat exercere, ad idque
illos identidem exhortetur. Ita fieri progressu temporis,
ut promptiores semper & alacriores eos habiturus sit ad
ea maturè reddenda, quæ præscriperit: hinc etiam con-
sequetur, ut minore cum labore ac molestiâ docendi munus
exequatur.

COLLOQ. 69. A B.

VISNè reperamus unâ? B. Quiānam? A. Id quod no-
bis præscriptum est. B. Evidem volo: sed quo ge-
nere repetendi utemur? A. Audiamus nos vicissim. B. Sic
præceptor nos monet s̄p̄e. A. Rectè monet: sed male
paremus. B. Utter incipiet? A. Ego, si itâ tibi placet. B. Maximè placet; incipe igitur? A. Secundæ declinationis
nomina his exemplis Latinè declinantur:

Magister puer, dominus, *Lamius*, Antonius, regnum.

B. Quæ sunt hodie declinanda? A. Hesternum quidem
est *Lamius*, hodiernum verò *Antonius*. B. Cur nos id re-
petimus

petimus quotidie, quod pridie reddidimus? A. Quid sic præceptor jubet. B. Id satis scio; sed cur jubet? A. Ad confirmandam memoriam. B. Agè, declina *Lanius*.

A. N. S. Hic *Lanius*. G. hujus *laniī*, &c. *ad finem usque*.

B. Verte Anglice. A. *Lanius*, *laniī*, g. m. a *Butcher*.

B. Declina *Antonius*.

A. V. S. Hic *Antonius*. G. hujus *Antonii*. D. huic *Antonio*, &c. *ad finem usque*.

B. Verte Anglice. A. *Antonius*, *Antonii*, g. m. est nomen viri, *it is the proper name of a man*, Anglice, *Antonie*, B. Cur dicas nomen viri? tu nondum es vir. A. Fateor, sed sunt alii *Antonii* qui viri sunt. B. Utinam aliquando vir evadas. A. Evadam, Deo juvante.

B. Attende nunc, ut viciſſimi audias me. A. Istac sum, dicaudacter.

B. Secundæ declinationis nomina. A. Define. Præceptor adest. A. Audio tūſſientem; definamus, nè putet nos garrire.

C O L L O Q. 70.

C. D.

Mox aderit præceptor; repetamus. D. Quid opus est mihi repetitione? solus repetivi satis; omnia teneo memoriā. C. Quid tum? quanto ſepius repetes, tanto melius tenebis. D. Bene mones; habeo tibi gratiam.

C. Incipe; tempus abit.

D. Quartæ declinationis. C. Erras, *Daniel*; incipendum est ab exemplo hesterno. D. Erravi, fateor. C. Dic igitur nunc rectè. D. N. S. Hoc sedile. G. hujus sedilis, &c. *ad finem usque*.

Quartæ declinationis nomina hoc exemplo declinantur:

N. S. Hic *sensus*. G. hujus *sensū*. D. huic *sensui*. C. Hæc hactenus: audio præceptorem.

C O L L O Q. 71.

E. F. G.

Quid agis, *Francise*? inſtat præceptoris adventus. F. Scilicet inſtat, nondū est ſemihora poſt ſecundā.

C 4

E. Ta-

E. Tamen non debemus interim tempore sic abutiri : repetamus. **F.** Non stabit per me, ego enim sum paratus. **E.** Incipe igitur. **G.** Expectate parumper, quæso, ego sum vestræ decurix. **E.** Matura. **F.** Dicamus suum quicquid casum ordine, ut interdum nos docet præceptor. **E.** Satis est verborum ; attendite. **T.** Quid aliud agi nus ?

E. Tertiæ declinationis nomina his exemplis Latinè declinantur : Pater, Lumen, Rupes, Messis; Pars, Sedes, Vestigia, laquear.

F. N. S. Hæc rupes. **G.** hujus rupis. **E.** D. huic rupi. **F.** Ac hanc rupem. **G.** V. ô rupes. **A.** ab hac rupe.

F. N. P. Hæc rupes. **G.** G. harum rupium. **E.** Errâisti, Gabriel; corrige erratum. **G.** G harum rupium. **E.** D. his rupibus. **A.** Has rupes. **G.** V. ô rupes. **F.** Ab. ab his rupibus.

E. Verte Anglicè. **G.** Rupes, rupis, f. g. *A. Rock.*

E. Pone in oratione. **F.** Non est in libro nostro.

E. Sed præceptor docuit. **F.** Alta rupes, *An high rock.*

E. More patrio dicis ; aspera fortiter, *high.* **F.** *An high Rock.*

F. N. S. Hæc messis. **G.** G. hujus messis. **E.** D. huic messi, &c. usque ad finem hujus nominis ; Deinde si perquisit colloqui.

E. Ambo errâisti. **F.** Erravi, fateor. **G.** Ego quoque ; sed uter erit viæsus ? **E.** Præceptor judicabit. **F.** Æquam dicis. **E.** Vultisne dicamus iterum, ad memoriam confirmandam ? **F.** Quidni ? **G.** Quid si præceptor interveniat ? **E.** Quid tum ? laudabit nos ore pleno.

G. Sed mutandus est ordo. **E.** Non est dubium ; incipe, *Francisce.*

F. Tertiæ declinationis nomina, &c.

COLLOQ. 71.

H. I.

Visne repetere mecam ? **I.** Cur tam Citò ? **H.** Nè ob servator nos deprehendat garrientes, aut otiosos.

I. Agè, repetamus ; sed uter incipiet ? **H.** Ego, quia vi tor sum.

I. Dic

I. Dic igitur.

H. Prudens, nomen adjectivum, sic declinatur in genera.

Hic prudens, g. m. hæc prudens, g. f. hoc prudens; gen. n.

Idem nomen sic declinatur in casus.

N. S. Hic hæc & hoc prudens.

I. G. Prudentis. H. D. Prudenti.

I. Ac. Prudentem, & prudens, &c. ad finem usque.

COLLOQ. 73.

L. M.

Cur tu es otiosus? M. Non sum omnino. L. Quid agis igitur? M. Cogito de lectione reddenda. L. Ego quoque id ago, repetamus unam. M. Fiat; sed quam rationem tenebimus? L. Age præceptoris partes, ego discipuli. M. Valde placet mihi conditio. L. Sed ne sis mihi austerior. M. Ne timeas, nōsti me satis. L. Novi. M. Declina *Lego* in modo infinito.

L. Infiniti modi tempus præsens & præteritum imperfectum, *Legere*, præteritum perfectum & pluquam perfectum, *Legisse*. M. Perge. L. Sineme paulisper respirare, quæso præceptor. M. Agè, sìno; sati sive respirâsti?

L. Satis. M. Perge nunc. L. Futurum indefinitum, *Lecturum esse*. Gerundia, *Legendi*, &c. ad finem usque.

M. Gaudeo te rectè fecisse officium. L. Ego vero mihi gratulor. Sed est Deo gratia. M. Rectè dicis, utinam ex animo! L. Ex animo certè. M. Bene habet, desinamus; sentio præceptoris adventum. L. Ecce adest.

COLLOQ. 74.

N. O. P. Q. R.

H. Eus pueri, nos hic sumus quinque; repetamus hodiernum verbum, ut solemus eoram præceptore.

G. Nemo (ut opinor) contradicet. P. Quis contradicet?

Cere? nostra omnium res igitur. Q. Incipe igitur, *Nicolas*, qui primus fedes.

N. Optativi & subjunctioni modi præsens, Audiam.
 O. Audias. P. Audiat. Q. Audiamus. R. Audiatis. N. Audiant. O. Præteritum-imperfectum, Audirem. P. Audires. Q. Audiret. N. Audiremus. N. Audiretis. O. Audirent. P. Præteritum-perfectum, Audiverim. Q. Audiveris. R. Audiverit. N. Audiverimus, &c. usque ad finem verbi, pergunto ordine.

COLLOQ. 75.

S. T. V.

Hic dies nobis est feriatus, & jam satis lusimus. T. Satis, opinor. S. Vultis ergo ut animi gratiâ conferamus de studiis nostris. T. Sanè mihi gratum feceris. V. Mihi verò gratissimum. T. Sed quid tractabimus? S. Tentemus declinare aliquod verbum Latinè simul & Anglice. V. Incipe igitur, quia nos provocâsti. S. Faciam, quando ita placet nobis. T. Audiamus.

Indicativi modi præsens tempus:

S. Doce, *I teach*; doces, *thou teachest*; docet, *he teacheth*; Pl. Docemus, *we teach*; docetis, *ye teach*; docent, *they teach*.

T. Præteritum-imperfectum, Docebam, *I did teach*; docebas, *thou didst teach*; docebat, *he did teach*.

Pl. Docebamus, *we did teach*; docebatis, *ye did teach*; docebant, *they did teach*.

N. Præteritum-perfectum, Docui, *I have taught*; docuisti, *thou hast taught*; docuit, *he hath taught*.

V. Docuimus, *we have taught*; docuistis, *ye have taught*; docuerunt vel docuere, *they have taught*.

S. Aliter Anglice, *I have taught*, *thou hast taught*, *he hath taught*, *we have taught*, *ye have taught*, *they have taught*.

T. Præteritum-plusquam perfectum. S. Docueram, *I had taught*; Docueras, *thou hadst taught*, &c. Sic pergunto quotenus placet.

COL.

COLLOQUIORUM
SCHOLASTICORUM
LIBER II.

COLLOQ. 1.

Cornelius, Martialis.

 *Q*uid legis? M. Literas. C. A quo? M. A patre. C. Quando accepisti? M. Heri vesperi. C. Quis atulit? M. Nescio. C. Nescis? Quis tibi redditus eas? M. Ancilla quædam, à caupone. C. Unde sunt datae? M. Lutetiâ, credo. C. Quo die? M. Nondum licuit inspicere. C. Nempe ego te interpellavi. M. Parùm refert, non adeò sum occupatus. C. Agè. perlege tuam Epistolam; ego interea studebo. M. Ego quoque mox idem faciam.

COLLOQ. 2.

Musicus, Heraldus.

Quo in statu sunt res vestræ Lugdunenses? H. Nescio, jampridem nihil audivimus. M. Nihilne scriptis frater tuus? H. Post menses duos nihil literarū misit, quod dederit pater. M. Fortasse ægrotat. H. Minime verò: nam tabellarii sæpe nobis salutem nunciant verbis ejus. M. Libenter audio illum rectè valere: valde enim diligo, qui fuit mihi suavissimus condiscipulus. H. Ille (ut opinor) te vicissim diligit. M. Id verò mihi non est dubium. Sed nos hora vocat: eamus in auditorium. H. Maturemus. Jam recitatur catalogus.

COLLOQ. 3.

Observator, Briscantellus.

DEstinete, ô pueri, garrire, absente magisira,
Verba, quibus summus læditur ille Pater.
De studiis potius tractate & rebus hæc nefis:
Discite sermones aptaque verba loqui.

Discite

Discite & inter vos reddenda revolvere sape :
Doctor enim pueris semper adesse nequit.
Discite sestari vestigia certa bonorum :
Otia vos fallant blanda cavete, precor.
En ! ego præmoueo, vos nè delectet abiit
Tempore : nè tergum verbera dura premant.
Ecce iterum vobis morum prædico magister :
Si quis erit cæsus, nè mihi dat vicio.
B. Define plura loqui, nemo parere recusat ;
Est monitor nobis optimus ille Pater ;
Uliusque Patris Natus, cui nomen Iesus,
Et qui nos renovans Spiritus intus alit.
Ob. Quem mihi sperâsem tam respondere paratum ?
Quis puer Angelicos mittit ab ore sonos ?
O quam te memorem, nostræ doctissime classis !
Nam tibi divinum carmen ab ore fluit.
Non sum tam fælix ut fundam ex tempore versus :
Sed modò quæ dixi præmeditatus eram.
B. Si meditatus eras, qui nunc tam fundis aperte
Castalios latices, quis furor iste novus ?
Ob. Nam tua me tanti moverunt carmina flammis,
Ut mihi nunc videar posse movere feras.
B. Sed cur immeritum tanti me laudibus effers ?
Est tribuenda uni gloria summa Deo.
Atque utinam eloquium nobis, spatiuumque daretur,
Et nostra in laudes solveret ora suas !
Sed quia tempus adest, ut voce & mente preccemur,
Idque jubet doctor, define plura loqui.

COLLOQ. 4.

Observator, Puer.

Quid agis ? P. Scribo. Q. Quid scribis ? P. Sententias.
Q. Quas ? P. Ex novo testamento. O. Benefacis unde
habuisti ? P. Hypodidascalus dictavit nobis. O. Quan-
do ? P. Huius. O. Quotâ horâ ? P. Meridie. O. Ubi P. In
area.

area. O. Qui aderant? P. Omnes domestici, præter primos & secundos. O. Ubi erant illi? P. In aula communis. O. Quid agebant? P. Disputabant. O. Vale, & perge scribere.

COLLOQ. 5.

Observator, Pueri garrientes.

Q Vid vos hic agitis, pueri? Mibi videmini garrire, & **nugas** agere. *Quidam puer.* Longe falleris, nam repetimus unâ. Ob. Quâ de re? P. De verbis anomalis, id quod reddendum est horâ tertiatâ. Ob. Bene facitis. P. Vis audire nostrum colloquium? O. Imò pergit; majus opus moveo; volo tendere laqueos Picis & Graculis. P. In area multos ad solem invenies. Ob. *Reritus est illuc præda parata mea.*

COLLOQ. 6.

Observator, Pueri garrientes.

A Tat! ecce, nunc capti estis; non fatemini? *Quidam puer.* Certè fatemur ingenui; sed non dicebamus mala verba. Quæxo te, mi *Nicolae*, nè velis notare nos. Ob. Quid garribatis? audivi nescio quid de jentaculo. P. Illud est; loquebamur de jentaculo matutino, quia famulus non dederat nobis in tempore. Ob. Puto id fuisse; nec certè est valde magnum malum, nisi quôd sunt otiosa verba. P. Sed Latinè loquebamur. Ob. Audivi, sed non erat fabulandi locus. Nam (ut scitis) hoc pusillum temporis à merenda debet vobis esse valde pretiosum, quum sit dicatum studio, scilicet ut se diligenter quisque præpareret ad reddenda magistris ea, quæ præscripserint: nonne verum dico? P. Certè verum dicis; debuissimus legere simul de Testamento quæ mox oportebit reddere: sed ignosce, precor, suavissime *Nicolae*; posthac erimus prudentiores, & officium nostrum diligenter faciemus. Ob. Si sic feceritis, Præceptor vos aperabit, tanquam minora sua intestina. Nonne videtis quemadmodum diligat bonos pueros & studiosos? nec erat solùm, sed etiam laudat, & præmiolis afficit. P. Ista

sic-

scimus & quotidie experimur. O. Ergò mementote, & promissa facite. P. Tacabis igitur hanc culpam. O. Tacebo; sed eâ lege, ut caveatis recidere. P. Cavebimus Christo favente.

COLLOQ. 7.
Nomenclator, Puer.

Ubi est frater tuus? P. Modò ivit domum. N. Quid ed? P. Petitum nobis obsonium. N. Quid nunc opus est obsonio? P. In merendam. N. An non habetis in arcâ vestra? P. Non. N. Quid itâ non? P. Quia mater non solet nobis dare obsonium, nisi in præsens tempus. N. Nempe quia novit vos esse gulosos. P. Quomodo gulosi sumus? N. Quia fortasse uno convictu devoratis, quod in tres datum fuerit. P. Tace. N. Ego dicam præceptoris, fratrem tuum nihil aliud quâm discurrere. P. Atqui prodire non solet, nisi cum bonâ veniâ præceptoris. N. Atqui præceptorem fallit. P. Quomodo fallit eum? N. Non enim mens est præceptoris, ut ter quotidie prodeat. P. Sine illum venire, videbis quid tibi respondeat.

COLLOQ. 8.
Pastor, Langinus.

Frater tuus venitne *Lugduno*? L: Jam venit heri ante meridiem. P. Nihilne literarum tibi attulit? L: Nihil. P: Quid igitur nuntiavit? L: Prospera omnia. P: Depatre quid narrat potissimum? L: Ait illum, Dei beneficio, jam planè febri carere; & paulatim convalescere. P: Gaudeo sanè; Deumque precor, ut pristinam valetudinem brevi recuperet: sed cur ille (ut solet) nihil ad te scripsit? L: Negat frater eum potuisse scribere. P. Quamobrem? L: Quia nondum fatis erat confirmatus. P. Nihil mirum, quum tamdiu tam graviter agrotaverit: sed ille nihil ad te misit? L: Imò pecuniam. P: Euge, nullus est jucundior nuntius. L: Ita aiunt. P: Tu verò sic respondes, quasi fabulam audiás. L: Quin pejus audio. P: Quid nam? L: Me-

L. Merum mendacium. P. Egóne mentitus sum? L. Non dico te esse mentitum, sed falsum dixisti. P. Ego quid dicas non intelligo. L. Dabo operam ut intelligas. P. Obscero te? L. Si nullus est jucundior nuntius, quād de alia nobis pecunia, quid ergo est Evangelium Christi? Quid est jucundior nuntius, quād gratia Dei, quād Christus attulit nobis per Evangelium? P. Fateor nihil esse jucundius Evangelio, iis duntaxat qui credunt ei, & ex animo amplectuntur. L. Evidem sic intelligo. P. At ego loquebar de humanis & terrenis rebus, tu verò ad cœlum statim ascendisti. L. Ita solent boni concionatores. P. Non putabam te esse Theologum maturum. L. Nihil dixi, nisi quod est tritum & in medio positum. P. Utinam illud adeò vulgare & protritum foret, ut omnes in Christum crederent! L. Nunquam credunt omnes. P. Quid prohibet? L. Quia multi sunt vocati, pauci vero electi, sicut Christus ipse testatur. P. Sed, nè te diutius teneam, potesne facere ut fratrem tuum paucis coveniam? L. Vix possum. P. Quid ita? L. Nam habet à patre nostro mandata plurima, in quibus curandis totus est occupatus. P. Nonne cœnabit domi apud vos? L. Cœnabit, opinor. P. Ibo igitur sub horam cœnæ. L. Veni, precor, & eadem operâ nobiscum cœnabis. P. Non recuso: L. Interim vale; sed fac memineris adesse temporis. P. Quotâ horâ? L. Ante sextam: P. Hora est mihi comodissima.

COLLOQ. 9.
Vignolus, Angelinus.

R Ogo te, *Angeline*, compinge mihi hanc chartam: A: Quid me rogas? Non est ars mea: V: Et tamen sæpe compingis aliis: A: Quot habes schedas? V: Octo: sed jam sunt complicatae, tantum restat insuere membranæ: A: Quid dabis si tibi compegero? V: Nihil habeo, quod possum dare: nam pecunia nulla mihi est: A: Ergo quare tibi alium opificem: non enim gratis faciam: V: Mi *Angeline*, tu es tam bonus, denegabis mihi rem tantillam? A: Scis' tu quid habet proverbium? V: Quod proverbium

biūm dīcis? *A.* *Manus manūm fricat.* *V.* Quid hoc sibi vult? *A.* Da aliquid, si quid velis accipere. *V.* Si quid haberem, certe libenter darem. *A.* Cedo merendam tuam. *V.* Merendam? ab me miserum! quid ederem? Mallem dare pileum, si auderem. *A.* Merenda tua parva res est. *V.* Sed vehementer esurio. *A.* Quid causæ est? *V.* Quia nihil prandi, nisi frustum panis, & tres aut quatuor juglades. *A.* Eho, quid causæ fuit? *V.* Quia mater domo aberat *A.* Quis ergo tibi dedit merendam? *V.* Ipsa. *A.* Atqui dicebas eam absuisse. *V.* Verum est; aberat enim tempore prandii, nec rediit nisi paulò ante merendam. *A.* Nihilne edisti domi antequam in ludum venires? *V.* Nihil. *A.* Cur non? *V.* Quia timebam non adesse in tempore. *A.* Tintinnabuli sonitus te satis admonere debet. *V.* Sed raro audimus à nostris ædibus. *A.* Quid iā? *V.* Quia longè nimis ab hac schola distant. *A.* Suntne vere ista omnia quæ mihi narras? *V.* Vera profecto, *Angeline.* *A.* Age, da mibi tuam chartam; ego mibi compingam elegantem libellum: tu interim ede merendam tuam. *V.* Ego petam à matre sextantem, quem dabo tibi. *A.* Cave peras, nihil volo: quin potius darem tibi si egeres. *V.* Ego tibi gratias. *A.* Nonne putabas me sciriò petere abs te merendam? *V.* Profecto sic putabam. *A.* Atqui dicebam joco. *V.* Quamobrem? *A.* Ut paulisper audirem te Latinè fabulari. Nam quod bene discas gaudeo. Quanti emisti chartam hanc? *V.* Dedi pro codice assēm cum semisse. *A.* Non emisti malè; bona est, sed non rectè complicasti. Habes membranam? *V.* Ecce tibi. *A.* Bene res habet; ego citius confecero, quām tu merendam perederis. *V.* Habebo tibi maximam gratiam, mi *Angeline.* *A.* Honestè loqueris: sed memento filii, ut semper vivi in timore Domini, diligentet obedias matri, sis frequens in schola, diligens in studio, ne verseris cum pravis ac diſſoluis; denique, quibus poteris benefacito, quo modo vides me fecisse tibi: intellectum? *V.* Optime! *A.* Fac igitur ut sāpe recorderis. *V.* Faciam, Deo volente. *A.* Ede nunc oriosè.

C O L-

COLLOQ. 10.

Divinus, Albus.

Quid tibi dedit mater in merendam? A. Vide. D. Caro
est; sed quænam? A. Bubula. D. Utrum recens, an
salsa? A. Est bubula salita. D. Utrum pinguis, an macra?
A. Echo inepit, non vides macram esse? D. An non malles
esse vitulinam aut vervecinam? A. Utraque bona est, sed
in omni genere sapit mihi hœdina, præsertim affa. D. Hem
delicatule, jámne palatum tam doctum habes? A. Dico ut
sentio, nec enim est mentiendum. D. Absint à nobis
mendacia; sumus enim filii Dei, & Christi fratres, qui est
ipsa veritas, ut ipse de se loquens testatur. A. Sed ad rem.
Suillâ quoque vescor libenter, modico sale aspersâ, & be-
necoquâ. D. O misericordiam Dei gratiam, qui dat nobis tot
epsoniorum genera, & tam bona! A. Quot putas esse
hac in urbe pauperes, qui solo pane hordeaceo videntur,
neque tamen ad saturitatem? D. Non dubito multos esse,
tantâ præsertim annonæ caritate. A. Itaque nos in tantâ
bonarum rerum copia, quantas Deo gratias agere debe-
mus, quas laudes illi dicere? D. Ejus igitur beneficia ma-
gnifice ubique prædicemus: atque interim precemur, ut
pauperum suorum misereatur inopia. A. Utinam ipse
corda nostra suo Spiritu ad eam rem penitus afficiat!
D. Ita precor.

COLLOQ. 11.

Erasmus, Beffonius.

Quid rides? B. Nescio. E. Nescis? magnum signum
stultitiae. B. Me igitur stultum vecas? B. Minimè ve-
rò; sed dico tibi argumenti esse stultitiae, cùm quis ridet,
& ridenda causam nescit. B. Quid est stultitia? E. Si
diligenter evolvas Catonem tuum, istud quod quæris in-
venies. B. Nunc non habeo meum Catonem, & volo ali-
am rem agere. E. Quod habes negotium? B. Habeo edifice-
re aliquid de rudimentis. E. Interim quæris fabulari, in-
epitule? B. Dic mihi quæso de stultitia in Catone. E. Stul-
titiam simulare loco, prudentia summa est. Annon hæc didi-
cisti? B. Imò, sed non recordabar. E. Quum domi eris,

unspice librum tuum. B. O quantas gratias ago tibi ! Ego proponam alicui utam quætionem, qui non poterit mihi respondere & sic erit vicitus. E. Tace, puer, tace, & stude nè vapules. B. Non multum curo ; ego ferè tento prælectionem. E. Nisi taceas, dicam observatori, qui te statim notabit. B. Mane, mane, nihil dicam amplius. E. Sed memento id quod dixi tibi. B. Quid est ? E. Nè rideas unquam sine causa. B. Sed ridere non est malum. E. Non dico istud. B. Quid igitur ? E. Stultum est sine causa rideare. B. Nunc intelligo. E. Recordere sapere.

C O L L O Q. 12.

Cleophilus, Melchisedec.

Ecquid habes novi ? M. Accepi literas à patre, qui *Lugduni* habitat. C. Quando acceperisti ? M. Heri sub noctem. C. Quis attulit ? M. Piscarius. C. Quidnam in tellexisti ex ipsis literis ? M. Omnia bene illis habere, quod ad Evangelium pertinet. C. Verane prædicas ? M. Exspecta, literas ipsas ostendam tibi à prandio. C. Est prosector quod nostris fratribus gratulemur. M. Scilicet, quodque Deo nostro gratias maximas agamus. C. Id quidem præstare debemus omni tempore, sed nunc maximè, quum audimus ea quæ ad gloriam ejus præcipue pertinent. M. Utinam hoc semper habeamus in memoria ! C. Communicabis igitur mecum tuas literas ? M. Ut promisi. C. Ergo post prandium. M. Etiam dubitas ? C. Interea vale. M. vale, & salve, *Cleophile*.

C O L L O Q. 13.

Israël, Matthæus.

Estnè domi frater tuus ? M. Cur istud rogas ? I. Pater meus volebat eum convenire. M. Non est in hac urbe. I. Ubi igitur ? M. Peregrè prosector est. I. Quando ? M. Nundus tertius. I. Quoniam ivit ? M. *Lutetiam*. I. Quā iter facturus est ? M. *Lugduno*. I. Utrum pedes an eques ivit ? M. Ivit in equo. I. Quando est redditurus ? M. Nescio. I. Sed quē terminum constituit illi pater ? M. Jussit ut hic adesset ad vicesimum hujus mensis diem. I. Ducat illum Deus, ac reducat. M. Ita precor.

C. O. L.

COLLOQ. 14.

Duæus, Ballinus.

Quando profecturus es domum. B. Gras, Deo juvante. D. Quis jussit? B. Pater. D. Quando autem jussit? B. Aa me scripsit superiore hebdomade. D. Quo die literas accepisti? B. Die Veneris. D. Quid continebant præterea literæ? B. Omnes rectè valere; proximis diebus ini tium fore vindemiæ. D. O fortunatum, qui vindemiatum properas! B. Vis dicam patri meo, ut te accersat? D. Quàm gratum mihi faceres! se vereor ut nolit. B. Imò gaudebit, cùm propter nostram conjunctionem, tum verò quia & Latinè colloquiendo nos exercebimus, & de studio unà interdum conferemus. D. Oh, gaudio totus exilio. Amabò te, id cura, mi animule. B. Senties: Interim Deum precemur, ut dicta & consilia nostra verrat in gloriam sui nominis: D. Bene omnes, & certè ità expedit facere.

COLLOQ. 15.

Autelius, Lambertus.

Siste parumper g'adum, *Lamberte*; quo properas? L. Re-ctâ domum. A. Quid eò? L. Mater vult me paucis con-venire. A. Nescis quamobrem? L. Nescio, nisi fortè ut vestimenta hyberna mihi facienda curet. A. Istud est ve-risimile; jam enim instat hyems: L. Jam visa sunt gelidia, & glacies etiam al icubi. A. His diebus vidi in foro mon-tanos quosdam, qui dicebant magnam vim nivium deci-disse superiore hebdomade, quum híc interea lentes plu-vias tantùm videremus. L. Ego quoque id ipsum audivi domi nostræ ex rusticis, qui triticum nobis advexerant. Sed co gor abrumpere sermonem, nè mihi irascatur mater A. Sed heus tu, mi *Lamberte*, adfer mihi domo aliquot. uyas: nam amplissima fuit vobis vindemia. L. Adferam (ut spero) utrique nostrum affatim, nisi si quid fortè ma-ter irata est mihi. A. Istud avertat Deus.

COLLOQ. 16.

Pélignus, Bartholomæus.

Quónam is tam celeriter? B. Ad tonsorem. P. Ego quoque unà tecum. B. Rogâsti veniā? P. Non rogavi, sed ta ntisper exspecta me, dum eo rogatum. B. Festina

igitur. *P.* Mex rediero. Redii: eamus nunc jam. *B.* Quo vultu te præceptor excepti? *P.* Hilari sanè. *B.* Eodx me qnoque excepterat. *P.* Non solet irasci nobis, nisi illum adeamus intempestivè. *B.* Quotusquisque id non ægiè fiet? *P.* Etiam nos, qui pueri sumus. Sæpius irascimur condiscipulis, quum studia nostra, quantulacunq; sunt, interpellant: sed jam desinamus; optimè tonsorem ante officinam video. *B.* Euge, nulli sunt igitur expectantes: ita fiet ut minùs diu moremur,

COLLOQ. 17.

A. B.

Quò nunc solus abis? *B.* Semper à versibus aliquid auspicaris. *A.* Facile est carmen incipere, deducere no item. Sed dic, quò nunc is? *B.* Reclam in portu. *A.* Quid in portu habes nego ii? *B.* Viso ecquid alimenti mihi adveclū sit. *A.* Vis me tibi comitem? *B.* Imò etiam ducem, si tibi irà videtur. *A.* Nunquam dux esse didici; sed sæpe egī comité. *B.* Nihil ad rem pertinet pluribus verbis hic fabulari, eamus unà. *A.* Eamus sanè: confabulari licebit ampliùs, ambulando in ripa lacus, si navis nondum appulsa sit. *B.* Quid si jam appulsa? *A.* Tamen deambulare satis diu poterimus, dum exonerabitur.

COLLOQ. 18.

Nomenclator, Puer.

Ubi est Petrus? *P.* Ivit foras. *N.* Quò? *P.* Abiit rus. *N.* Quicunq; *P.* Cum parte. *N.* Quis venerat accessitum? *P.* Patris famulus. *N.* Quando est in urbem redditurus? *P.* Hinc (ut dixit) ad octavum diem. *N.* A. quo petivit abeundi veniam? *P.* Ab hypodidascalō. *N.* Cur non potiùs à ludimagistro? *P.* Ad negotia prodierat. *N.* Sat habeo.

COLLOQ. 19.

Richardus, Niger.

Quò ascendis. *N.* In cubiculum nostrū. *R.* Quid eò? *N.* Petitū thecam scriptoriū. *R.* Adfer mihi cingulum

Ium eādem operā. N. Ubi est? R. Super aream meam. N.
Adferam; sed tu me hīc expecta. R. Nusquam moveo.

C O L L O Q. 20.

Lenimus, Gerardus.

H Eus Gerarde. G. Quid vis? L. Accerferis. G. Quis me
vocat? L. Frater tuns. G. Ubi est? L. Præ foribus te
expectat. G. Certò scis esse fratrem meum? L. Quidni
sciam? vidi illum, & sum alloquutus. O. Viso sanè quid sit.

C O L L O Q. 21.

Putancus, Vilaetū.

N E scis vetitum esse, nè submisso loquamur inter nos?
V. Quidni scirem, cùm præceptor tam sæpe nobis
inculcat ejus rei causas? P. Cur igitur modò faciebas con-
tria? V. Quia *Isaias* ità me cœperat alloqui. P. Quid tum?
debuisti illum admonere, non imitari. V. Debui, sed tunc
mihi non venit in mentem. P. Sed interim notandus es.
V. Minimè verò, nisi vis esse ipso præceptore severior.
P. Dic mihi causam. V. Quia præceptor vetat quempiam
notari, qui sponte delictum agnoverit, modò nè tale sit
factum, quod verbo Dei interdictum fit. P. Nonne à Deo
præceptum est, ut Parentibus obediamus? V. Illud est
quintum Decalogi præceptum. P. Atqui (ut habemus in
Catechismo) præceptum illud patet latins: Nam paren-
tum nomine præceptores complectitur & magistratus, &
denique omnes quibus Deus ipse nos subjectit. V. Non
equidem nego vera esse quæ narras: sed malo præcepto-
rem consulere quām tecum disputare; alioquin in majus
malum me induceres, quod est contentionis vitium, multo
magis à præceptore vetitum. P. Äquum dicas; nemine-
ris igitur præceptorem admonere, quin rationes à no-
bis exiget. V. Nè putes me obliturum, præfertim cùm res
mea agatur.

C O L L O Q. 22.

Rosetus, Ferrerius.

U Nde venis? F. E foro. R. Quid sili aud istic novi?

F. Nihil. R. Nihilne? F. Profsus. R. Mirum est te nihil
audisse de bello; aut de cæteris rebus Anglicis. F. De iis
quæ nihil ad me pertinent, non soleo percontari. R. Esto:
sed

sed tamen aliquid vel in transitu audiri solet. *F.* Nè
mentiar, intellexi non nihil in transitu. *R.* Narra, quæso.
F. Nunc non est narrandi spaciun. *R.* Cur non? *F.* Ut
mihi aliò properandum. *R.* Quónam? *F.* Nihil ad te.
R. Quando igitur revises nos, ut ex te istud audiamus?
F. A prandio, si licebit per otium. *R.* Amabò te, fac li-
ceat. *F.* Dabo operam, sed me detenes diutius. Vale.

COLLOQ. 23.

A. B.

UNde venis? *B.* A foro. *A.* Quis te illuc miserat? *B.* Ma-
ter. *A.* Quid egisti in foro? *B.* Emi pyra. *A.* Nescis
nobis vetitum esse emere fructus aliquos? *B.* Quis illud
ignorat? nam dictum est palam in aula. *A.* Qui igitur
ausus es emere pyra? *B.* Mater dederat mihi sextantem,
ut mihi emerem in merendam. Quid mali feci, si parui
matri?

COLLOQ. 24.

Franciscus, Dionysius.

UBi fuisti his diebus? *D.* Rure. *F.* Quo in loco? *D.* In
villa nostra. *F.* Quid agebas illic? *D.* Ministrabam
patri. *G.* Quid agebas illic? *D.* Pastinabat vires nostras.
F. Quando illuc rediisti? *D.* Heri tantum. *F.* Quid pater?
D. Una mecum reversus est. *F.* Bene faciū, sed quò nunc
is? *D.* Rectā domum. *F.* Sed quando repetes ludum lite-
rarium? *D.* Cras, juvante Deo; aut summum perendie.
F. Ergò interim vale. *D.* E tu vale, mi *Francise.*

COLLOQ. 25.

Fontetius, Curtetus.

Quandò redditurus est *Blasius.* *C.* Non certò scio, for-
se die crastino: sed cur istud rogas? *F.* Quia se-
cum abstulit catalogum, & præceptor irascetur si nemo
sit qui recitet. *C.* Relinq; mihi istam curam, habeo cata-
logi exemplaria. *F.* Recitabis igitur? *C.* Recitabo. *F.* Bene
facies, & noster *Blasius* referet gratiam, si qua se offeret
occasio.

COL-

C O L L O Q. 26.

Gæbinus, Furnarius.

Quod est tibi domicilium? F. Paterna domus. G. Unde nunc venis? F. Domō. G. Ubi prandisti? F. Domi. G. Ubi cœnabis? F. Domi vestæ, ut spero. G. Qui scis? F. Pater ipse tuus hodie me invitavit. G. Ubi illum vidi-sti? F. Domi *Varronis*. G. Quod illic erat tibi negotium? F. Pater me miserat nunciatum aliquid. G. Scire etiam velim ubi sis cubitus. F. Domi fratris. G. Quid habes negotiū cum fratre tuo? F. Dixit sorori nostræ, se velle convenire me otiosè. G. In qua domo habitat? F. In quadam conductit ia. G. Echo, nullamne habet propriam domum? F. Habet quidem, sed eam locat quibusdam in quolinis. G. Locat igitur domum propriam, & conductit alienam? F. Scilicet, ut exime audis. G. Quanti locat F. Octodecim aureis Italicis, quos nunc *Pistoletos* vocant. G. Cur illam non potius habitat? F. Quia sita non est in loco satis commodo, sive (ut ita loquar) mercatori. G. Sed illam alienam quanti conductit? F. Longè pluris. G. Quanti igitur? F. Quinq; & viginti. G. Cara est habitatio. F. Carissima; sed quid agat? loci commoditas id facit. G. Agè (ut aliquando tandem finiamus) dic precor, scisne ubi cras futurus sis? F. Domum revertar, ut indè in scholam me conferam; si quidem permiserit Dominus. G. Cur addis, Si Dominus permiserit? F. Quia, nisi permisus Dei, nè domo quidem exire possumus. G. Istud audivi sàpe ex præceptore. F. Cur ergò rogabas? G. Quia nunquam nimis dicitur quod bene dictum fuerit, præsertim ubi de rebus divinis agitur. F. Istud quoq; ex præceptore didicimus. G. Verum; sed utile est talia sàpe repetere ad memoriam exercendam. F. Vide quò nos sensim adduxerit tua prima interrogatio. G. Tantùm volebam paucis verbis tecum jocari. F. Agè, quoniam nunc satis animum exsiccavimus, non vis etiā corpus exercere valetudinis causā? G. Quidni velim? F. Eamus igitur lufum pilâ palmariâ, nam eo lufu scio te delectari. G. Delector sanè, sed nunc pilam non habeo. F. Ecce tibi: sequere me. G. Ego te sequor libens, tu me bene ducit.

C O L L O Q. 27.

Creditor, Debitor.

Quoad patris redditum expectas? D. Hinc ad diem octauum. C. Qui scis diem? D. Ipse pater ad me scripsit. C. Adventus ejus (ut spero) te ditabit. D. Cr / ditior ero, si bene nummatus venerit. C. Tunc mihi mutuum reddes? D. Non est quod dubites quin, si tibi opus erit amplius, non modò reddam mutuum, sed etiam referam gratiam. C. Quomodo? D. Pecuniam mutuam vici sim dabo. C. Nihil opus erit, spero. D. At nescis quid possit accidere. C. Tempus est brevissimum. D. Non eò dico, quod tibi vellem ominari malum. C. Quicquid eminentur homines, Deus clavum tenet. D. Sed quid cessamus recipere nos in auditorum? Opportunè admones.

C O L L O Q. 28.

Picus, Macuardus.

Quando rediisti domo? M. Tantùm redeo. P. Ubi est frater? M. Mansit domi. P. Cur mansit? M. Ut pranderet cum matre. P. Tu verò, cur etiam non mansisti? M. Jam pranderam cum patre. P. Quis vobis ministrabat? M. Ancilla. P. Quid mater? ubi erat? M. Etiam domi, sed occupata. P. Quâ in re? M. In recipiendo tritico quod nobis advenitum fuerat. P. Quando redibis domum? M. Cum accersar à parte. P. Quo die istud erit? M. Fortasse hinc ad quatuor dies. P. Cur vos tam sàpe commeatis? M. Sic volunt parentes. P. Quid agitis domi? M. Quod jubemur à parentibus. P. Sed interim perit vobis studiorù tempus. M. Non omnino perit. P. Quid igitur? M. Quoties pater non est necessariò occupatus, omnibus horis exercet nos, manè, ante & post prandiu, ante cœnam, à cœna satis diu, postremò etiam ante uâ cubitus eamus. P. Quibus rebus vos exercet? M. Exigit à nobis ea potissimum quæ totâ hebdomade in schola didicimus; themata nostra incepit, ac de iis nos interrogat; sàpe dat nobis aliquod modò Latinè, modò Anglicè describendum; interdum etiam nobis proponit brevem sententiam vernaculo sermone, quam Latinè vertamus; interdum contrà, iubet aliquid Latinum Anglicè reddere; postremò, ante cibum

cibum & post, semper ex Bibliis Anglicis aliquid legimus, idque totā præsente familiā. P. Nihilne de Catechismo interrogat? M. Id facit omni die Dominico, nisi fortè domo absit. P. Mira narras, si modò vera. M. Imò sunt longè plura quām quæ tibi narravi: sum enim oblitus morum civilitatem, de qua etiam admonere nos solet iumenta. P. Cur patèr vester tantum sumit laborem in vobis descendis? M. Ut sic intellegatnum in schola operā landamus & tempore abutamur. P. Mira hominis dili-
gentia, atque adeò prudentia. O quām divincti estis Patri cœlesti, qui talē patrem in terra dedit vobis! M. Faxit ille ut hoc & cætera ejus beneficia nunquam oblisca-
mur. P. Bonum & pium est istud optatum; cura ut habeas non modò in ore, sed in animo etiam magis. M. Quòd me tam fideliter mones, habeo tibi gratiam. P. Bene mo-
nendi officium debemus omnibus, sed maximè fratribus. M. Fratribusne igitur solis? P. Eos potissimum fratres hæc dico, qui ex fide in Christū nobis conjuncti sunt. M. Re-
chè judicas: sed viso nun frater domo tandem reverte-
rit? nam ad cessandum promptus est plūs satis.

C O L L O Q. 29.

Myconius, Petellus.

Scriōne scribis, an tu ineptis? P. Evidē scribo scribō;
cur enim tempore abuterer? Tu verò cur istud rogas? M. Quia vidi aliquando quum bene scriberes. P. Scribo interdum melius. M. Qui fit igitur, ut nunc tam scribas malè? P. De cunctis mihi bene scribendi adjumenta. M. Quæ tandem? Bona charta, bonum atramentum, bona pen-
na: Nam hæc mea charta (ut vides) miserè perluit, atramen-
tum est aquosum & subalbidum, penna mollis &
malè parata. M. Cur ista oīnia maturè non providisti? P. Pecunia nīhi deerat, & ounīc etiam deest. M. Incidisti in illud vulgare proverbium, *Cui deest pecunia, hoc de-
sunt oīnia.* F. Sic agitur mecum: M. Sed quando te
speras acceptūrum? P. In mercatu proximo pater ad me
missurus est, aut ipsemē venturus. M. Ego te interea
jevare volo? P. Siquidem id potes, magno beneficio me
afficeris. M. Accipe hos sex asles mutuò ad chartē & cæ-
tera

tera comparanda. P. Quām verē dictum est illud, *Amicus certus in re incerta cernitur*! Sed quid te impellit, ut mihi ultrō tam benignē facias? *M.* Charias illa Dei, quæ (ut *Paulus* ait) effusa est in cordibus nostris. P. Mira est vis divini spiritū, qui ejus auctor est charitatis. Sed mihi interim cogitandum, quicmodo tibi referam gratiam. *M.* Parva res est; omitte istam cogitationem, nè te impeditat quō minus in utramvis aurem dormias: tantū redde mutuum, quum tibi commodum fuerit. P. Reddam (ut *sp*.) propediem. *M.* Eamus ad precationem, nè notemur. P. Adde unum, si placet. *M.* Quid est? P. Nè hodie incegnati mittamur cubitum. *M.* Ha, ha, he.

C O L L O Q. 30.

Vetusatus, Stephanus.

Quotā horā surrexisti hodie? *S.* Paulō ante quintam. *V.* Quis te exercefecit? *S.* Nemo. *V.* An cæteri am surrexerunt? *S.* Nondum. *V.* Non ivisti illos excitatum? *S.* Non ivi. *V.* Quamobrem? *S.* Nescio, nisi quia non putabā illud ad me pertinere. *V.* An non te illi excitant interdum? *S.* Imò sāpissime. *V.* Debuisti igitur similiter facere. *S.* Debui fateor. Memento igitur ut posthac facias. *S.* Meminero, Deo juvante. *P.* Sed tu, quid fecisti ex quo surrexisisti è lecto? *S.* Primū flexis genibus precatus sum patrem cœlestem in nomine Filii ejus, Domini nostri Jesu Christi. *V.* Factum bene; quid postea? *S.* Deinde ornavi me & curavi corpus mediocriter, ut Christianum decet; postremò ad quotidiana studia me retuli. *V.* Si perges sic facere, nè dubites quin Deus tua juvet studia. *S.* Adhuc me semper juvit, quæ est ejus benignitas; nec me (ut *spero*) derelinquet. *V.* Recte loqueris; nec ille spem tuam frustrabitur. *S.* Anno superiore didici in Catone, *Spem retine*; *spes una hominem nec morte relinquit*. *V.* Quòd retinueris bene fecisti; est enim egregia sententia, & homine Christiano digna. *S.* Atqui autor ejus libri non fuit Christianus. *V.* Non fuit, certa res est. *S.* Unde igitur sumpfit tot pulchras sententias. *V.* Maximiè ex Philosophis Ethnicis. Nam & ipsi (divino spiritu illuminati) pluriam dixerunt quæ sunt verbo Dei consentanea;

nea; quod tu quoque videre aliquando poteris, si literarum studium vrolequere. *s.* Ego prosequar (ut spero) aummodo ipie Deus aet patri meo vitam longiorem. *V.* Precare diligenter & ex animo, ut illud contingat. *s.* Quotidie id precor sapè. *V.* Det tibi Dominus Deus in omni opere bono perseverantiam. *s.* Quod mihi optas, idem tibi precor; & gratias ago, quod me tam fraternè monueris.

COLLOQ. 31.

Dom nicus, Burafius.

Ubi sunt juglandes tux? *B.* De quibus loqueris juglandibus? *D.* Quas hodie ex præmio acepisti. *B.* Ubi sint rogas? quasi verò tibi servare debuerim. *D.* Non sic intelligo; sed quæro quid feceris. *B.* Edi in merendam. *D.* Edisti, miser? cur potius non servabas ad ludendum *B.* Edere malui quām perdere. *D.* Non poteras perdere nisi duodecim. *B.* Fateor. *D.* Quòd si fors tulisset, potuisses ducentas aut fortasse plures lucrificare. *B.* Dubius est (ut vulgo dicitur) ludi eventus. *D.* Quid tum? ubiq; parati esse debemus in utramque partem, & boni consulere quicquid nobis evenient. *B.* Istud ego scio, sed non sum admodū ludendi peritus in eo genere. *D.* Abi, nunquam rem facies. *B.* Nemo rem facit, nisi Deo volente; necego ditari ex ludo velim. *D.* Ergò (ut video) querendus est mihi collusor alius. *B.* Nihil sanè impedio. Sed mane parumper. *D.* Quid vis? *B.* Quid tu vocas sortem, de qua hic mihi mentione fecisti? *D.* Ipsam fortunam. *B.* Quid autem est fortuna? *D.* Stultorum opinio. *B.* De fortuna quid opinantur stulti? *D.* Nunc mihi non vacat de hoc tibi respondere; sed vide annotationem præceptoris in Catonem. *B.* In quem locum? *D.* In illum versiculum, *Indulget fortuna malis*; ut ledere possit. *B.* Ut video, non ignoras quid sit fortuna. *D.* Satis scio fortunam nihil esse. *B.* Cur ergò dixisti, Quòd si fors tulisset. *D.* Excidit

cidit mihi sic loqui, ethnicorum more. Nam eorum libri (ut sape docet præceptor) pleni sunt ejusmodi impia doctrinâ. B. Nihil mirum, nempe illi veram Dei cognitionem non habuerunt. D. Sed audi, mi Barrasi, si vis amplius disputare, quare tibi alios disputatores, non mihi nunc serio ludendum est: volo tamen, prius te vici. Iam admonere. B. O quâm gratum mihi feceris! D. Nonne tu dixisti hæc verba, *Dubius est ludi eventus?* B. Fateor me dixisse, sed præmuniui. D. Quonamodo istud intelligis? B. Addidi enim hæc tria verba. *Ut vulgo dicitur.* D. O asturâ vulpeculam! Os occulisti mihi. Sed hæc inter nos sine odio aut malevolentia dicta sint. B. Novit Deus utriusq; animum. D. Est enim ille solus cordiū scrutator. Sed quid tu, vis hic solus otio torpescere? B. Cogito quo lusu me exerceam. D. Quasi verò sit diutiū cogitandum. Agè sequere me, dabo tibi mutuo juglandes. B. Amicè nunc loqueris; sed quando reddam? D. Ad calendas Græcas, si non potes citius. B. O festivum caput! canus.

C O L L O Q. 32.

H. J.

Jacobe. J. Quid vis? H. Repetamus unâ prælectionem. J. Non est mihi otium H. Quid habes, negâs tui? J. Volo scribere. H. Quid scribere paras? J. Dictata præceptoris. H. Cur heri non scripsisti? J. Quid tempore scripsilem? H. Quum luderetur. J. At ego nolebam anmittere ludendi occasionem. H. Ah piger, nihil aliud quâm lusiones meditari. Nonne diebus Mercurii & Sabbati ternæ sunt horæ liberæ? J. Liberæ quidem sunt, sed ad lusum destinatæ, deputatae, attributaæ, a iugnatæ. H. Imò partim iusibus aut alicui honestæ remissioni, partim studio literario sunt dicatae. J. Fateor, duntaxat iis qui volunt immorari studiis. H. Non poteras heri sesquihoram detrahere ludo tuo, aut saltem horam unicam? J. Tu studè quantûm voleas; ego verò ludam quamdiu licebit. H. Per me quidem licebit, sed integrum parum premerebis in literis. J. Nonne præceptori satisfacio? H. Ut cunquæ. J. Tu igitur, studiose, vis esse præceptore ipso severior? Omitte me tandem; age tuum negotium, ego meum. H. Agè, agè, ut libet.

COL-

C O L L O Q. 33.

Rufus, Castrensis.

Quando repetes ludum literarium? *C.* Nescio. *R.* Cur de hac re patrem non admones? *C.* Quid putas me curare? *R.* Parum admodum, ut credo. *C.* Profecto verum dicens. *R.* Sat is est signi te non amare literas. *C.* Scio legere, scribere, Latinè loqui, saltem mediocriter: quid opus est mihi tantâ scientiâ? Ego plura scio quam tres sacerdotes papistici. *R.* O miserum adolescentem! siccine rem contemnis inestimabilem? *C.* Quid tu sic exclamas? Unde tibi video miser? *R.* Amice, nulla tibi à me orti est injuria. Quod enim tibi dixi, non est convitium; nè tu in malam partem accipias: sed misereor tui quia id contemnis quod felicitatem parit. *C.* Lucrum, divitiae, & voluptas, felicitatem pariunt. *R.* Imò ista multis fuerunt exitio; tametsi divitiae sunt dona Dei, nec nocent, nisi iis qui abutuntur: verum enim verò nulla est homini pretiosior possessio quam virtus, & rerum honestarum cognitio. *C.* Vis igitur concionari, ut video. *R.* Utinam divinas conciones audivisses diligenter! *C.* Hem, obtundis me; nunquid vis? *R.* Ut bonam mentem det tibi Deus. *C.* Eâ fortasse tibi magis est opus quam mihi. Vale.

C O L L O Q. 34.

A. B.

Miror ego quid tibi velis; tu ferè semper es otiosus, aut garris, aut ineptis. *B.* Quid vis faciam? *A.* Ut studeas diligenter. *B.* Cur me istud mones? *A.* Pro meo in te amore, tuaque utilitate. *B.* Frustramones. *A.* Quid ita? *B.* Quia non est mihi anhōus in literis. *A.* Quid ergò velles? *B.* Discere aliquam atrem aptam ingenio meo. *A.* Jamne cogitâti quænam ars tibi placeat potissimum? *B.* Jampridem. *A.* Cur ergò patrem non admones? *B.* Nunquam ausus sum. *A.* Cur non? *B.* Vereor ut mihi irascatur.

A. Roga

A. Roga præceptorem, ut illi dicat. B. Imò te oro. Dic tu ipse præceptor me is verbis; nā verecundia me impedit. Faciésne quod rogo? A. Faciam certè, idque libentissimè. Valde enim tadet me videre te adeò remissum. B. O quām mihi gratum feceris! A. Sed præceptor te appellabit. B. Quid tam? Oblata occasio me audacem reddet ad mentem meam liberè aperiendam. A. Rectè judicas. B. Tu igitur fac promissi memineris; deinde renuncia mihi quid ille tibi responderit. A. Alioquin essem tibi nuncius inutilis.

C O L L O Q. 35.

Michael, Fricius.

SAlve, *Frisi*. F. Tu quoque salvus sis, *Michael*. Quotā est hora? M. Mox audies sonum semihoræ post quinram. F. Bene habet, maturè satis aderimus. M. Gaudēo me tibi occurrisse, ut euntes Latinè tantisper colloquamur. F. Ea sanè est utilis & jucunda exercitatio. M. Quoties incido in aliquem ex ipsis dissolutis nebulonibus, mallem thedarium offendisse. Non enim per eos mihi licet aliquid in via meditari, adeò mihi sunt eorum mores odiosi. R. Nihil mirum: Nam ferè suat ejusmodi, ut neque loqui velint quidpiam boni, neq; audire sustineant. M. Quid cum illas agas, quibus nihil est curæ, nisi ut suas libidines expleant? F. Nihil aliud crepant, nisi suas cupedias, & meras comptonationes in secretis cauponulis. M. Etiam nos irident plenis buccis, quòd Latinè per vicos loquamur. Illud verò est omnium pessimum, quòd nusquam se patiuntur admoneri. F. Quia scilicet (ut ait Propheta) *Non est timor Dei ante oculos eorum*. M. Si quid occuperis amicè commonere statim audies, Tace concionator, obtundis me. Quòd si dixeris, Deferam te ad præceptorum, aut ad observatorem; Oh, egóne curo? inquiunt: tu non auderes. Nam si me accusares, non feres impunè. F. Imò verò te continuò verberabunt, si locus erit iemotus ab arbitris. M. Profectò, quum quidam eorum me nuper offendisset in quodam recessu; impegit mihi in utramque malam duos ingentes colaphos, & aufugi t contiñò. F. Quid tu queso interea? M. Quid istud quæris?

ris? tam istud subitum fuit, ut vix hominem aspicere potuerim. *F.* Sed qui tam citò & tentim ad scholam pervenimus? *M.* Sic ferè confabulantibus usu venire solet. *F.* Age, ingrediamur sine murmure & strepitu, ne studentes offendimus.

COLLOQ. 36.

Probus, Amiculus.

UNDE aduersi istam tuniculam? *A.* Domo. *P.* Quid vis facere? *A.* Volo induere. *P.* Nunc non est mutandi tempus. *A.* Quando igitur? *P.* Cras manè, quum surges è lego. *A.* Bene mones, expectabo.

COLLOQ. 37.

Antonius, Daniel.

Euge, audivi sororem tuam nupsisse. *D.* Verum audisti. *A.* Quis est martius ejus? *D.* Quidam civis Londonensis, honestis parentibus progenitus. *A.* Estne dives? *D.* Sic habetur, ied tamen pater meus hac longè pluris facit; primùm, quòd ille sit bene moratus adolescentis: deinde, quòd non solum doctissimus, sed etiam bonarū literarū amantissimus: deniq; quòd verus Dei cultor, & Christianæ religionis summus observatōr. *A.* Mihi narras egregios adolescentis titulos. *G.* felicem sororem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nacta est! *D.* Felicem sanè non abs te dixeris, siquidem bonū illud perpetuò sic agnoscat, ut semper meminerit ex Dei bonitate prosectorum esse, ob idque immortales agat eidem gratias. *A.* Credo id facturam. *D.* Ità spero quidem: sic enim à parentibus semper instituta est in doctrina Christiana. Sed me jam alio revocant domesticā negotia. Ergo vale, mi *Antoni*. *A.* Tu quoque bene vale, suavissime *Daniel*. *D.* Nunquid vis? *A.* Ut verbis meis dicas salutem plurimam tuis omnibus, præcipue patri matrique, & ipsi novæ nuptæ, mèque illi gratulari faustum illud conjugium; *D.* Ego verò id faciam, & quidem libertissimum.

COL.

C O L L O Q. 38.

Henricus, Gerardus

Hodie te non vidi in concione, quid illud sibi vult? G. Quid sibi velit nescio, ego tamen interfui. H. Narrata mihi quæ mandasti memoriae. G. Non est tuum à me rationem exigere. H. Ego quidem non exigo, vetum id rogo, ut memoriae causa conferamus unam. G. Malim nunc solus recordari. At idies me (si voles) quum præceptor ante prandium nos interrogabit. H. Quid mali esset, si nunc inter nos ea de te conferremus? G. Nihil mali esset, fateor; sed nunc mihi non libet. H. Tua igitur te libido regit. G. Omitre me; cur molestus es? H. Omitto sanè; sed audi unum verbum. Non decet puerum esse tam morosum. G. Nec puerum decet esse tam molestum.

C O L L O Q. 39.

Rublius, Lepidulus

Quid fecisti de regula mea? L. Reliqui in pergula superiore. R. Cur eam reliquisti? L. Oblitus sum. R. Non recte factum; sed tu sic ferè soles, si quid tibi fuerit commodatum. L. Piget me negligentia mea? R. Non satis est dolore, nisi mores mutare velis. L. Deum precabor ut mihi mutare velit. R. Si sapis; alioqui nemo tibi posthac commode volet. L. Habeo gratiam, quod me tam amicè monueris. R. I nunc petitum meam regulam; est enim ea mihi opus ad ducendas in charta lineas. L. Nunc eo. R. Refer ad me in cubiculum. L. Mox habebis.

C O L L O Q. 40.

Emericus, Baldus

Cu^s solus rides? B. Quid tuā? E. Quia fortasse rides cum me. B. Ilude tibi orta est ista suspicio? E. Quia malus es. B. Omnes quidem mali sumus; at ego te peior non sum. Nemo igitur rideret, nisi aliquem irrideat? E. Non sic intelligo; sed qui solus ridet (ut s^epe audivi) aut stultus est, aut aliquid mali cogitat. B. Ista sententia cuius sit nescio; sed cuiuscunque sit, non est perpetuò vera: tamen admo-

admonitionem tuam in bonam partem accipio, tēque
moneo vicissim, ut caveas suspiciosus esse: *Nam timidis &*
suspectis aptissima mores est, ut est in morali nostro carmine.
E. Memini, boni tamen consulo admonitionem tuam.

COLLOQ. 41.

Nathaniei, Mercurius.

UNde venis? *M.* Domo. *N.* Quid agitur domi vestræ? *M.* Nihil tuā refert. *N.* Fateor, sed familiares sic rogare ferè solemus, perinde quasi rogemus, *Ut* valetis? Quomodo se vestræ res habent? *M.* De re aliena nimium percontari non decet *N.* Taceo; sed videris mihi proestate nimis sapere. *M.* Nihil meum dico; id audīvi s̄pē. *N.* Ego quoque non semel audīvi. *M.* Cur ergo non uteris? *N.* Quia non semper in mentem venit. *M.* Imò quia t̄-es percontator, quæ res none sine causa datur vitio. *N.* Ha-beo gratiam, quòd me adeò amicè moneas; post hac, adjuvante Deo, cavebo ineptus esse. *M.* Ità paulatim sapies.

COLLOQ. 42.

Humbertus, Plautinus.

Hec tu, præceptor adest. *P.* Quid tum? *H.* Respice ad illum. *P.* Quamobrem? *H.* Ut ei caput aperias, & venientem salutes. *P.* Ità decet facere, sed aliud cogitabam. *H.* Tace.

COLLOQ. 43.

Portianus, Marcus.

UNde redis? *M.* Foris. *P.* Cur exieras? *M.* Reddītum urinam. *P.* Qualis est cœli facies. *M.* Nebulosa. *P.* An regular? *M.* Sic resolvitur gelu, ut nives omnino liquefcant. *P.* Etiámne pluit? *M.* Sensi aliquid supernè distillare. *P.* Fortasse in transitu, è stillicidio recti. *M.* Imò è nubibus, scio, quòd si non credis, vide tu ipse. *P.* Quasi ego tibi non credam in re tantilla. *M.* Cur igitur dubitare videbaris? *P.* Ut pluribus verbis tecum fabularet. *M.* Quo- sum id pertineat? *P.* Ad Latinum sermonem exercetūdām. *M.* Sed interim s̄pē otiosa verba dicimus, à quibus omis-

no abstinentium Christus præcepit. P. Tora erras viâ in præcepti intellectu. M. Cur istud dicas? P. Quia non est otiosus sermo, qui ad aliquam institutionem refertur, præsertim ubi agitur de bonis & honestis; qualia sunt Dei opera in rebus naturalibus. M. Videris mihi recte sentire; proinde facile tibi assentior. P. Sed hæc haec enus; instat nobis aliud negotium. M. Agè, desinamus.

C O L L O Q. 44.

Trolleanus, Bolanus.

Sin' tu quota sit hora? B. Non certum scio, sed video instare coenæ tempus. T. Me miserum! oblitus sum adire matrem, quæ jussiferat. B. Curre, curre; opportunè venies, ut coenes domi. T. Rectè mones, eo rogatum veniam. B. Eccum hypodidascalum. T. Optimè adest.

C O L L O Q. 45.

Rolandus, Languinus.

Quid ais de scalpello, quod emeram tibi nudius tertius? estne satis bonum? L. Imò verò est optimum; sed (me miserū!) parùm absuit quin perdideram. R. Echo, quid ais? quomodo id accidit? L. Cùm redirem foris, exciderat nihil in vico. R. Unde exciderat? L. E theca mea, quam imprudenter apertam reliqueram. R. Quomodo recuperâsti? L. Affixeram statim chartulam valvis januæ: post prandium quidam puer sextæ classis mihi retulit. R. Utinam omnes tam fideles essent qui res amissas reperiunt! L. Profectò pauci sunt qui restituant, si modò sit res alicujus pretii. R. Et tamen id verbò Dei nominatim præcipitur. L. Quidni? est enim furti species, si quis rem alienam inventam retineat, modò sciat cui reddenda sit. R. At plerique putant se jure possidere quicquid amissum invenerint. L. Errant illi quidem gravissime. R. Verùm (ut redeamus ad inceptum sermonem) quid dedisti puerō, qui scalpellum tunc invenerat? L. Dedi sextantem, & nuces aliquot juglandes; laudavi præterea, & paucis admonui idem semper esse facien-

faciendum. R. Rectè fecisti, sic enim libentiùs reddet ali-
ás si quid repererit. Sed quid si perdidisles. L. Æquo ani-
mo tulissim, & mihi emissim aliud. R. Itane æquo tulif-
ses animo? L. Certè non sine aliqua molestia. R. Non
igitur æquo animo, sed nolo te arctius urgere. L. Non su-
mus Theologi. R. Quid ergò? L. Grammaticuli. R. Et
quidem imperiti: L. Tantò diligentius Deum precari de-
bemus, ut per Evangelium suum nos liberet ab ignorantia
tenèbris in quibus versati sumus, & adhuc versamur.
R. Id verò faciemus, si sanctis admonitionibus pare-
mus, quas audimus quotidie à præceptore, & sàpe à con-
cionatoribus, divini verbi administris. L. Vide quantum
profuerit nobis scalpelli mei amissio. R. Ob eam rem ti-
bi duplicitur gratulor: primùm, quòd tibi rectè emerim,
deinde quòd amissum recuperaveris. L. Habeo tibi grati-
am, mi *Rolande*. R. Quin Patri nostro cœlesti sit laus, &
gratiarum actio. L. Amen.

C O L L O Q. 46.
Mercarius, Calvinus.

Mhi non videris nimis occupatus. C. Mediocriter.
M. Quid si mihi exacuas duas aut tres pennas? C.
Satis sit tibi: si unam acuero in presentia. Suntne novæ?
N. Novæ quidem; sed para te usquè dum acuantur: Jam
enim lèvigavi, caudam rescidi, detraxi plumulas. C. O-
stende: profectò sunt optimæ, & ad scribendum aptissimæ.
M. Unde istud nōstī? C. Quia sunt caule amplio,
firmo, & nitido: nam molles, & quæ caulem breviorem
habent, parùm sunt ad scribendi usum habiles. M. Gaudeo
me utiliter emisse. C. Non abs re, sed quanti? M. Pro his
tribus dedi quadrantes duos. C. Singulas igitur binis emis-
sti denariolis. M. Res apparent. C. Est vile pretium, pro rei
bonitati: de quo emisti? M. De quodam circumforaneo. C. Apud hujus oppidi mereatores singulæ, & quidem
minùs bona, venduntur sextantibus. M. Et tamen audent
interdum dicere, pluris sibi constare *Londini*. C. Ea ferè
est mercatorum consuetudo; nihil enim proficiunt, nisi

admodum mentiantur ; ut ait Cicero. M. Sed agè, nè te
di utiùs temorer, agamus quod instat. C. Citò expediero ;
aspice me diligenter, ut discas aliquando. M. Aspicio in-
tentis oculis ; sed mihi opus esset spatio paulò longiore.
C. Istud ergò sicut in cubiculo, si quando me velis in-
visere M. Quo tempore? C. Post scholæ missionem, hoc
est, horâ nonâ matutinâ, vel quartâ pomeridianâ. Nunc
habes pennas duas, recte (ni fallor) in usum tuû accom-
modatas. Hanc tertiam in aliud tempus tibi integrum
servabis. M. Accipe tibi, si placet. C. Quin tibi servâ;
domo adferuntur mihi satis multæ. M. Ago tibi quantas
possum gratias ; vale. C. Incolumem te conservet Deus:
Sed heus, nè parcas unquam labori meo. M. Tu quoque
& me & rebus meis vicissim utere, si quid opus fuerit.
Iterum vale.

C O L L O Q. 47.

Puteanus, Buerla.

UNDE veniebas modo ? B. E cul na. P. Quid illuc i-
veras? B. Ut me calefacerem. H. Tu, credo, libentiùs es
in culina, quâm in schola, nonne? B. Nihil mirum ; in
schola non est ignis, sicut in culina. P. Abi sapis. B. Ut-
nam tam saperem in divinis rebus quâm in cura corpo-
ris! P. Fac sapis. B. Quomodo? P. Studio, curâ, labore &
diligentiâ. B. Non parco labori. P. Recte facis; sed est tem-
pus expectandum, cuius progressu fiunt omnia : interea
precandus est Deus assiduè. B. Bene mones ; utinam ille
studia nostra promoveat in gloriam sui nominis ! P. Id
faciet, si pergamus eum colere diligenter.

C O L L O Q. 48.

Puteanus, Capusius.

Quid tecum cogitas, Capusi? C. Libenter irem domum.
P. Quid eo? C. Ut me his diebus parumper recrearem
cum matre. P. Quid obstat quò minus eas? C. Prä-
ceptor non vult permettere. P. Melius tibi consulit quâm
ipse putas. C. Quomodo? P. Nam interea perderes mul-
tu temporis, & quum rediisses tibi doleret. Nonne ve-
rum dico? C. Profectò sic est. P. Mane igitur si sapis. C. Pa-
rebo

rebo tuo consilio, quia mihi rectum videtur. P. Nolle
sciens malum tibi consilium dare. Atque utinam quod
suadeo succedat tibi prosperè ! C. Spero ita fore, Deo
volente.

C O L L O Q. 49.

Martialis; Blancus.

Quantum habes pecunia? B. Assēm cum semisse: tu
verò? M. Non tantum. B. Quantum igitur? M. Uni-
cū assēm. B. Vis mihi dare mutuò? M. Est mihi opus.
B. In quem usum? M. Ad emendam chartam. B. Hodie red-
dam tibi. M. Addendum fuit, Deo juvante. B. Sic doce
p̄aeceptor ex verbo Dei; sed non possum assuerteret.
M. Fac assuercas. B. Quomod id fiet? M. Si s̄aþe cogites.
nos à Deo sic pende, ut nihil possumus sine ejus auxilio.
B. Bonum mihi das consilium. M. Quale mihi dari velim.
B. Sed (ut ad propositum redeamus) dabit mutuò istum
assēm? M. Miror te mutuò petere, qui plus habes quam
ego. B. Est quidam scholasticus hāc transiens, qui librum
venalem ostentat. M. Quid tum? B. Cupiebam emere;
quia vilius indicat quam noster bibliopola. M. Accipe;
sed quæso, unde tam citò reddes? B. A cena ibo domum,
ut à matre petam. M. Quid si dare nolit? B. Nihil cuncta-
bitur, quum librum ostendero.

C O L L O Q. 50.

Montanus, Eusebius.

Quot annos babes? E. Tredecim, ut a matre accepi: tu
verò? M. Evidem non tot habeo. E. Quot igitur?
M. Deest unus. E. Sunt ergò duodecim. M. In promptu est
ratio. E. Sed frater tuus quotum agit annum? M. Quatulum
E. Quid ais? jam Latinè loquitur. M. Quid miraris?
semper habemus domi pædagogum & doctum & diligenter;
is semper nos Latinè loqui docent: nihil Anglicū ef-
fert, nisi aliquid declarandi causā; quin etiam patrē non
audemus nisi Latinè alloqui. E. Nunquam igitur An-
glicè loquimini? M. Solū cū matre, idque certā quādam
horā; quum illa nos ad se vocari iubet. E. Quid agitis
cum familia? M. Cum familia rarus est nobis sermo, &
quidem tantum in transitu; & tamen famuli ipsi nos La-

tinè alloquuntur. E. Quid ancillæ? M. Si quando usus Postulat ut eas aloquamur, utimur sermone vernaculo, ut solemus cum ipsa matre. E. O vos felices, qui tam diliguntur docemini! M: Est Deo gratia, cuius dono patrem habemus, qui curet nos tam accuratè erudiendos. E. Certè ejus rei laus & honor unico cœlesti Patri debetur. M. Sed quid agimus? jam audio recitati catalogos. E. Ergo festinemus.

C O L L O Q. 51.

Sylvius, Ludovicus.

Quid tristis es, *Ludovice*? L. Aegroto. S. Quid morbi est? L. Nescio. S. Sed tamen estne gravis morbus? L. Non admodum, gratia Deo. S. Quidnam tibi dolet? L. Caput. S. Quid totumne caput? L. Non certè. S. Quid ergo utrum sinciput, an occiput? L. Hæc pars anterior S. Est ergo sinciput. L. Quid igitur faciam. S. Quiesce; bene mox sanus eris. Sic enim à matre accepi, nullum esse præsentius remedium capititis doloribus, quam quietem. L. Atqui sunt varii morbi capitū. S. Et varia forfæsse remedia: sed quid est facilius quam id tentare quod dixi tibi? L. Experiri quidem nihil (ut spero) nocebit: sed ubi quiescam. S. Domi vestræ, in lecto. L. Mater non simet. S. Imò, si dixeris te aegrotare. L. Atqui me putabit simulare. S. Fieri potest: sed quid dubitas periculum facere? L. Bonum consilium. S. Uttere si vis. L. Faciam profectò. S. Enim vero, si sapis. L. Sed unum restat. S. Quid est? L. Impetranda à præceptore venia. S. Adi, & pete, L. Quid si nolit dare? S. Imò facilimè. L. Quis scis istud? S. Quia satis est credulus nobis, nisi qui aliquoties illum fefellerunt. L. Nunquam sciens illum fefelleri. S. Ito igitur fidenter. L. Nunc eo. S. Sed heus, prius meditare quid sis dicturus; ne forte loquendo hæreas. L. Bene mones; non accedam imparatus.

C O L L O Q. 52.

Paulus, Timotheus, Salomon judex.

O Pratus mihi ades. *Timothœ*; quærebam, qui mecum certare vellet; sed omnes ad lusus certamen curunt:

runt : tu verò quid ais ? T. Quid ego malim, quām tecum de nostris studiis pacificè contendere ? P. Sed quod petis certandi argumentum ? An de repetendis *Ciceronis* Epistolis ? T. Malo de *Catone*. P. Quamobrem ? T. Quia restant mihi edi scendæ aliquot prælectiones de *Cicerone*. Scis enim me ægrotasse ferè duas hebdomadas. P. Memini. Vis igitur dicamus secundum librū moralium distichorum. T. Est longus nimis in hanc horam. P. Quid ita ? T. Quia nobis aliquandiu ludendum est, ut corpus exerceamus ad valetudinem conservandam. P. Dicamus ergo librum tertium, qui est brevissimus. T. Sed judicem volo. P. Præstò est *Salomon*, qui me ob eam rem sequitur. T. Vis igitur, *Salomon*, audire nos ? S. Quid dicturi estis ? P. Tertium librum distichorum moralium. S. Nonne alternis diceris ? T. Scilicet suum uterque distichum. S. At pueri (nè erreris) nolo vos audire tanquam judex. P. Cur non ? S. Nè fortè mēa sententia alteruter amicorum offendatur. T. In quo igitur nobis eris adjutor ? S. Notabo in chartula diligenter utriusq; lapsus; deinde referetis ad præceptorem. T. Quid tum fiet ? S. Ille, utri videbitur, & victoriam & præmium adjudicabit. P. Eris igitur nobis tantum testis ? S. Sic intelligo. T. Optima fane videatur mihi ratio : P. Mihi quoque valde probatur. S. Sed unum restat. T. Quid est ? S. Vultisne, præter lapsus manifestos, hæsitationes etiam notari ? T. Sic volunt præceptoris leges super hac re. S. Date mihi librum in manum, ut certius observare possim. P. Tene meum. T. Incipiāmne ? P. Aequum est, quia tuā me provocatus es. T. Audi (quæso) *Salomon*, sed diligenter. S. Tu verò cave dicas negligenter.

T. Hoc quicunque cupis carmen cognoscere, Lector

Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vita.

P. Instrue præceptis animum, nec discere cesses :

Nam si ne doctrina vita est quasi mortis imago.

T. Commoda multa feres, sin autem sp̄cveris illud,

Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

P. *Quum re dñe vivas, nè cures verba malorum :
Arbitrii nostri, &c.*

Sic pergunt ad finem usque libri tertii.

COLLOQ. 53.

Dionysius, Gulielmus.

Gratulor tibi redditū, *Guilielme* : quando rediisti iure ?
G. Heri post meridiem. *D*. Quid mater ? *G*. Quem-
 admodum ilia me secum duxerat, ita reduxit. *D*. Nonne
 venit in equo ? *G*. Et quidem tolutario. *D*. Tu verò ?
G. Quid rogas? eram illi à pedibus. *D*. Non tibi fuit mo-
 lestus labor itineris ? *G*. Nulla mibi fuit via difficilis, adeò
 erat jucunda in urbem redditio. Quid quæris ? noluissem
 eques venire. *D*. Quantum distat hinc villa vestra ? *G*. Qua-
 tuor milliaribus, iisque non admodum longis. *D*. Sed jam
 satis de redditu : nunc aliud agamus. Fuisne membrum pro-
 missi tui ? num rediisti vacuus ? *G*. Attruli uavarum quan-
 tum potui. *D*. Quantum igitur ? *G*. Quasillum. *D*. Hui !
 quasillum ! tibi igitur uni. *G*. Imò nobis duobus. *D*. Quid ?
 duobus tantillum ? *G*. Non poteram ferre amplius pro
 viribus corpusculi mei. Quòd si robustus essem, alini onus
 asportarem ; mater enim facile permittebat. *D*. Quàm
 vellem adfuisse ! *G*. Ego & mater te plurimum desidera-
 vimus. Sed esto animo bono ; ea reliquit famulum ruri,
 qui amplissimā corbe onus veniet : tum illa tibi dabit
 afflatim. *D*. Aha, nunc optata loqueris, mi *Guilielme*. *G*.
 Eamus domum ad nos, videbis quasillum nostrum adhuc
 (ut spero) integrum, & O lepidum caput ! nam & cupi-
 ebam ire salutatum matrem tuam mibi charissimam. *G*.
 Profectò illi gratissimum feceris. *D*. Eamus igitur.

COLLOQ. 54.

Antonus, Bernardus.

Quid hic solus cogitas ? *B*. Meam deploro miseriam.
A. **Q**uænam te afficit miseria ? *B*. Heu me miserum !
 ecce mutavimus classem, nec est mihi pecunia unde li-
 bros eman. *A*. An non tibi dat pater ? *B*. Dat quidem

inter

nterd
sequi
suppe
tur to
tim c
affli
bent
bona
oper
tim
affec
è sa
gub
ni,
val
opu
esse
aux

Q
qu
eg
ve
vis
m
fir
de
in
pi
fe
du

C

nterduum, sed parcè nimis. *A.* Est igitur avarus. *B.* Noa sequitur. *A.* Quid igitur impedit quò miniùs tibi pecuniā suppeditet? *B.* Paupertas: præterea, quum peto, miratur tot nobis opus esse libris. *A.* Nihil mirum, præterim cùm sit pauper: sed interim cito animo bono, nec te afflites, quæsiō. Dabo operam ut te juvet pater meus: libenter enim largitur pauperibus, præsertim iis quos novit bonarum literarum studiosos esse. *B.* O me felicem, si tuā operā me Deus adjuverit! *A.* Juvabit, spero: sed tu intentione precare illum diligenter, ut mei patris animum erga te affectum reddat. *B.* Rectè mones; nam (ut sèpe audivi è sacris concionibus) *Solus est Deus qui hominum corda gubernat ac dirigit.* *A.* Ità res habet. *B.* Vale, mi *Antoni*, qui mihi animum reddidisti. *A.* Tu quoque *Bernarde*, vale: sed dic mihi, quæso, quantum nummorum tibi opus est? *B.* Si duos haberem decusles, abundè mihi esset in præsentia. *A.* Tace; cras (ut spero) divinum auxilium sentias.

COLLOQ. 55.

Philippus, Vulthorius.

Quid nunc is? *V.* In hypocaustum. *P.* Quid eò? *V.* Hoc cincere rogandum est? non frigus sentis? *P.* Quotul- quisque nunc non sentiat, quem sit adeò acerbum? Sed ego malim me in culina calefacere, *V.* Atqui præceptor vetuit. *P.* Non ignorò; sed rogabo veniam. *V.* Cur non vis in hypocausto calefieri. *P.* Vapores cibani tentane mihi caput, quod alioquin infirmum satis habeo; unde sit ut facilè ex capite laborem. *V.* Ego quoque sic aliquando fui; sed paulatim assuefeci me ad ferenda hypocausti incommoda. *P.* Et ego (ut spero) me assuefaciam; verum præstat id fieri horis pomeridianis, ubi tantus estus defruberit. *V.* Sed nunc tempus non est hic philosophandi diuinus; jam mihi dentes frigore crepitant.

COLLOQ. 56.

Stratanus, Theobaldus.

Quæ sunt arbores in horto vestro? *T.* Hortum habemus suburbanum, in quo sunt olera quibus vesci.

mur quotidie; præterea sunt in fundo nostro bini horti variis arboribus consiti. S. In horto quæ sunt olera? T. De hoc mater melius respondere posset. Nam illuc sæpe versatur aut serendi causâ, aut sariendi, aut aliquid colligendi. S. Sed tamen dic mihi aliquot olerum nomina. T. Parùm prodeßet nomina tibi recensere, nisi res ipsas videres: quin eamus in rem præsentem. S. Potes ire quando liber? T. Possum quidem, matre permittente. S. Fac amabò permittat; sed eâ lege ut me tibi comitem assumas. T. Id facillimè fiet; tantum hîc me expectes: mox rediero. S. Quid si ea domi non est? T. Tamen hoc tibi renuntiabo. S. Bene vertat Deus.

COLLOQ. 57.

Præpositus, Caulonius.

Hodie pecuniam à patre accepi, si tibi fortè est opus. C. Nihil nunc opus est mihi; sed tamen gratiam habeo maximam, quod pro tua liberalitate ultro mibi offers beneficium. Quotus enim quisque id faciat? P. Credo esse paucissimos: tu me tamen non semel beneficiis provocasti. C. Adeò parva illa fuerunt, ut non sint commemoratione digna. P. Non est parvum beneficium, quod ab optimâ voluntate profectum est. C. U:inam Dei erga nos beneficia tam expenderemus, quâ in solemus hominum! P. Faxit ille ut in ea cogitatione nos exerceamus & sèpius & diligentius. C. Illud profectò necesse est, si volvamus ejus benignitatem sèpius experiri.

COLLOQ. 58.

Fotonus, Barbarius.

Quid agis? B. Scribo F. Quid scribis? B. Describo dicta tua præceptoris. F. Quænam? B. Hæsterna. F. Quid? non aderas? B. Imò aderam: sed non poteram magistrum diccantem assequi. F. Quæ res te impediebat? B. Quod satis commodè non sederem. F. Veneras ergò serius? B. Istud est. F. Cedd commentarium tuum; egomet tibi scribam. B. Quid faciam lucri? F. Ego citius quam tu descripsero; post ludemus unâ, ut concessit præceptor. Da (inquam) libellum tuum. B. Libenter id quidem faciem;

rem ; sed non audio. **F.** Quid times? **B.** Edictum præceptoris. **F.** Quod mihi edictum narras. **B.** Nescis eum vescuisse, nè quis sine permisso ejus alteri scribat? **F.** Id ego probè memini : sed unde hoc scier? **B.** Rogas? quum emendandi causâ scripturæ rationem exiget, tum captus ero : novit enim manum meam. Præterea, neque fallendum est, neque mentiendum. **F.** Verbo Dei utrumque vetamur. **B.** Quid ergò responderem præceptorí, quum ille negaret me ista scripsisse? **F.** Non eo res evadet, spero. **B.** Nolo tuâ spe tantum subire periculum. **F.** Vah, nimirum timidus es aūquā rem facies. **B.** At tu forsan audacior. **F.** Tu igitur scribe quantum voles; ego ad ludendum me consero. **B.** Abi, quæso; jaū unam paginam descripsisse, nisi me interpellas. **F.** At interim aliquid proficimus, dum Latinè fabulamur.

COLLOQ. 59.

Quirinus, Romulus.

VENITNE pater ad mercarum hodiernum? **R.** Hodie manè convenit me quum adhuc è lecto surgerem. **Q.** Nihil ab eo petisti? **R.** Imò, pecuniam. **Q.** Et numeravit? **R.** In præsentia. **Q.** Quantum, obsecro? **R.** Viginti asces. **Q.** Papæ! asces viginti? qui sit, ut audeat tibi tantum pecuniax committere? **R.** Quia novit me dispensatorem frugi. Siquidem semper ille reddo rationem usque ad teruncium. **Q.** Sed xgrè tortasse impetrâsti. **R.** Imò facilimè, atque adeò cum gratia. **Q.** O mitem parentem! **R.** Certè mitissimum. **Q.** Sed (ut ad rem) quid facies istâ pecunia? **R.** Emam libros, & alia mihi necessaria. **Q.** Potesne cui aliquid mutuò dare? **R.** Possum, si modo eges. **Q.** Nisi egerem, non peterem **R.** Quantum vis à me acciper? **Q.** Quinque asces. **R.** Accipe. **Q.** O verè amicum animum! **R.** Amicus verus non est, nisi qui amicam juvat in tempore, si tamen habet unde juvet. **Q.** Amicus ceterus (ut est in proverbio) in re incerta cernitur. **R.** Quando reddes mutuum? **Q.** Ubi primum pater in hanc urbem venerit. **R.** Quando venturam speras? **Q.** In mercatu proximo, nempe ad octavum diem Octobris.

COL-

COLLOQ. 60.

Padagogus, Puer.

Hodie manè quotâ horâ expergefatus es? *Pu.* Ante lucem; quotâ horâ nescio. *Pæ.* Quis te expergefecit?

Pu. Venit excitator hebdomadarius cum laterna sua; pulsavit acriter ostium cubiculi; quidam aperuit; excitator accedit nostram lucernam; clarâ voce inclamavit, Experrecti sunt omnes. *Pæ.* Narra mihi ordine quid egeris ex illo tempore usque ad finitum jentaculum. Vos pueri, auribus atque animis diligenter attendite, ut discatis hunc vêstrum condiscipulum imitari. *Pu.* Experrectus sum, surrexi è lecto, indui tunicam cum thoraci, sedi in scabello, accepi femoralia & tibialia, utraque indui, calcos calceavi, femoralia ligulis astrinxì thoraci, tibialia periscelide ligavi super crura, cingulo me præcinxì, caput diligenter pexui, aptavi capiti pileolum, togam indui; deinde egressus cubiculo descendì infrà, urinam in area reddidi ad parietem, accepi aquam frigidam è fistula, manus & faciem lavi, os & dentes collui, detersi manili manus & faciem. Interea signum ad precationem datur minore tintinnabulo, in aulam privatam convenitur, precamur unà, accipimus ordine jentaculum à famulo culinario, jentamus in triclinio sedentes quieti, sine murmure & strepitu; quos audivi ineptè garrientes; aut verba loquentes otiosa, aut etiam lascivientes vidi, amicè admonui: qui non paruerunt admonitioni, detuli ad observatorem, ut eos notaret. *Pæ.* Nemone vobis præerat dum jentaretis? *Pu.* Imò hypodidascalus. *Pæ.* Quid agebat interea? *Pu.* Ille per medium aulam ambulabat tenens librum in manibus, & identidem monens observatorem, ut notar. ineptè garrientes. *Pæ.* Nullumne igitur verbum tunc licet emittere? *P.* Imò licet; verum ii demum notari solent, qui diu & multis verbis ineptè & sine nullo fructu confabulantur. Cæterum licet omnibus jucundos inter se tractare sermones de bonis & honestis rebus, dum tamen id modestè fiat, citra clamorem & contentionem. *Pæ.* Hactenus satisfecisti mihi; cætera narrabis à pran-

dio-

dio, nisi aliquod negotium intervenerit. Eamus nunc in aulam ad prandium, nè magistro in mora simus. *P. u.*
Audivi modò signum dari. *P. & O.*ppertune datum.

COLLOQ. 61.

Magister, Discipulus.

UBi finivisti narrationem ante prandium? *D.* Quum vellem finem imponere de jentaculo, tu me interpellasti, præceptor. *M.* Perge igitur narrare ordine reliqua. *D.* Dum jentandi finem facimus, datur publicum signum posterius; sumit quisque libros; imus in aulam communem; recitantur de more catalogi singulari clafsum; qui adsunt, ad nomen respondent; ego quaque respondeo; absentes notantur in catalogis ab ipsis nomenclatoribus. Finita catalogorum recitatione, *Iudic* magister pulpitum ascendit, ut precetur; jubet nos attentos esse, tumque publicè precatur; ubi precatus est, *Recipite*, inquit, vos in suum quisque auditorium. Conveniunt omnes, ego item venio cum meis condiscipulis; sedeo in loco meo; præceptor ingreditur; inquirit de absentibus; deinde sedet in cathedra sua, & jubet pronuntiari auctoris scriptum: pronuntiavimus terni claram voce, ut solemus quotidie. Tum jubet ut reddamus interpretationem: aliquot ex radiis legunt singuli: nos alii reddimus terni, idque memoriter, præter eum qui verba ipsa auctoris præxit nobis ordine. Tandem præceptor exigit Anglicam verborum significationem, doctiores, quibus nominatim id præcepit, respondent: ego quoque iussus ab eo respondeo; laudat ille qui bene responderint; & e quorum numero ego (quod sine jactantia dictum sit) unus eram. Postea jubet singulas orationis patres ordine tractari ad rationem Grammaticam. Postremò, palam prescribit, quid sit à prandio reddendum: auditâ horâ octavâ, preicatione imperat; quâ finitâ, monet ut officium sedulò faciamus: tandem nos missos facit. Eo spectante, eximus ordine & sine strepitu, latique discedimus. *S*atis tibi feci, præceptor? *M.* Imò cumulatissime, *D.* Placuisse

tibi

tibi ut sub cœnæ tempus idem faciam de reliquis hujus diei actionibus? M. Nihil opus erit. Nam de iis, que horis pomeridianis aguntur, aliâs te audivi satis. D. Nunquid vis præterea? M. Estnè tempus eundi in aulam communem ad Psalmorum cantionem? D. Tempus est. M. Ito igitur.

COLLOQ. 62.

Pedagogus, Puer.

ADes, Carole, Pu. Adsum, præceptor. Pæ. Quid agunt duo condiscipuli tui? Pu. Adhuc docentur à subdctore Pæ. Tu verò jāmne pronuntiasti contextum prælectionis in crastinum mane? Pu. Pronuntiavi. Pæ. Satisne rectè? Pu. Satis, gratia Deo. Pæ. Quis te audivit? Pu. Luditmagister. Pæ. Bene habet; sed est quod monere te velim. Pu. Ego istud audire percupio. Pæ. Sæpenumero, cogitandum tibi est, quantum debeas bonorum omnium largitori Deo, qui & ingenium & memoriam tam felicem tibi dederit. Pu. Quid illi non debeam, qui mihi dedit omnia? Pæ. Dic aliquot ejus beneficia præcipua, quemadmodum docui te aliquando. Pu. Dedit mihi cœlestis ille Pater corpus, animam, vitam, mentem bonam, parentes bonos, locupletes, nobiles, bene erga me affectos, & qui non modò suppeditant mihi copiosè omnia ad hanc vitam necessaria, sed etiam (quod est longè maximum) me bonis literis, bonisque moribus tam diligenter instituendum curant, ut nihil sit præterea requirendum. Pæ. Verè omnia ista dixisti sed unum prætermisisti, quod est singulare Dei beneficium. Scin' tu quid sit? P. Sine me paulisper cogitare. Pæ. Otiōsè cogita. P. Nunc ego reminiscor; sed pro magnitudine rei, nescio quibus verbis id possum exprimere. Pæ. Dic tamen, quo poteris modo. Pu. Cogito etiam atque etiam. Pæ. Dic tandem. Pu. Innumerabilia sunt Dei optimi maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis rebus: sed nullum magius nec dici nec cogitari potest, quām quod Filium suum unicum gratis mihi dederit, qui me miserrimum pectorum, & sub satanæ tyrannide captivum, ac morti æter-

nō destinatum redemit, idque morte suā omnium crudelissimā, & maxime ignominiosā. P. & Satis aperte dixisti, totidem ferè verbis quot alijs te docueram. Sed nunquid Deus tibi uni hoc tantum beneficium præstet? P. Minime vero. P. & Quibus præterea? P. Omnibus, quotquot Evangelio fideliter ac verè crediderint. P. Agè, profer, locum ex Joannis Evangelio, in eam sententiam. P. Sic Deus dilxit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut condemnaret mundum, sed ut servetur mundus per eum; Qui credit in eum, non condemnatur; qui vero non credit, jam condemnatus est, quia non credidit in nomen unigeniti Filii Dei. Hec est autem. P. & Hactenus satis; sed cuius sunt verba ista? P. Iphius Christi de seipso loquentis. P. & Quem alloquitur? P. Nicodemum, quid ad eum nocte venerat. P. & Faxit ipse Christus unicus Servator noster, ut magis ac magis in iphius cognitione proficias. P. Faciem, spero. P. & Perge igitur, ut cœpisti, alacriter, quod bene verrat Deus in gloriam sui nominis. P. Ita precor. P. Eamus cœnatum.

COLLOQ. 63.

Observator, Puer.

Tu nunquam studes; quando eris doctus? P. Id fieri progreſſu temporis, Deo juvante. O. Recte dicas; sed interim laborandum tibi est. P. Atqui ego non sum arator. O. Etiā rides? Quasi laborare idem sit quod arare. P. Scio non idem esse. O. Cur ergo sic respondisti? nonne istud ridere est? P. Et ridere non est malum, cum sit naturale omnibus hominibus. O. Pergin' tu nugas dicere? P. Quod dixi verum est, & verum dicere non est nugari. Cur me immerito reprehendis? O. Jure te arguo. P. Quo jure? O. Quia non ignoras ridere pro irridere usitatum esse; & tamen sic accepisti, quasi de risu sim loquutus. P. Si defendo causam meam, quid mali facio? O. Pergis igitur esse pertinax? Profectò serio notaberis. P. Ne, quælo, mibi irascaris, mi Martine. O. Non irascor, sed officium meum

meum facio. P. Sed audi, quæso. O. Quid audiam? tuas
nugas? P. Audi, inquam; nihil mentiar. O. Dic breviter:
est mihi alibi negotium. P. Imprimis cum tu me monuisti,
nonne otiosus eras? O. Quid ergo? si nihil faciebas,
nonne otiosus eras? P. Non eram; pace tuâ dixerim.
O. Qui potest istud fieri? P. Dicam tibi, et si tute melius
hoc intelligis quam ego. Nihil faciebam, ut apparebat; sed
tamen cogitabam aliquid boni. O. Declara istud mihi.
P. Quum tu facis virtus, saepe meditaris diu, quasi sis
otiosus; quamvis nunquam sis minus otiosus. O. Pro ista
ætate nimis acutus es. Etiam si tibi (ut ait) otiosus non
eras, tamen qui te viderent, possent aliter judicare. P. At
solus eram. O. Verum, sed poterant aliqui intervenire.
Denique non fateris culpam. P. Si qua fuit culpa, in eo
fuit, quod primo aspectu videbatur tibi esse in otio; quum
revera non essem. O. In eo nihil requiro, sed de irritatione
quid respondes? P. Certe nihil dixi irridendi animo,
O. Quid igitur? P. Jocabar, crede mihi. O. Quorsum?
P. Ut paucis verbis fabulando, aliquid ex te addiscerem.
O. Non is sum, a quo multa doceri queas. P. Imò tecum
multum boni saepe didici. O. Quid tandem vis concludere?
P. Ut mihi ignoscas, quando, ut vides, malo animo
nihil peccavi, quod equidem sciam. O. Agè, ignosco,
quia videris mihi candidus & apertus, neque adhuc vidi
te mendacem esse. P. Ago tibi gratias, *Martine* suavissime.

COLLOQ. 64.

N. O.

Ergo ne abis in patriam? O. Cogit abire, nempe accer-
titus a patre. N. Nunquamne es reversurus? O. Non,
spero. N. Quando profecturus es? O. Craftino die, ut opino.
N. Siccine igitur me relinquis? O. Ita necesse est.
N. O me miserum! ubi & quando amicum talem reperi-
am? talem studiorum meorum socium? O. Nè doleas
estò animo bono; meliorem dabit tibi Deus. N. Ille
quidem potest, scio; at ego vix sperare possum. O. Noli,
obsecro, te affligeat tantopere; nec enim hac separatione
corpo-

corporum interitura est amicitia nostra, quin potius accrescat magis; & absentes corpore, praesentes animis erimus. Quid? Epistolæ, quas ultiro citroque dabimus, quantam vim speras habituras esse! Quid, quod mutuo illo desiderio amor ipse noster fiet jucundior? N. Verisimilia sunt quæ dicas omnia: sed interim non lenitur dolor natus. G. Ah! reprimæ lacrymas. N. Non queo præ dolore. Q. Siccine agis? An putas me minore dolore tangi? Sed quid agas? divina voluntari parendum est. Nunc ipse te collige obsecro: ac potius ad hilariter coenandum te para. Pluribus à cena colloquemur: N. O quam triste divortium?

COLLOQ. 65.

Maffea, Valensis.

Non meministi præceptorem tuu sapere monere nos de fugiendis pravis sodalibus? V. Ego vero probè memini. M. Tamen alicubi satis negligenter utris eus monitis. V. In quo videor tibi ea negligere? M. Dicam tibi, modè attente audias. V. Dic obsecro: audiam attentissime. M. Nunquam vis vavere ab illo impostore? V. Cur caveam? M. Nè illius contagione depraveris: nôsti cùm esse pessimum. V. At qui non sponte sequor ad mea accurrit, undique. N. Nimirum quia novit re habere quod des, & dare libenter ac sapere. V. Quid igitur mihi faciendum suade? M. Dic sennel & seriò, & quasi animo irato, quid vis amice? cur me ubique sequeris? omnes clamitant te esse pessimum: adeò sodales tui esse nolunt. Proinde omittit me posthac, quæso, nè tuâ causâ virginis palam cœdar. V. Quid si velit aliquid contrâ respondere. N. Abrumpe illi sermonem, tèque recipere fideliter. V. Ago tibi gratias, quod me tam fideliter memueris.

COLLOQ. 66.

G. H.

Visne permanere in ista ignorantia? H. Avertat Deus G. Quid igitur facies? H. Da mihi super hac re consilium, quæso. G. Imprimis Deum sapissimas & ex ani-

mo precare; deinde semper attentus esto: hoc est, diligenter auditio quicquid docetur, sive praceptor loquatur, si-
ve aliquid reddant condiscipuli tui; postremo, charita-
tem diligenter cole. **H.** Quibus modis? **G.** Neminem ne-
que laedito, neque offendito; nemini invideto; neminem
odio habeto; sed contra, omnes dilige tanquam fratres;
ac bene omnia bus, quoad poteris, facito. **H.** Quid illa mi-
hi conferent ad studiorum profectum? **G.** Plurimum.
H. Quomodo? **G.** Sic enim Deus tibi illuminabit ingenium,
memoriam, ac ceteras animi dotes augebit, deniq;
studia tua ita promovebit, ut mijore in ea re progressus
indies facias. **H.** Consiliuta mihi sane das optimum, utili-
tatem in Dei ipsis gloriam uti perpetuo valeam, tibique
aliquando referre gratiam! **G.** Non opto, ut mihi aliud
gratiae eo more referas, nisi ut Deum sumpnumero lau-
des, studiaque honesta semper prosequaris, atq; ita ad
divinarum literarum cognitionem tandem pervenias.

COLLOQ. 67.

Castellanus, Massardus.

Quid egisti per hos quindecim dies? **M.** Ministravi
matri, que graviter ægrotabat. **C.** Ait tu? **M.** Sic est
profectus. **C.** Quo laborabat morbo? **M.** Febre tertianâ:
C. An convaluit? **M.** Paullatim convalescit, gratia Deo-
C. Quis eam sanavit? **M.** Medicorum summus. **C.** Quis
ille? **M.** Ipse Deus. **C.** De hoc nihil dubito; sed cuius ope-
râ? **M.** Domini Sarafai. **C.** Is habetur maximi nominis
in medicinæ professione. **M.** Ad quotidie probant egre-
gix curationes ejus. **C.** Quibus remediis utebatur in cu-
randa matre tua? **M.** Medicamentis. **C.** Satis istud intelli-
go, tam te racente. Sed dic planè, quæ fuerint ista medi-
camenta. **M.** Sine me aliquantis per recordari. **C.** Sino; dic
tandem quæ reminisceris. **M.** Duo tantam nomine mihi
occurrint, clysteres & potionis. **C.** Quid ista conferunt?
M. Echo inepit, ita rogat, quasi ego medicinæ operam de-
derim. Itaq; si cupis amplius scire, quære tute ipse ab iis
potius quia ista profertur, hoc est, à medicis & pharma-
copolis. **C.** Ne

C. Nè mihi seccenseas, oro. M. Cur tu es adeò curiosus?
 C. Ut ediccam semper aliquid. M. At vide interim nè vor-
 ceris percundator. C. Audi tamen item paucā. M. Lo-
 quere. C. Quādiu ægrotavit mater? M. Ferè duas heb-
 domidas. C. Interea ubi erat pater? M. Profectus erat
Londonum ad mercatum. C. Sed tu, quā horā rediisti in
Gymnasium? M. Hodie manè. C. Dédikine excusatio-
 nem præceptoris? M. Dedi. C. Quid tibi respondit? M.
 Factum bene, inquit. Tu verò tibi cras? C. Hesterno
 die rus iveram cum puto. M. Agè, videamus quid si-
 anus reddituri horā secundā: nam ego quodammodo
 nunc novus sum discipulus.

COLLOQ. 68.

Grangerius, Torquetus.

V Isnè ire mictum? T. Satis otiosè minxi. G. Eanius
 una, quæsto, ut parùm fabulemst. T. Tace inepit,
 nisi vis acculari, non est fabulandi tempus: nonne debu-
 isti meire quam jentaretur. G. Debui, sed oblitus sum. T.
 Ito igitur solus, cum bona *venia* præceptoris: nè sis
 posthac tam obliuiosus. G. Parebo tibi, & meminero.

COLLOQ. 69.

Malogdonus, Gaffinus.

Q Uid cogitas, *Gaffine*? *cave* tibi obsecro. G. Quid mi-
 ni *cavebo*? M. Nè in mōrbum incidas. G. Quia ex
 cauia? M. Ex nimia lusus intemperantia. G. Unde appa-
 ret periculum? M. Quia totus æstuas, totus sudore mades
 G. Recte & in tempore admones. Profectò non sentie-
 bam. M. Desiste, si me audis. G. Audio verò libenter, ac
 tibi morem gero. Quis enim respuat tam fidele consiliū?
 M. Deterge faciē sudariolo, & indue te celeriter, nè subi-
 tū frigus contrahas. G. Habeo tibi gratiam. Nam fere
 morbis sum obnoxius. M. Quid est causæ? G. Infirmitas
 meæ valetudinis. Vides enim quæ imbecillo sim cor-
 pore. M. Tantò magis debes tibi cavere. G. Istud probè
 novi, & parens uterq; me monet xp̄issime. Sed quid æ-
 gas? naturā proni sumus in nostrā perniciē. M. O mi
Gaffine, non est voluptati serviendum, sed temporantia
 valetudini

valetudini consulendum est. **G.** Est in promptu carmen
Catonis in eam sententiam. **M.** Teneo; de his aliás: Jam
 fatis induitus es. Non est quod hīc morere diutius. **G.**
 Vale *Malognode*, monitor amicissime. **M.** Vin'tu, ut do-
 raum te deducam? **G.** Nihil opus est deductione. Ego bel-
 le me habeo, Dei beneficio. **M.** Mi *Gassine*, cura ut vale-
 as.

COLLOQ. 70.

Bobinianus, Bobnßardus.

VAlde mihi cur hodie manē non adsueris. **B.** Quid
 miraris tantopere? nihil hic est novi; multi absunt
 quotidie, imò ferè horis singulis. **R.** A qui victoria tibi
 erat in manibus. **B.** Quid ego curo? Ejusmodi victoria
 (ut bene dicebat quidam) nihil aliud est quam brevis
 gloria. **R.** Sed interim modesti adolescentes hinc ad studia
 magis incenduntur: nec tamen inani gloriā tumescunt,
 sed ad honorem Dei referunt, quicquid indē laudis ac-
 cesserit. **B.** Istud certè raro contingit: plures enim sunt,
 qui victoriis abutantur ad privatam gloriam, quam qui
 divini honoris rationem habeant. **R.** Verissimile dicis **B.**
 Imò verissimum. **R.** Sed velim mihi dicas, cur absueris. **B.**
 Scripsi ad patrem litteras. **R.** Cujus nomine? **B.** Matris. **R.**
 Dicavitne tibi ipsa? **B.** Quid scripssem, nisi dictasset? **R.**
 Quid continebant litteræ? **B.** Longum esset tibi narrare.
R. Saltem dic earū argumentum. **B.** Varium erat & mul-
 tiplex, & quid tuā (quæsio) scire refert? **R.** Nihil. **B.**
 Cur ergo tam avidē quæris? **R.** Animi causa, ut ferè
 curiosi sumus novi aliquid audiendi. **B.** Nihil aliud quam
 garris: omīte me. **R.** Ausculta paucis. **B.** Agè, ausculto:
 loquere quid velis. **R.** Scire cupio ubi sit pater tuus. **B.**
 Quis verè nescias. **R.** Unde scirem? **B.** Cum tibi sit no-
 tissimus, & cum simus vicini, non putasset te ignorare
R. Dic tandem quæsio. **B.** Est *Londini*. **R.** Quando est
 profectus? **B.** Ab hinc dies quatuor. **R.** Quid illīc agit:
B. Negotiatur. **R.** Quando redditurus est? **B.** Finito meo caru
R. Ad quod tempus finietur? **B.** Roga mercatores: non
 est meum curare talia. **R.** Quid igitur curas? **B.** Ut Deum
 timeam, parentibus obediā, bonas artes cum pietate dis-

cam.

cam. R. Næ tu magnificè loqueris : sed dic mihi serio,
potēsne res tantas efficere? B. Egōne istud mihi assumo
Quin potiūs fateor, ne incipere quidem penes me est?
R. Quid ergo de te fieri? B. Deus ipse spiritu suo in me.
operabitur. R. Optime senti: nihil ex te præterea re-
quirebam. B. Est Deo gratia, cui acceptum refero quic-
quid inest in me boni. R. Istud recte, & laudo equidem,
nè tibi videar nihil aliud quām garrire. B. Cum illud
dicerem, jocabar sāne. R. Ego sic accepi: sed tu (ut coe-
pisti) perge discere, & sapere. B. Qui mihi dedit fidem,
idem (ut spero) perseverantiam dabit. R. Bene speras, &
ego idem spero tecum: itaque pergamus vivere inter nos
conjunctionē, ut ad huc fecimus. B. Per me quidem non
stabit, nisi ope Divinā proslus ero destitutus. R. Aver-
tat ipse Deus, sed audi tu horologium? B. Ut in ipso
tempore sermonem finivimus.

Duo quæ sequebantur colloquia, de consilio auctoris sunt
translata ad finem hujus secundi libri.

COLLOQ. 71.

Rufetus, Monachus.

Vnde venis? M. Peris. R. Quid prodieras? M. Ut e-
meren chartam. R. Emissine? M. Emissi. R. Quan-
tam emisti? M. Scapum. R. Quan i? M. Quinq; quadra-
tibus. R. Cujus; formæ? M. Minoris. R. Ostende. M. Vide
num bona sit. R. Bona est profectō; in quem usum emi-
sti? M. Ineptè queris. Quis est chartarum usus nisi ad scri-
bendum? R. Imò aliis. M. Quis cedō? R. Ad merces in-
volvendas. M. Intelligam de charta scholastica, non de
emporetica, non enim sum mercator. R. Utimur etiam
charta ad siccandum recentem scripturam. M. Satis scio:
sed charta illa est bibula. R. Et tamen charta est. M. Es
R. Est ergo multiplex chartæ usus etiam in schola. M.
Cogor fateri. R. Etiam dicam tibi aliud usū, & quidem
in schola frequentissimum. M. Quem? R. Non auctor di-
cere sine præfatione honoris. M. Quid opus est inter
nos honorem præfari? non enīa verba fœtent. R. Dicam
igitur quando ita vis. M. Dic libere. R. Ad tergendas na-

in latria. M. Illuc non feruntur chartæ pū x, sed jam scriptæ, exq[ue] inutiles. R. Quid tum? chartæ sunt tamen. M. At ego de charta pura & nova loquebar. R. Sed interim vixit es. M. Si ita sanè; non me penitet dispartiunculae hujus nostræ. Sed jam à lusu disceditur. M. Et nos ergo loco cedamus.

COLLOQ. 72.

Hugo, Brasus.

Habesne bonum atramentum? B. Cur istud rogas? H. Ut mihi des aliquantulum. B. Ego, non habes? H. Imò; sed eo non possum scribere. B. Quid obstat? H. Quia nimis spissum est. B. Nescis diluere? H. Non est mihi aqua. B. Dilue vino. H. Multò minus. B. Quid si aceto dilueres? H. Inde charta perfueret. B. Qui scis? H. Audivi de quodam magistro, qui me docebat scribere. B. Ego verò aliud audivi magis mirum. H. Narra mihi sodes. B. Quid mihi dabis? H. Bonam a cieulam. B. Audi igitur quod ego didici ex quodam pædagogo meo. Atramentum quod aceto liquefactum est, xgrè eluitur. H. Fieri potest; sed interim da mihi parùm in usum præsentem. B. Tene atramentarium tuum bene apertum, ego in fundam tibi. H. Ecce; insuade. Vah! quām liquidum est! B. Fortasse quia non est gummi satis. H. Sed quām decorior! B. Uttere si vis, quale quale est; non enim habeo melius. H. Quid igitur faciam? B. Heminepte, non potes pennā tuā bene miscere? H. Miscui satis, quid possem præterea? B. Infunde rursus in cornu meum. H. Admove propius; estne satis? B. Comprime pennā linteolum. H. Ita compressi ht ferè sit aridum; quid erit tandem? B. Atramentum bonum, aut certè mediocre. H. Bonum est mediocritatis regula, ut ex præceptore didicimus. Sed nunquid ex duabus malis rebus confici potest aliquid boni? B. Ubi miscuero, & tibi rursus insudero, videbis experimentum. H. Ardeo istud videndi desiderio. B. Porridge nunc atramentarium tuum. H. Ecce, insunde. Obe, jam satis est; quæ istæd est profusio? Plus mihi dedisti quām tibi reclinueris. B. Commisce iterum,

ctiam

etiam atque etiam. *H.* Nunquam posset coquus sua jura
& condimenta melius eosfundere. *B.* Jam tandem facito
periculum. *H.* Dic mihi aliquam sententiam, ut interim
discam aliquid. *B.* Experientia (ut vulgo dicitur) est rerum
magistra. *H.* Habes? *H.* Dicto citius. *B.* Videlicet jam pridem
tenebas. *H.* Quis illud ignoraret, quod est adeo vulgare?
B. Nunc videamus. *H.* Res apparebit melius, ubi scriptura
bene desiccata fuerit. *B.* Quid vis expectare? Jam sic
cata est plus satis. *H.* Oh, vide quam nigra sit. *B.* Dixi no
vere? *H.* Aliquando periculum feceras scilicet. *B.* Con
statib[us] igitur experientiam esse rerum magistram. *B.* Quia
etiam hinc experimur ex rerum commixtione bonum si
eri temperamentum. *B.* Jam incipis altius philosophari,
itaq[ue], discedo. *H.* O longum sermonem de nihilo! *B.* Ni
hil me penitet, alioquin inerti otio torpuissimus.

COLLOQUIORVM
SCHOLASTICORVM
LIBER III.

Cui insunt magistri colloquia cum discipulis?

Admonitio.

*Hec p[ro]feris ita legenda erunt, ne ex duobus legentibus
unus discipulum, alter praeceptorem agat.*

COLLOQ. I.

Vnde ex discipulis, Preceptor.

*S*Alve, praeceptor. *P.* Salvus per Iesum Christum. *M^a*
surrexerunt omnes? *D.* Omnes prater parvulos.
Nunquis agrotat? *D.* Nemo, gratia Deo. *P.* Quid
agitur? *D.* Alii se induunt, alii jam stolidi gnaviter. *P.*
Adestne vobis hypodiascalus? *D.* Iam dudum. *P.* Ite i
gitur precatum, vosque diligenter commendate Dominu

Deo, per Jesum Christum, deprecatorem nostrum; deinde pergit in studiis vestris, usque ad horam ientaculi. D. ita solemus, præceptor. P. Credo euidem; sed quia ferè somniculosi estis ac negligentes, idcirco ego vos ad meo lapio D. Gratiam habemus, præceptor humani. Nunquid vis præterea? P. Dic famulo ut tam adserat.

COLLOQ. 2.

Ludimaster, Discipulus.

Adsumus hodie concioni sacrae? D. Adsum. L. Qui sunt testes? D. Multi ex condiscipulis, qui me videbunt, testari possunt. L. Sed producendi erunt aliquot. D. Producam quum jubebis. L. Quis habuit concionem D. Dom. N. I. Quotā horā incēpī? D. Septimā L. Uade sumpliū thema? D. Ex Epist. Pauli ad Romanos. L. Quo-to capite? D. Octavo. L. Adhuc bene respondisti: nunc videamus quid sequitur. Ecquid memorie mandasti? D. Nihil quod referre possum. L. Nihilne? cogita paullisper, & vide nē turberis, quin esto animo bono. D. Certe præceptor, nihil possum reminisci. L. Nē verbum quidem? D. Nihil prorsus. L. Hem, verberō! Quid igitur profecisti? D. Nescio, nisi quod fortasse interim à malis abstinui. L. Itud quidem est aliquid, si nodo fieri potuit, ut malo omnino abstinueris. D. Abstinui quoad potui. L. Fac ita esse: non tamen satisfecisti Deo, quum scriptum est, *Declina a malo & fac bonum*. Sed dic mihi (quæsio) quā gratiā illuc iveras potissimum. D. Ut aliquid addiscerem. L. Cur id non fecisti? D. Non potui. L. Non potuisti, nebulō? imo noluisti aut certe non curasti. D. Cogor fateri. L. Quæ res te cogit? D. Conscientia mea, quæ me accusat apud Deum. L. Recte dicas; utinam ex animo! D. Evidem ex animo dico. L. Ita fieri potest; sed agè quid fuit causæ, quamobrem nihil memorie mandaveris? D. Negligentia mea, non enim diligenter audiebam. L. Quid igitur faciebas? D. Identidem dormiebam. L. Ita soles; sed quid agebas in reliquo tempore? D. Cogitabam mille i neptias, ut solent pueri. L. et tu

tu adeò puer es, ut non debeas attentus esse ad verbum
Dei audiendum? *D.* Si attentus essem, postrem aliquid
proficerem. *L.* Quid igitur meruisti? *D.* Verbera. *L.* Meru-
isti profecto, idque largissime. *D.* Ingenuè confiteor. *L.*
Verbo tenus, opinor. *D.* Imò certè ex animo. *L.* Fortasse,
sed interim para te ad plagas recipiendas. *D.* Ah magi-
ster, ignosce obsecro. Peccavi fateor, sed nulla ex malici-
tia. *L.* Atqui tam supina ista negligentia proximè ad
maliciam accedit. *D.* Non equidem inficior, sed tuam
imploro clementiam per Jesum Christum. *L.* Quid igitur
facies, si tibi ignovero? *D.* Faciam officium meum
posthac, ut spe: o. *L.* Addendum erat, Deo juventi, sed
id parum curas. *D.* Imò magister, adjuvante Deo, præsta-
bo posthac officium. *L.* Age, condono culpam tuis la-
crys: tibique cù lege ignosco, ut promissi memine-
ris. *D.* Gratias ago, magister humanissime. *L.* Eris apud
me in maxima gratia, si promissi servaveris. *D.* Faxit
Deus optimus maximus ut possim. *L.* Faxit precor.

COLLOQ. 3.

Nathanael famulus, Magister.

Magi ster, nemo est qui doceat in sexta classi. *M.*
Quid hoc rei est? ubi est magister Philipus? *N.*
Morbo detinetur in lecto. *M.* Qù scis? *N.* Nuntiavit
quidam ex discipulis ejus domesticis. *M.* Dic hypodi-
disculo meo. *N.* Non est in museolo suo. *M.* Qui scis?
N. Nam ego ter aut quatuor pulsavi ostium. *M.* Dic
primæ classis doctori, ut mittat e suis aliquem. *N.* Quid
si nolit mittere? *M.* Abi in te: an putas cum esse tam
imprudentem ut recuset? Abi, propera.

COLLOQ. 4.

Antonius, Magister, Discipuli.

Magi ster. *M.* Hem quid est? *A.* Suar quidam quic-
cumentum volunt. *M.* Ubi sunt? *A.* Te expectant
in vico. *M.* Nunc adibo. *A.* Atqui urgent. *M.* Præcarre
tu, atque eos intromitte in aream, ego te sequar: vos inte-
rim expectare cum silentio. Mox ego adero, ut vos ad
cenam dimittam. *D.* O quam bonum verbum!

COL-

Lib.
objec
sanctu
stima
gami
Jelun
veren
tellig
absit
simil
rump
quibu
sterre
cum
testa
vobis
aliqu
sit v
quan
temp
sum
taba
us oa
omni
mici
Hæ
mon
hesto
agin
ut lu
peti
des
qua
mus
qua
Pri
mer
cap
hac

COLLOQ. 5.

Canellus Praeceptor.

PRÆCEPTOR, quid reddemus cras manè? **P.** Hodie manè palam dixi ante schola missionem. **C.** At ego non aderam. **P.** Roga condiscipulos. Nam si vellent singuli me interrogare de rebus à me palam dictis, quælo quando finis esset? Itaque sic sis posthac prudentior. **C.** Curabo pro viribus. **P.** Sed tu tibi eras? **C.** Prodieram. **P.** Quid prodieras? **C.** Ut Curarem negotium aliquod, de quo pater ad me scripserat. **P.** A quo petivisti veniam? **C.** Ab hypodidascalo. **P.** Cur non à me potius? **C.** Quia eras occupatus. **P.** Quid aq; ebam? **C.** Alloquebaris in area quoddam viros honratos, qui te conventum venerat. **P.** Abi, nunc recordor.

COLLOQ. 6.

Praeceptor, Famulus, Observatores.

Hec Martine F. Hem, præstò sum here. **P.** Accerse mihi huc quinque publicos observatores, quos hesterno die in hunc mensem elegi: nostrin? F. Optimè, nam egomet aderam. **P.** Sunt (opinor) in suo quisque auditorio, festina F. Quamprimum rediero. **O.** Adsumus omnes, præceptor: Quid tibi placet imperare? **P.** Satis erat jubere; nec ego sum imperator, nec magistratus. Ego vos huc acerfendos iussi, ut vos offici vestri commonefacerem. Vos igitur arteatis auribus atq; animis audite. Non ignoratis quanto cum timore Domini, hesterno die palam in aula nostra communi vos elegerim. Auspiciati sumus à sacris precibus, secura est ademonitio nostra atq; exhortatio ad omnem cœtum scolasticum de timore Domini, de que moribus qui deceant studiosos in schola quotidie versantes: deinde, non sine optimorum adolescentium: et ita omio vos elegi quinq; quos ad hoc munus idoneos existimavi: postremò, ventum est ad secundam cum gratiarum actione precationem. Ne igitur putetis luduna fuisse aut jocum actionem illam, in qua nomen Domini tanta studiose fuerit invocatum, Accidet apud imperitos aut arrogantes hoc munus & vile & obiectum

objectuvidetur, vos tamen credite, cum honorificum tuum
sanctum esse vestrum istud ministerium. Quod si aliter exi-
stimatibus, fieri non potest, ut munere vestro recte fun-
ganimi. Itaque ego vos hortor quantum possum, & per
Iesum Christum obtestor, ut eum Dei timore atque re-
verentia diligentiam praestitis in iis omnibus quae in-
telligitis ad officium vestrum pertinere. A vobis igitur
abstiri omnis favors odium, gratia, stridium vindicandi, &
similia, quae transversos agunt homines, & sincerum cor
rumpunt judicium. Ne timeatis improborum minas,
quibus illi animos adolescentium ab officio solent ab-
sterre. Quam enim habent in vos potestatem? potius
cum timeat qui vester est Dominus, qui vita ac necis po-
testatem habet. Illius (inquam) tanti Principis timor
vobis ab oculis semper obseruetur: incurretis (scio) in
aliquot improborum ac dissolutorum odium; sed pluris
sit vobis unius Patris vestri celestis amor & charitas,
quam omnes omnium hominum inimicitiae. Estote
semper memoris verbi illius, quo servator noster &
summus Praeceptor suos discipulos ad constantiam hor-
tabatur: Se vos (inquit) odit mundus, scitote quod me pri-
us odio habuerit: Vos igitur propter ipsius Christum,
omnes flocci facite nebulonum minas, offensiones ini-
micias; dummodo gloriae Dei possitis in servire fideliiter.
Haec sunt de quibus nunc pro temporis bicipitate vos ad-
monendos esse existimavi, praeter illa quae vos in aula
hesteru[m] die audivistis. **Primus Ob.** Maximas tibi gratias
agimus, praceptor humanissime, & Christum precamur
ut sua dona tibi semper adaugeat. A te vero vehementer
petimus, ut (si tibi molestum non est) praescriptam
des nobis hortationem tuam, quod illam inter nos
quandoque relegentes, memoriae tenacius insiga-
mus. **P.** Id ego faciam primo quoque tempore
quandoquidem rem sane honestissimam postulatis.
Primus Ob. Optamus etiam a te (si placet) com-
mentariolum scriptum habere de principiis officii nostri
capitibus, ut simus certiores quid potissimum sit nobis
hac in re obseruandum. **P.** In ipso tempore de hoc ad mones
&

& sic ego jampridem in animo habeam; sed me quotidie aliud ex alio impedivit. Dabo igitur ejusmodi commentariolum, quod videlicet contineat quicquid ad observatorum publicorum officia pertinebit; id autem describetis ex ipso archetypo meo, quod ideo servare volo, ut ceteris quoque tradere possim futuris observatoribus. Nunc redite in suum quique auditorium. *Ob.* Recita i-
mus, praeceptor.

COLLOQ. 7.

Clericus. Magister.

Licetne, magister, ut ego & patruelis eamus domum? *M.* Quid eò? *C.* Ad nuptias consobrinæ. *M.* Quando est nuptia? *C.* Crastino die. *M.* Cur tam citò vultis ire? *C.* Ut mutemus vestimenta. *M.* Per me licet e-
atis: bâc tamen lege, ut cras hoc redeatis cubitum. *C.* Quid si volet parvus ut expectenius reportia? *M.* Non detinebit vos, satis scio, dummodo dicatis ea quâ legé dimiserim. *C.* Verum fatebimur. *M.* Abite, & ab omni cavete intemperantia; faciteque ut *Luceat lux vestra coram hominibus, ut glorificetur nos fuerit ille cælestis Pater.* *C.* Ita quidem speramus forte, ipso nos in omnibus adjuvante.

COLLOQ. 8.

Laurentius. Magister.

Licetne exire, magister? *M.* Quæ tibi est excundi causa? *L.* Ut quæram in foro aliquem ex nostratis bus. *M.* Quid istud opus est? *L.* Mandare illi velo, ut meos admoneat de pane mihi aut ad ferendo, aut mitendo. *M.* Ubi panis deficit, omnia sunt illic venalia. *L.* Istud vulgatum est apud nos proverbium. *M.* Imò ubiq; per vulgatum, adeo panis mortalium vitæ est necessarius. *Sed ad rem; tu tunc prodire vis?* *L.* Si tibi placet, magister, nè mei negotiï occasionem amittam. *M.* Abi, & festina ante prandium redire. *L.* Dabo equidem operam.

COLLOQ. 9.

Beatus. Preceptor.

Licetne mihi exire unâ cum fratre? *P.* Quid cause est? *B.* Ut mater emat nobis calceos; deinde ut tonsorem

forem adeamus. **P.** Quid eo? **B.** Rese&um capillos. **P.** Quid nunc opus est? **B.** Ut cras (si dominus permiserit) invisa-
mus patrum. **P.** Ite, & maturè redite ad studium. Sed heus pueri, adferte mihi à matre testimonium in crastinum dicm, aut testem adducite. **B.** Deo juvante id curabo diligenter. Nunquid aliud vis, præceptor? **P.** Ut meis verbis matrem officiosè salutetis

COLLOQ. 10.

Albertus, Præceptor.

PRæceptor, licetne nobis tibi ad tonsorem? **P.** Quid eo? **A.** Ut capillum tondeamus. **P.** Libenter quotidie exiretis sexies: quin expectate in crastinum diem, ut eatis una cum ceteris. **A.** Atqui propter forum turba erit in tonstrina. **P.** Quid tum? satis habetis otium ad expectandum. Recipite vos ad studium. **A.** Ut libet, præceptor.

COLLOQ. 11.

Bargius, Præceptor.

PRæceptor, accessor à patre. **P.** Ubi is est? **B.** In diversorio. **P.** Quando venit? **B.** Advenit modb. **P.** quis tibi tam citò nunciavit? **B.** Misit ad me famulam. **P.** Ubi est? **B.** Præ foribus me expectat. **P.** Cur illum non intro misisti? **B.** Noluit intrare. **P.** Quid h̄a? **B.** quia (ut ait) festinatione urgetur. **P.** Voca illum ut paucis convenientiam; deinde abi: sed cura ut quām primum huc adfis. **B.** Eo vocatum.

COLLOQ. 12.

Ludimagister, Ruscineus.

Vbi est *Martinus*? **R.** Ivit ad forum. **L.** quid eo? **R.** Emptum, ut dixit, cingulum. **L.** Injussu meo exire non debuit, sed hoc nihil ad te. **Q**uis dabit vobis merendam? **R.** Dixit se horā secundā reversurum, ut det nobis. **L.** Quid si fallat? **R.** Id non est moris ejus. **L.** Nisi ad horam adfuerit, admone uxorem de vestra merenda habet enim clavem alteram cellæ penuarie.

COLLOQ. 13.

Præceptor, Scarrenus.

Dimiror unde nunc venias? **S.** Domo redeo, præceptor. **P.** Cur iyeras domum? **S.** Petitum merenda

P. Quamobrem non attuleras? S. Mater erat occupata
 P. Quid tum debuisti exire in iussu meo? S. Non debui,
 fateor. P. Quid igitur meruisti? P. Pro lagas accipere; sed
 ignosce mihi, queso, præceptor. P. Cur non petivisti
 eundi potestatem? S. Quia non audebam te interpellare.
 P. Quid agebam? S. Tenebas libellum quendam, &
 legebas aliquid. S. Fieri potest, sed vos tamen sepe me
 interpellatis ob rem leviorem: nunc igitur para te ad
 vapulandum. S. Parce mihi, obsecro, præceptor. P. Sine
 ut prius cogitem aliquantis per. Age, parco, tum quia in-
 genue confiteris, tum quod satis studiosus mihi videris.
 S. Gratias ago maximas, præceptor humanissime.

COLLOQ. 14.

Guilielmus, Ludimagister.

P. Ræceptor, non restat mihi charta ad scribendum, &
 visne dare codicem? P. Quem in usum? G. Partim
 ad colloquia, partim ad exemplaria. L. Retulisti in codi-
 cem tuum? G. Retuli. L. Ostende. G. Ecce tibi, præceptor.
 L. Quid istud? retulisti octodecim: vis ergo de majore?
 G. Si tibi placet. L. Pete a famulo; ac ne dubiter, ostende
 illi tuum codicem; ut idem in suum referat. G. Audio.
 L. Audi: item cave abutaris chartâ, ne tibi pater graviter
 succenseat. G. Fauxit Deus ut bene utar.

COLLOQ. 15.

Grivetus, Ludimagister.

P. Ræceptor, licetne prodire? L. Quamobrem? C. Ut
 emam cultellos mensarios. L. Ubi sunt quos habe-
 bas? G. Reliqui domi. L. Quid ita? G. Quia jam obruli e-
 rant & inutiles. L. Habesne pecuniam ad emendos alios
 G. Mater dedit mihi. L. Quis erit adjutor ad emendum?
 G. Giscardus. L. Ite sanè, & cavete ne vobis imponatur.
 G. Cavebimus; Deo juvante. L. Omnes quidem juvat,
 sed eos potissimum, qui ad ejus honorem omnia refe-
 runt.

COLLOQ. 16.

Vernetus, Ludimagister, Spatula.

P. Ræceptor, licetne pauca? L. Loquere. L. Nos duo
 proponebamus, ut tibi ita videtur, ire, dum cæteri
 ludyn

Lib.
 luden
 prox
 tes? S.
 & ho
 chra
 argu
 dunt:
 sed, u
 cept
 eset
 nunc
 tes v
 dite.

P
 Jam
 cis, o
 die
 quo
 pus
 si n
 præ
 Ben

L
 adi
 mer
 culi
 mo
 ade
 ves
 sed

ludent, foras ambulatum. *L.* Quo vultis exire? *V.* In proxima suburbana. *L.* Quid autem ageris ambulantes? *S.* Tractabimus colloquium aliquod. *L.* Sed de bonis & honestis rebus. *S.* Hec temporis serenitas & tam pulchra terrae facies praebebunt nobis honestum aliquod argumentum. *L.* Nunquam deest Dei laudandi materia duntaxat veris ejus cultoribus? *L.* Nunquam profectos, sed, ut ad propositum revertamur, permittis nobis (praceptor) extra urbem prodire? *L.* Nisi mihi perspecta esset vestra perpetua fidelitas, & verus amor literatum, nunquam permitterem: praesertim cum pravi adolescentes me saepe in hoc genere fefellerint. *V.* Os igitur prodite, & mature ad cenan revertimini,

COLLOQ. 17.

Isaia s, Ludimagister.

*P*raeceptor, licetne prodire? *L.* Quo prodire cupis? *L.* ad lartorem. *L.* Quid eò? *J.* Petrum femoralia. *L.* Iamane facta sunt? *I.* Sunt, ut opinor. *L.* Recte opinor dicas, quia res incerta est. *I.* Atqui promiserat mihi in hunc diem. *L.* Quid si fallat? *I.* Nihil mirum fuerit. *L.* Nunc quoque verè loquutus es: nam raro ad prouissum tempus fidem praestant artifices. *I.* Viso tamen, praceptor, si mihi permittis. *L.* Nihil impedio. *I.* Nunquid vis, praceptor? *L.* Imò ut properes, nè dehis prælectioni. *I.* Bene mones, abeo.

COLLOQ. 18.

Cajus, Praeceptor.

*L*icetne prodire? *P.* Quo? *C.* Domū? *P.* Hem, tam sape ire domum? *C.* Mater jussicerat ut ego & frater se adiremus domū. *P.* Cujus rei gratia? *C.* Ut ancilla vestimenta nobis excuteret. *P.* Quid istud? Suntne vobis pediculi? *C.* Et multi quidem. *P.* Cur uxorem meam non admonuistis? *C.* Non ausi sumus. *P.* Quasi vero illa sit usq; adeò difficilis. Ancillam habet ea potissimum gratiam, ut vestram omnium curet munditiem: nec vos ignoratis illud sed gaudet is magis invisendæ occasione vobis dari *V.*

Ves igitur manete; cunctos ego curabo, ut vobis excutiantur vestes. *C.* Sed maior nos objurgabit. *P.* Egomet eam placabo, quiescite.

COLLOQ. 19.

Tornator, Ludimagiſter, Discipuli.

PReceptor, licetne cras ire domum? *L.* Quid eo? *T.* Petitum panem. *L.* Non tibi restat? *T.* Restat qui dem, sed parum admodum. *L.* Quid si ater estne tecum irurus? *T.* Jussit pater. *L.* quando couenisti illum? *T.* Die Jovis, quum venisset in hanc urbem. *L.* Ubi illum vidiſti? *T.* Apud forum. *L.* Non mentiris? *T.* Non mentior. *L.* Unde probabis. *T.* Sunt ex condiscipulis qui aderant. *L.* Qui tandem? *T.* Adiunt *Blasius* & *Audax*. *L.* Estne verum, pueri? *D.* Omnino verum. *L.* qui scitis? *D.* Vidimus ejus patrem, & audivimus ipsa verba. *L.* Si ita est, permitto ut eas domum cum fratre. *D.* Valde, præcep. or. *L.* Vos servet Dominus Deus. *T.* Idem tibi preciamur ex animo. *L.* Sed heus, quando huc aderitis? *T.* Crastino die vesperi, Deo juvante. *L.* Cura ut promissi memineris. *T.* Curabo. *L.* Scilicet ut soles. *T.* In modo melius spero. Non quid vis? *L.* Ut verbis meis salutem dicas parentibus. *T.* Faciam libenter; iterum vale, præcepio. *L.* Vos quoque valete, & lento gradu ambulate, propter aestum solis. *T.* Ita facere solemus.

COLLOQ. 20.

Magister, Vallianus.

Quid sibi vult quod absueris hanc totam hebdomadę? *V.* Oportuit me manere domi. *M.* quamobrem. *V.* Ut marri adessem quæ segrorabat. *M.* quod illi officium præstabas? *V.* Sepius ei legebam. *M.* quid legebas? *V.* Aliquid ex sacris literis. *M.* Sanctum istud & laudabile ministerium. Utinam sic omnes studerent verbo Dei! Sed quid nihil agebas præterea? *V.* Quotius opus erat, illi ministrambam cum ancilla. *M.* Hæc cine vero sunt omnino? *V.* Habeo testimonium M. Profer illud. *V.* Ecce. *M.* Quis scripsit? *V.* Famulus noster, matris nomine. *M.* Agnosco eum manu, quia sepe ab illo mihi attulisti. *V.* Licetne igitur

ur redire in sedem meam? M. Quidni liceat, cùm mihi
satisfeceris? V. Gratias ago, præceptor.

COLLOQ. 21.

Lacetus, Hypodidasculus.

P Ræceptor, licetne mihi prodire. H. Quæ tibi est pro-
deundi causa? L. Est mihi cùndum ad forum. H.
Quid cō? L. Ut emam corium. H. In quem usum? L. Ad
calceorum soleas. H. Quis te adjuvabit in emptione? L.
Quidam oppidanus cui hoc mandavit pater meus. H. De-
bueras adire me cum ceteris qui ad forum prodierunt.
L. Occupatus eram. H. Qua in re? L. In scribendis ad
patrem literis. H. Quando es dabis? L. Hodie, si quèm in
foco nostrarium offendero. H. Abi; & memineris ad ho-
ram solitam adesse. L. Meminero.

COLLOQ. 22.

Arator, Ludimagister.

P Ræceptor, tuo permisū horā primā prodieram.
nunc redeo. L. Curasti negotium tuum? A. Curavi,
gratia Deo. L. Factum bene: quæ est hora? A. Instat
secunda. L. Voca mihi famulum: deinde ito ad meren-
dam cum ceteris.

COLLOQ. 23.

Euschius, Præceptor.

P Ræceptor, visne mihi mutuò dare aliquantum pe-
cunie? P. Quid opus est tibi pecunia? E. Ut *Sylvis*
satisfaciam. P. Quantum debes illi? E. Assim cum semis-
se. P. Quò nomine? E. Quia scripsit mihi aliquot collo-
quia. P. Ostende. E. Vide, si placet. P. Adi hypodidasca-
lum, dic ut det quantum petis. E. Gratias ago, præcep-
tor. P. Non est quòd agas: sed refer in codicem tuum.
E. Quin jam retuli. P. Factum bene: ostende ipsi hyp-
idasculo.

COLLOQ. 24.

Blaetus, Ludimagister.

L Icetne mihi, præceptor, adire tutorem? L. Quæ te
causa movet? B. Jusserat ille ut se hodie convenirem
sliceret per otiam. L. Quando jusserat? B. Nu*di*ster-
tine

ius. **M.** Ubi illum vidisti? **B.** In arca quæ est è regione templi. **M.** At vide nè mentiaris. **B.** A me absit mendacum. Si vis, dabo testes ex condiscipulis, qui mecum aderant. **M.** Qui sunt illi? **B.** Daniel & Corderius, visne ut eos accersam? **M.** Mane, ego illos conveniam. Sed dic, quid eget tutor operâ tuâ? **B.** Ad aliquid describendum. **M.** Quâ igitur horâ vis illum adire? **B.** Nunc si tibi placet. **M.** Quando hoc redibis? **B.** Cùm proximùm me dimiserit. **M.** Nunc abi, atq; illi ex me dic salut è plurimam. **B.** Faciam libenter.

COLLOQ. 25.

Scriba, Magister.

Präceptor, pater te invitat ad prandium, si tibi placet. **M.** Eſtne ſolus. **S.** Solus [opinor] piaſter domeſtices. **M.** Excusa me illi, jam erim aliunde invitatus eram: Age tamen illi meis verbis gratias. **S.** Nunquid viſ aliud? **M.** Nihil, niſi ut maturè ad ſcolam redeas. **S.** Maturè, juvante Deo.

COLLOQ. 26.

Gasper, Ludimagister.

Licēne prodire, præceptor? **L.** Quó? **G.** Primum ad ſartorem, deinde ad tonsorem. **L.** Cur ad ſartorem? **G.** Ut curem tibi alia refiencia. **L.** Suntne lacerata? **G.** Adeo lacerata, ut vix induere poffim. **L.** Cur ad tonsorem? **G.** Ut illi oſtendam ulcus, quod mihi his diſbus ſubortum eſt in femore. **L.** Detegi, ut videam. **G.** Vide, quando ita placet. **L.** Eſt furunculus. **G.** Ita conjicibam. **L.** Cùm aperueris tonsori, roga illum ut emplaſtrum ulceri aptum adhibeat. **G.** Faciam quod ſuades. **L.** Sed nūnq; eſt qui tecum prodire velit? **G.** Imo Joannes Flu- vianus. **L.** Quod habet negotiū? **G.** Tonsorem quoq; vult adit e. **L.** Ite igitur unā & redite ſimiliter. **G.** Nunquid viſ præterea? **L.** Ut maturēs reditum, nè merendā vestrā mulētemini.

COLLOQ. 27.

Francifcus, Ludimagister.

Präceptor, licēne nobis prodire? **L.** Eſtne multi qui prodire vultis. **F.** Feime omnes. **L.** Quid hoc ſibi vult? **F.** Eſt hodie mercatus: in dē ſit, uſcere ſibi quiq; velit

velit aliquid emere. **L.** Nunc ego sum occupatior, quām ut singulorum producend causam possim cognoscere; adite igitur subdotorem, qui cognoscatur; & si vacat, vos deducat ipse. **F.** Gratias agimus, praeceptor humanissime

COLLOQ. 28.

Magister, Theophilus.

Hodie igitur **T.** e. r. um convenisti? **T.** Hodie. **M.** Ubi? **T.** In templo. **M.** Quo à horā? **T.** Octavā matutinā. **M.** Nunquid rogasti quando sit repetiturus i cholam? **T.** Rogavi. **M.** Quid ille? **T.** Nescio, inquit. **M.** Debuisti illum ad redditū exhortari. **T.** Id ego feci, & multis quidem verbis. **M.** Bene fecisti: sed quid ille respondit? **T.** Se adhuc à p̄ire detineri ad fructus colligendos. **M.** Quid si ad ipsum p̄atrem scribas de statu nostro scholastico? fortasse enim movebitur ut filium citius remittat. **T.** Si tibi ita videtur, faciam. **M.** Que diligenter. **M.** Fac igitur primo quoque tempore, sed audi, scribe plenissime, deinde literas tuas mihi ostende, priusquam des perferendas. **T.** Sedulō faciam. praeceptor.

COLLOQ. 29.

Farrarius, Magister.

Praeceptor, licetne mihi exire? **M.** Quo tibi eundum est? **F.** Ad tonsorem. **M.** Non est tibi aliud negotium? **F.** A tonsore, sic emptum ligulas; illinc me ad futorem conferre. **M.** Cur ad futorem? **F.** Ut uni ex calceis meis annexat eorrigiam. **M.** Ista omnia quando confeceris? **F.** Intra horā spatiū, ut spero. **M.** Erunt multi fortassis in tonstrina expectantes. **F.** Fieri potest: sed si videro diutius mihi morandum illuc esse, expectabo in diem S̄abbati. **M.** Estne aliis qui prodire velit? **P.** *Pontanus* ait se velle chartam emere. **M.** Scisne illi opus esse? **F.** Scio. **M.** Ite igitur unā; curate diligenter suum uterque negotium, ne sitis cessores. **F.** Deo juvante, cavebimus;

COLLOQ. 30.

Carbonarius, Praeceptor.

Licetne exire? **T.** Quo? **C.** Ad sartorem. **P.** Quid eo? **C.** Ut mihi tunicam faciendam metiantur. **P.** Quae tibi

bi est materia? C. Niger pannus. P. Ubi est? C. In area mea: P. Sartor autem quis tibi est? C. Petrius Sylvius. P. Estne peritus artifex? C. Sic audivi, & est notus patri meo, qui iussit ut illum adirem. P. Ubi habitat? C. In vico Xenodochij. P. Non nimis longe est; cave discurras. C. Cavebo. P. Facile a me veniam impetrant, qui nunquam falluntur. C. A veritate Deus ut unquam fallam.

COLLOQ. 31.

Litterans. Praeceptor.

PRAECEPTOR, licetne pauca? P. Loquere quid velis. L. Quam interdum dicas alicui nostrum, ubi est follis? vel, Cedò follem, non apparet utrum follis sit masculini, an feminini generis. P. Non apparet, fateor, quid tum? L. Unde igitur scire possumus? P. Cur me hoc nunquam rogasti? L. Tam multa tara saepe interrogamus, ut utramque ne tibi molesti simus. P. Quasi verò istud unquam praemferam: contrà, eò magis amo vos, quo me rogatis sapientius. Quid enim magis cupio, quam ut aliquando vos videam & optimos & doctissimos? L. Habemus gratiam maximam, praecceptor humanissimum. P. Eam gratiam ego & vos Deo nostro debemus, qui solus sicut bonitate utrisque bonam dedit voluntatem. L. Fxit ille ut hoc beneficio recte semper utamur in ipsius gloriam. Sed dic quæso, follis cuius est generis? P. Masculini. L. At ego potius feminini dixissem. P. Quam obrem? L. Quia tale est *pellit*, quod est in rindimentis pro exemplo positum. P. Ne abs te id conjiciebas. Nam *is* finita, quale est *pellis*, magna ex parte feminina sunt. L. Non igitur orania? P. Vix ulla est tam generalis regula, quæ exceptione careat. *Follis* igitur ab exceptione cadit, quia masculinum est. Sic aliquot alia, ignis, pisces, axis, &c. L. Sed unde illa dignoscam? P. Facile cognoscet, quia per veneris ad Grammaticæ regulas. Sed interim latine loquentes attentè observa, rēq; ad eorum imitationē diligenter accommoda. L. At istud longum est, praecceptor. P. Non sunt nisi longo tempore præclara ædificia. L. Ex-

L. Ex annu ei spa expe teras bus i dere long coen sū inter cupa nos id p

S nā i tat Etu cum rier C. E assi tri mu sun no lut

I L G va

L. Experientia nos istud docet. At pater natus vellet me annuo spatio doctum videre. **P.** Ego vero istud unius diei spatio videre vellem. Sed quid a: as, omnibus in rebus exceptandū tempus est. Pater tuus, quia non didicit litteras, nescit quid doctrina valeat, neque quantis laboribus illa comparetur. **L.** Verū dicas: sed quid illi responderemus possū, quum apud me conqueritur, de temporis longi spatio in discendis litteris? **P.** Docebo te inter cœnandum, nunc ito lusum cum cœteris, ut me in musæū recipiam. **L.** Ignosce mihi, quæsto, præceptor, quæd te interpellaverim. **P.** Nihil me interpellasti, non enim occupatus eram. Præterea, si te audire mihi molestū fuisset nonne poteram te in aliud tempus rejicere? **L.** Tuo jure id poteras. **P.** Abi igitur.

COLLOQ. 32.

Castronus, Præceptor.

Salus sis præceptor. **P.** Auspicato advenis: quid nuntias? **C.** Orat te Pater meus, ut animi causā eamus unā in horios suos suburbanos. **P.** Ad eam rem nos invitat serenitas, & nunc sumus feriati. Sed quid illuc aspettu jucundum videbimus? **C.** Varias & pulchras aures cum suis fructibus, item herbarum & florum miram varietatem. **P.** Nihil est illis rebus hoc tempore jucundius. **C.** Ea est Dei erga nos beneficentia. **P.** Quam quidem assiduis laudibus presequi debemus. **C.** Sed vercor nē patri in mora sumus. **P.** Tantis per expecta dum togam muto, ut sum ad ambulandum expeditior. Iam paratus sum: nunc eamus. Sed estne domi pater? **C.** præ foribus nos expestat. **P.** Bene res habet, vide ut eum decenter lates. **C.** De hoc te docente, sæpe admoniti sumus.

COLLOQ. 33.

David, Ludimagister.

Pater meus tibi salutē plurimā dicit. **L.** Ain'tu quan do rure rcdiit? **D.** Heli tantū. **L.** Ut valer; **D.** optimē. **L.** Mater vero ubi est? **D.** Adhuc est in *Gallia*. **L.** Ubi in *Gallia*? **D.** Hurelia. **L.** De illa quid audiri? **D.** Esse bona valeudine præditam, Dei beneficio. **L.** Dominus Deus

conseruet eam. D. Ita precor. L. Dic vicissim patri salutem plurimam verbis meis. D. Faciam scdulò

COLLOQ. 34.

Buchodus, Ludimagister.

Praceptor, licetne pauca? L. Dic liberè. B. Cur non dicimus hic arbor, hie hic labor? Item cur genitivus arboris non proferimus penultimam longam, ut ferè in ceteris nominibus terminationis ejusdem? L. Quia longuendi usus aliter probavit. Nec enim ubique locum habet analogia: sed ubi ea deficit, sequeudus est eorum usus, qui recte & pure loquuti sunt. Nam ipsa Latinitas usus & autoritate magis quam ratione constat. B. Da igitur: autoritatem de nomine *arbor*. L. *Arbor* is exesse *truncus*, apud *Virgilium*. Nonne hic manifestè vides & genus & accentum? B. Video, præceptor. Sed suntne alia eodem accentu? L. Imprimis Græca omnia, ut *Castor*, *Castoris*, sic *Hector*, *Nestor*, & similia. Item hæc duo neutrius generis, *æquor*, *æquoris*, *marmor*, *marmoris*. Sunt & adjectiva quædam, ut *memor*, *memoris*; & ex eo compositum *immemor*. Talia quoque sunt ex *deucus* & *corpus* composita, ut *indecor*, *indecoris*; *tricorpor*, *tricorporis*. Sed hæc apud Grammaticos annota facile per te invenies. Nam ista ætas tua majorem indies requirit diligentiam. Huc accedit, quod hæc ipsa, quæ tuo labore & diligentia invenieris, firmiore tenebis memoriam. B. Ago tibi gratias, humanissime præceptor, quod me tantum humanitate non solum doces, sed etiam admones. L. Bene facis: sed interim volo memineris, soli Deo acceptum referre, quicquid boni ex labore meo in te proficiscitur. Frustrè enim docendo laboramus, nisi laboribus nostris diuinus favor accesserit. Nostri illud Apostoli, *Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui dat incrementum Deus*? B. Effemus profectò plumbo stupidores, si ista ignoramus, quæ nobis tam sèpe inculcas, tamque diligenter. L. Tantum diligenter vos oportet tum meminisse, tum recordari. Sed jam tempus est, ut ad quotidianum pensum te referas. Ego vero interea me abdo in musæolum.

COL-

Lib.

D
& con-
quent-
sæpen-
p. Ber-
O Tu-
lingu-
Quid
conte-
qui ti-
semp-
favor-
livari-
mem-
vero
dendu-

A
mo d
ne ig
opus
D. T
Rech
respo
dum
D N
Ut. L
L. Si
dicar
quid
tiu
pisti

COLLOQ. 35.

Præceptor, Olivarius.

Dic Latiné a book. **O.** Liber. **P.** Liber, cuius generis?
Do. Masculini. **P.** qui scis? **O.** Ex bene loquendi usu
& consuetudine. **P.** Ostende usum. **O.** Nam quotidie lo-
quentes sic dicimus: *Hic liber cuius est?* Dicimus item
sæpen numero, *Liber meus, liber tuus, bonus liber*, & similia
P. Bene respondisti, sed quis loquendi usum te docuit?
O Tu ipse præceptor. **P.** Ergone teues omnem usum
linguae Latinæ? **O.** Si tenerem, non essem discipulus. **P.**
Quid igitur? **O.** Magister fortasse. **P.** Abi, responso tuo
contentus sum. **O.** Gaudeo sanè. **P.** Age gratias Deo,
qui tibi dedit ingenium & mentem beatam. **O.** Utinam
semper agnoscam ejus in me beneficium. **P.** Utinam ille
favore suo tua studia prosequatur! Quid hoc sibi vult **O-**
livari? **O.** Quod mihi bene precaris. **P.** Ergo tu quoque
memento bene ex animo precari omnibus, præcipue
vero condiscipulis tuis. **O.** Memorero, præceptor. **P.** Ad-
dendum fuerat, Deo juvante. **O.** Oblitus sum, fatcor.

COLLOQ. 36.

Ludimæ gister, Daniel.

Attende, *Daniel*, ut discas Latina bene Anglicè ver-
tere. **D.** Attendo, præceptor. **L.** At diligenter. **D.** I-
mo diligentissime & ex animo. **L.** Bene facis. **D.** Propo-
ne igitur mihi Latina, ut nobis interdum soles. **L.** *Quid*
opus est? **D.** *What is needfull?* **L.** *Gallinae.* **D.** *To an hen.* **L.** *Vt.*
D. *That.* **L.** *Illa.* **D.** *She.* **L.** *Sit.* **D.** *May be.* **L.** *Bona.* **D.** *Good.*
Rectè vertisti. Nunc ad singulas partes hujus orationis
responde nominatim. **D.** Respondebo quoad potero,
dummodo mihi præteris. **L.** *Quid.* **D.** *Est* nomen. **L.** *Opus.*
D Nomen. **L.** *Est.* **D.** Verbum. **L.** *Gallinae.* **D.** Nomen. **L.**
Ut. **D.** *Conjunction*, hoc in loco. **L.** *Illa.* **D.** Pronomen;
L. *Sit.* **D.** Verbum. **L.** *Bona.* **D.** Nomen. **L.** *Age,*
dicamus iterum, ut singula paulo pleniùs intelligas. **D.**
Quid nunc respondebo? **L.** Indica breviter singularū par-
tiū declinatū, ut vos docere soleo. **D.** Prærito igitur, ut co-
pisti, **L.** *Quid.* **D.** *Quid, cuius, nomen substantivum an-*
malum

malum. L. *Opus*. D. *Hoc opus*, *operis*, ut *onus oneris*, L. *Falleris*, *Daniel*. D. *Quid ita?* L. *Quia opus hic est adiectivum*. D. *Ego*, adiectivum! quomodo declinatur? L. *Est indeclinable*. D. *Me miserum!* nurequam istud audieram. L. *Addendum* fuit, quod sciam, vel quod meminierim. D. *Quamobrem?* L. *quia fortasse audieras*, sed meninas male. D. *Fieri* potest; sed *perge* (*quælo*) me docere. *Quid* *Anglicè* *significat* *istud* *nomen?* L. *Non solet* *Anglicè* *verti*, *nisi* *junctum* *cum* *verbo Sumes*. D. *Da* *exemplum?* L. *Quotidie* *in* *ore* *habes* *exemplum*. D. *Nunc* *mihi* *nō* *occurrit*. L. *Nōne* *foles* *dicere*, & *audire* *ex* *condiscipulis*, *Opus est mibi charta, atramento, pecunia, & similia?* D. *Sæpe* *dico*, *fateor*, & *sæpe* *audio*, *sed* *parùm* *adverto*. L. *Nunc* *igitur* *adverte* & *manda* *memoriæ*. *Opus* *est* *mihi* *pecuniâ* *ad* *libros* *emendos*, *I have need of money to buy books*: *vel* *sic*, *I want money*: *vel*, *I have to do with*. D. *Da* *item* *aliud* *exemplum*, *quælo*. L. *Opus* *est* *tibi* *virgis*, *ut* *tua* *expellatur* *pigritia*, *Theu hast need if rods that thy sloth may be driven away*. D. *Fateor* *equidem*, *præceptor*; *sed* *Deus* (*ut* *spiro*) *mei* *miserabitur*. L. *Omnium* *miseretur* *Deus* *qui* *pie* *illum* *invocant*. *Sed* *de* *nomine* *Opus* *jam* *satis* *multa*, *quod* *ad* *vos* *attinet*: *ad* *cætera* *redeo*. E. *st*. D. *Sumes*, *effe*, *verbum* *anomaliu*. L. *Gallina*. D. *Gallina*, *gallina*, *ut* *mensa*, *mensæ*. L. *Vt* D. *Non* *declinatur* *quia* *est* *conjunction*; *Anglicè*, *That to the end that for that* D. *illa* D. *ille*, *generis* *masculini*; *bona*, *fœminini*; *bonum* *nutrius*; *nomen* *adjectivum*. L. *Confer* *ad* *exemplum*. D. *Justus*, *justa*, *justum*; *bonus*, *bona*, *bonum*. L. *Nunc* *mutuò* *vos* *interrogate*, *ut* *pleniùs* *omnia* *tractetis*.

COLLOQ. 37.

Blanderius, Hypodidascalus.

P. *Ræceptor*. H. *Quid vis?* B. *Licetne mihi ire domū*. H. *Cur ante horam?* B. *Pater jussit ut vñc adire*. H. *quid eget operā tuā?* B. *Vult me in villā mittere*. H. *quid eo?* B. *Petitum uyas*, & *cādem* *operā* *nuntiatum* *aliquid* *villico*.

villico nostro. H. Quid si fallis? B. Adferá testimoniū, ut
soleo. B. Quaudo redibis? B. Horā primā, ut spero. H. Qui
tam citō? B. Villa nostra non longē hinc est. H. Ito sanē.

COLLOQ. 38.

D. H.

P Ræceptor, place ne audire excusationem meam?
H. Quando absuisti? D. Hesterno die. H. Quotā ho-
rā? D. Primā. H. Quæ fuit causa? D. Accersitus fui. H. A
quo? D. A patre. H. Quis tibi nunciavit? D. Famulus no-
ster. H. Cur me non audivit? D. Quia dicebat ille se ur-
gei festinatione. H. Suntne tibi testes? D. Adsunt, præ-
ceptor. H. Abi, sede in loco tuo; ego interim eos inter-
rogabo.

COLLOQ. 39.

Hypodidascalus, Michael.

C Ur non venisti citius? M. Expectabam fra trem.
H. Ubi est? M. Relitit in foro. H. Cur eum non
adduxisti? M. Volebat emere attramentum. H. Imo py-
ra, mala, aut aliquid e cæteris fructibus. M. Nescio, ta-
men illud dicebat. H. Cūm satis fratres, cur non habetis
domi communē attramentum in ampula? M. Frater ni-
hil vult habere communē mecum. H. Vult igitur omnia
sibi propria? M. Illud est. H. Admone me, cum venerit,
ego illum docebo quid sit fraternitas. M. Faciam, præ-
ceptor. H. Abi in locum tuum.

COLLOQ. 40.

D. O.

L Icēne abesse horā secundā? O. Quid habes negotij?
D. Pater eget operā meā, qua in re? D. Ut sibi
aliquid scribam. O. Sed interim non redes, quæ
præscripta sunt vobis. D. Jam edici. O. O factum bene.
D. Placēne tibi audre me? O. Cras audiam quād liceat
per otium. D. Permittisne igitur ut absim, præceptor? O
Agè, permitto, sed itā ut crastino die scriptum adferas
testimonium. D. Ego semper tibi adfero autā patre
scriptum, aut a nostro famulo patris nomine. O. Recitē
facit pater. Sant enim multi qui me pascunt mendacis.
Nunc abi, & patri dic salutem verbis meis. D. Faciam
præceptor.

COL-

COLLOQ. 41.

Magister, Caperonus.

Hec Caperone. C. Hec p̄cepto. M. Quid flet frater tuus? C. Agrotat. M. Quā scis? C. Statis appetet. M. Quo signo? C. Quia vomuit. M. Quid illi dolet? C. Caput & stomachus, ut dicit. M. Cur nou recipit se domum? C. Non autus est. M. Tu verò non audebas me admoneri? Aḡe, duc illum tu ipse domum usque, & matri narrā diligenter, ut ille se habeat. Prope, quid cessas, duc eum lenio gradu. C. Duxim p̄cepto.

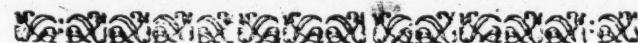
COLLOQ. 42.

Hypodiasetus, Tiliacus.

Hec Tiliace, sc̄quere me in cubiculum? est quod ego te seorsum monere velim. T. Adiūm p̄cepto. H. Nunquāmē māt̄re in scholam venies? T. Non possum venire citiūs. H. Semper istud dicas: quid impedit? T. Nemo est domi nostræ, qui me expergeticiat. H. Nemo? T. Prorsus nemo. H. Non habetis ancillam? T. Hābemus quidem, sed non curat me. x citare. H. Imò tu (ut opinor) non curas surgere, nēne verum dico? quid taces? respende nunc tandem aliquid. T. Me māserū! quid agam? H. Nihil est quod verearis, fatere verum. T. Quid si confessus ero? H. Ego tibi ignoscam, crede mihi. T. Ah! pudet. H. Nē pudeat verum fateri, quās: alioqui vapulabis. Pergin' tacere? Heus obſervator vise ad māt̄rem ejus & roga. T. Nē mittas oro, p̄cepto: dicam tibi rem om̄n̄e, nihil reticebo. H. Aḡe esto animo bono. T. Sic est profectō ut dixisti. H. Non satis istud est, volo audire ſigillatim omnia. Narrā mihi planē quemadmodum ſetē res habeat. T. Cūa venis ancilla me excitatum, primū n̄ū il repondeo, quāſi ſerio dormiam: deinde ſi magis urgeat, attollo a gr̄e caput, ſedeo in lecto, thoracem injicio humeris quāſi ſtātim ſurrecturus. H. Quā pulchre naras! Ita me Deus amet, nūc te magis amo, quām unquā feci. Perge. T. Quā primū egressa est ancilla cubiculo, tū ego reclino caput in pulvinū, ac demitto pedes. H. Etiāmē redormis? T. Ego verò redormio bene placideque. H. Quām

H. Quamdiu? T. Donec ancilla secundò veniat. H. Quū
redit, quid tibi dicit? T. Exclamat, vociferatur, intonat.
H. Quibus utitur verbis? T. Hem nebulos (inquit) quan-
do eris in schola? Ego dicam præceptoris tuo, ut te bene
verberet: tu nūnquam vis surgere nisi bis aut ter ex ci-
tatis fueris. H. Bonā fide promissis facturum te per hanc
officium? T. Si unquam recidero, causam non dico quin pa-
lam cædar virgis idque acerbissimè. H. Bel e quidem
promittis; sed quomodo præstabis promissa? T. Adujan-
te Domino Deo. H. Quā ratione flectes illum? T. Fide
& assiduis precibus. H. Alioqui nihil possis obtinere T.
Credo equidem. H. Non fatus est credere, nisi cures ef-
ficere diligenter. T. Curabo pro viribus, ac diis nocteis;
id unū meditabor. H. Optimè loqueris, dum tamen me-
mor esse pergas. T. Quomodo possem oblivisci? Nun-
quā definunt istud monere cencionatores: ut verò fe-
rè quotidie ad id nos hætaris, & bene facis præceptor,
quia omnes sumus valde negligentes, sed ego primus
omniū. H. Da igitur operam, ut tu omniū primus mores
istos mutes, ac memento p̄ceptuē semper verax es! T.
Faxit Deus ut nunquā mentiar. H. O. quām felix es!
T. Satis in p̄sentiā telix ero, si tantum me absolveris.
H. Faciā quod tibi sum' pollicitus. sed (ā lege, ut promis-
si tuimemineris, & te ipsā præstes, quemadmodum nunc
michi recipisti. T. Quid igitur restat quod mindū abeam
liber? H. Imò aliquid restat; mane, & audi etiā nunc. T.
Quandiu voles, præceptor H. Inter cetera, excusias o-
portet istā piguiam, quæ te in lecto detinere sol. t. Non
enim docet studiosū adolescentiē somniculosū & incertū
esse, sed alacrem & experrectū, cuiusmodi vides aliquos
ex condiscipulis. Non tenes memoriam divinum P̄ori
Apostoli præceptū. T. Quid illud est? H. Sobrium (inquit)
estete & vigilate. T. O quoties audieram! sed (preh
dol) nunquā uti pavi. H. Fac ut studiosē usurpes in po-
sterum; neq; illud solum, sed etiam cetera bene vivendi
præcepta, quæ toties audivisti. Quod quicquid si diligenter
faceris, tibi in primis bene consules, jucundus eris pare-
tibus.

tibus & mihi, & condiscipulis tuis; denique (id quod est præcipuum) charus eris Deo, qui studia tua in gloriam sui nominis magis Indies promovebit. T. O quantum fructum sentio, ex ista admonitione tua! H. Vehementer sanè gaudeo, & tuā, & condiscipulorum cauſā. T. Quid si narres illis meām pœnitentiam? H. Ego verò narrābo primo quoque tempore, ut exemplo tuo discant nihil esse acceptius Deo quam culpam agnoscere, & ad frugem bonam redire. Vale, fili, & adesto horā tertiarā in auditorio. T. Ago tibi gratias ingentes, amanissime præceptor.

COLLOQUIORVM
SCHOLASTICORVM
LIBER III.

Paulo graviora continens præsertim in moribus,
& Christianā doctrinā.

COLLOQ. I.

Frisus, Samuel.

O Bsecro te, *Samuel*, dā mihi operam paulisper. **S.** Quid istud est? **P.** Nescio quid incidit mihi in oculum, quod me habet valde malē. **S.** In utrum oculum incidit? **F.** In dextrum. **S.** **V**is inspiciam? **F.** Inspice, amabo te. **S.** Aperi quantum potes, ac tene immobilem. **F.** **N**on queo à nictu continere. **S.** Mane, egomet tenebo sinistrā manu. **F.** Ecquid vides? **S.** Quin jam exemi. **F.** **O** faciūm bene! quid est? **S.** Cerne tu ipse. **F.** Est mica pulveris. **S.** Et quidem usque adeò pusilla ut vix cerni possit. **F.** Vide quantum doloris adferat oculis res tam exigua. **S.** Haud mirum quidem. Nullum enim ē membris exterioribus oculo tenerius esse dicitur. Indē etiam fit, ut experiamur nihil esse nobis charius. **F.** Hoc Deus approbat quum de sua in nobis charitate loquens apud *Zacharium*

2. cap. sic ait, *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.*
 S. O immenſam Dei bonitatem, qui nos tantopere charos habet! F. Non mihi rubet oculus? S. Aliquantulum: nempe quia fricuſti. F. Credin tu mihi adhuc dolore? S. Quidni credam, qui toties talem molestiam sum expertus? F. Experientia est rerum magistra. S. Ita vulgo dicitur. F. Experientia est rerum magistra. S. Ita vulgo dicitur. F. Quid pretii dabo iſti medico pro labore? S. Quantum pacti sumus. F. Brevis est conclusio, ergo nihil. Sed tamen habeo tibi gratiam; atqui utinam detur referendi locus! S. Quin potius avertat Deus. F. Bene correxiſti, dixeram imprudenter, ac sine dolo. S. Sic accepi, sed interim jocari licet, præſertim ut in Latina lingua nos exerceamus. F. Faxit Dominus Deus, ut omnia studia nostra ad gloriam ipsius referantur. S. Faxit præcor.

COLLOQ. 2.

Alexander, Carolus.

Ecce, reddo tibi commodatum, & Gratias ago maximas. C. Non est quod agas; sed tu fatisne usus eras. A. Satis diu usum concessisti, quæ tua est humanitas. C. Quoties opus erit, quæſo nè parcas rebus meis. A. Non parcam, quando ita jubes. C. Pergratium mihi feceris: A. Gratiam habeo maximam; tu verò nostris ute: e, si quis usus fuerit. C. Non est quod moneas, satis meā sponte sum impudens. A. Imò verecundus nimis. C. Esto; aliquando tamen ſenties. A. Ita velim, bene vale. C. Te ſervet Dominus Deus.

COLLOQ. 3.

Claudius, Quintinus.

Cur diligenter audire debemus Evangelium? Q. Ut discamus Deum colore ex voluntate ejus. C. Nihil aliud respondes? Q. Quid responderem? Nihil enim ſcio præterea. C. Nonne etiam ut sobriè & justè vivamus? Q. Deelara mihi illa duo adverbia, quæſo. C. Sobrie id est, continenter; justè, id est in iustitia. nempe ut ſuum cuique tribuamus. Ita sit, ut sobriè ad vitam etijsq; privatā pertineat, jnq; autem ad charitatem, quam proximo debet.

debemus. *Q.* Sed audi, mi Claudi: nonne cultus Dei omnia illa complectitur? *C.* Probè sentis, *Quiniini:* sed volui experiri, an responcionem tuam recte intelligeres. *Q.* Bene fecisti. Nam de sincero verbi divini intellectu nihil nimis dici potest. Et de hac re quidem tecum pluribus verbis libenter agerem. Sed nos hora ipsa admoneat ut discendamus.

COLLOQ. 4.

Observata, Baptista.

Fater tuus semper in concione aut garit, aut ineptit, aut aliquem incitat: ex quo sit, ut sèpe notandus sit, deinde vapulet. *B.* Quid vis faciam? *O.* Cur non sèpemones? *B.* Nunquam desisto monere. *O.* Perge, precor. *B.* Nihil est quòd me preceris: nunquam cessabo, donec (volente Deo) aliqua ex parte se correxerit. *O.* Sic usurabis Catonis præceptum, *Quando moves aliquem, nō sti cætera.* *B.* Sed oро te, mi Nicholae, ut quoties eum notaveris, id mihi rcnunties. *O.* Nunquam finis esset, adeò frequens est nomen ejus in meis commentatiolis. *B.* Saltem sic me semel certiorem, quum primum commiserit quo sit accusandus, tum cgo dicam patri, cuius verba magis timet quam verbera. *O.* Istud non est parvum bonæ indolis argumentum. *B.* Ità spero quidem. Facies igitur quod rogo? *O.* Ego vcrò atque libens.

COLLOQ. 5.

Castrensis, Richardus.

Quid consilii tractabas modò cum præceptore? *R.* Si scire cupis, illum percontare. *C.* Cur me celas? *R.* Ut nè palam facias. *C.* Non ideo [crede mihi] te rogo ut id proferam: quid enim proficerem? *R.* Quamobrem igitur tam cupidè rogas? *C.* Nimirum ut mecum tacitus gaudeam, si quid boni audieris. *R.* Itane paratus advenis ut à me extorqueas, quod mihi uni, idque à præceptore creditū est? *C.* Quod mihi dixeris, surdo & mutuo dictū puta. *R.* Egóne tergam meum in fidem tuam committā? *C.* Id profectò potes, & quidem sine periculo. *R.* Nunquā dices sat cōmode, ut istud mihi persuades. *C.* Dabo fidem

dem m
juraver
Hem! U
Sapien
vi aliqu
videtur
dicit q
itā ad
hac vis
perato
C. Abi

Q
mea. Z
Deum
Dei, a
disput
D. Eg
cum, f
fuisse
sent s
puero
cum,

Q
An t
Vide
inter
per
fert
lenis
brev
à pa

dem me tacitum. R. Etiam si tecum quatuorve sanctissimè juraveris, non prodam. Proinde tu desine percontari. C. Hem! Ubi est illa nostra imicitia? R. Nescis illud dictum Sapientis, *Quod tacitum esse etis, nemini dixeris?* C. Audi- vi aliquoties; sed quod amico dictum sit, nemini dictum videtur. Est enim amicus quasi alter idem. R. Eadem tibi dicet qui scire ex te volerit: & item alius, qui ex alio, atque ita ad aures orationis perveniet. Itaque si me tibi post-hac vis amicum esse, me missum facito. C. Non sum imperator, ut te missum faciam. R. Pergin molestus esse? C. Abite malum, quam tibi molestiam exhibere.

COLLOQ. 6.

D. N.

Quando vis adire domum? N. Nescio. Ubi Deo vi- sum fuerit, Id enim pendet ex voluntate ejus, non mea. D. Quid sit te accersat pater? N. Tunc intelligam Deum sic velle, ideoque parebo. D. Quid si alia fuerit Dei, alia patris tui voluntas? N. De hoc non est meum disputare, sed, ut confido, pater non temere me accerset. D. Ego quoque non aliter sentio; sed volui tantisper tecum fabulari. N. Gaudeo hunc nostrum sermonem non fuisse fabulosum. D. Utinam in scholis frequentiores es- sent sermones ejusmodi! N. Tum erunt, cum Ducus ipse puerorum animos timore sui efficerit. D. Ergo precemur cum, ut id brevi contingat.

COLLOQ. 7.

Annonius, Hieremias.

Quâ pecunia emisti librum istum? H. Quâ censes ni- si mea? A. Miror unde habueris. H. Quid miraris? An tibi debeo reddere rationem? A. Egône exigo? H. Videris exigere. A. Non exigo, inquam, sed sic solemu- inter nos familiariter & liberè fabulari, ut latinè semper condiscamus aliquid. H. Ea res, fateor, plurimum con- fert nobis ad Latinè loquendi facultatè. Sed nemo est tâ lenis, quin interdum subirascatur. A. Est ut dicis; sed est brevis puerorū ira. H. Quod autem de pecunia rogabas, eâ à patre aceperam. A. Quando veneras? H. Ab hinc octo dics

dies. *A.* Miror quòd eum non viderim. *H.* Non est quòd miteris. *A.* Quid ita? *H.* Quia vix sesquihoram hīc mortuus est. Qum enim de equo descendisset, mēque paucis effet alloquitus; asce ndamus, inquit, in tuum cubulum, ut tecum liberius colloquar. *A.* Sed antequam narres cætera, velim, scire quid sibi vellet adventus ejus tam inquinatus. *H.* Falso quodam rumore (ut sit) audierint me ægrotum esse. *A.* Quid ille, cùm præter spen- te valentem invenit? *H.* Mirificè affectus est gudio. *A.* Quis dubitat? *H.* Prærerea, Deo optimo Maximo maximas egit gratias. *A.* Libenter hæc audio, perge quælo. *H.* Tunc me de valitudine percontatur, unà precamur, non sine gratiarum actione; tandem quærit ecquid mihi opus sit. Opus (inquam) pater. *Quā* (inquit) re eges? *Libra* (inquam) decem assium. Tum ille promit ex mas- supio decussera, tum mihi in m: num dat, & *vale* dicto, statim concendit equum, atque abit. *A.* Cur tibi plus dedit quām petiveras? *H.* Istud inepiè quæris. Sci licet ita lætus erat, quia me, præter spem, bene sane offendebat, quòd si vel coronatum petivissem, tam facile dedisset mihi. *A.* O quantum debes illi summo Patri, qui tibi a- deò bona parrem dederit! *H.* Nè cogitari quidem po- test quantum debeam. Nam etiam si malum dedisset, deberem tamen non parum. Sed quid cessamus auditum ite prælectionem? *A.* Jam instat hora tertia. *H.* Parata, sunt mihi omnia. *A.* Mihi quoque. *H.* Eamus ergo in auditorium.

COLLOQ. 8.

Senerius, Villaticus.

Vbi nunc est frater tuus natu maximus? *V.* Igit in militiam. *S.* Quid ait in militiam? *V.* Sic res. *S.* Sit ergo valedixit literis? *V.* Impudem literarum satietas eum ceperat. *S.* Quid ita? *V.* Nescio, nisi quia volebat liberius vivere. *S.* Quomodo permisit pater? *V.* Quid? putas permisisse? patre absente, matre invita, profectus est. O miserum adolescentem! *V.* Imò vero miserrimum *S.* Quid faciet? *V.* Id quod cæteri qui sequantur ælludvit a genus

Lib
genu
tabit
de sc
mus.
esse c
que i
noste
deber
præc
nem
nobis
preco

A
igitur
bien
sus ill
Qua
poter
lescer
si red
quo v
pater
ne dig
ctu.
interc
is car
gistra
Etum
igitur
gitos.
ret. L
quis 8
igitur
fult m

genus: nempe spoliabit, rapiet, ludet alcā, potabit, scor-
tabitur. *S.* Estnē isthæc militium vita? *V.* Omnino. *S.* Un-
de scis istud? *V.* Audivi nūpēr ex patre quam cēnare
mus. *S.* Quorsum narrabat talia? *V.* Docebat nos, nihil
esse certius quam Deum timere, qui custodit parvulos, cōl-
que in viam rectam paulatim inducit. *S.* Et p̄æceptōr ipse
noster de his rebus tæpē nos admonet. *V.* I antē magis
debenus esse solliciti, ut p̄arentes charos habeamus &
p̄æceptores, quorum opeū ā Deus ad nostram institutio-
nem uitetur. *S.* Utinam ut ilisque p̄æstemus quod ipse
nobis in sua lege precipit! *V.* ita taxit ille. *S.* Fixit
precor.

COLLCQ. 9.

Lucas, Orosius.

Audio fratrem tuum jam revenisse ex *Germania*.
O. Sic est. *L.* Solūne r̄:diit! *O.* Non omnino. *L.* Quis
igitur cum illo? *O.* Quidam civis hujus oppidi, qui sc̄re
biennium illi c̄ habitaverat. *L.* Cur iverat frater? *O.* Mis-
sus illi c̄ fuerat a patre, ut Germanicē disceret loqui. *L.*
Quoniam igitur ob rem non fuit ille diutius? *O.* Jam non
poterat ferre marris desiderium. *L.* O tenellum ado-
lescentem! quoniam agit annum? *O.* Septimum decimū
si recte mater p̄eminit, et qua id audivi s̄aepē. *L.* Agē
quo vultu à parte acceptus est ejus adventus? *O.* Rogas?
pater non sustinebat aspicere: quinetiam nec salutatio-
ne dignatus, nec alloquio, iussit eum abire ē conspe-
ctu. *L.* Quid p̄eterea? *O.* Nisi mater cum lacrymis
intercessisset, jubebat apparitorem accersi, qui miserum
in carcerem conjiceret. *L.* At qui non poterat injūsū ma-
gistratū. *O.* Nescio tamen con̄batur. *L.* Quid postea fa-
cūm est? Cubuitne domi vestiæ? *O.* Minime verò. *L.* Ubi
igitur? *O.* Sotoris m̄c̄e virum nō stin? *L.* Tanquam di-
gitos. *O.* Eò missus est à matre, dum patris ira defervesce-
ret. *L.* Quid tandem accidit? *O.* Egit mater cum propin-
quis & amicis nostris, ut iratum patrem mitigarent. *L.* Sic
igitur frater tuus cum patre in gratiam redit. *O.* Id non
sunt magni negoti. Jam enim patrem cōperat p̄enitere,

quòd sic exaudiisset, quòdque tam graviter accepisset filium. *L.* Nempe dies ejus iram lenierat. *O.* Èa tamen legere recepit illum, ut promittere se in *Germaniam* redditum statim à vendemia. *L.* Vide quām inceptus sit iste in matres nostras affectus. *O.* Atqui ipsæ matres sunt in causa: cur enim adeò tenerè nos adamant? *L.* Naturam cogere difficile est. *O.* In hanc sententiam tenēsne versum ex *Horatio?* *L.* Naturam expellas furcā licet nsque recurret. *O.* Sed quid hoc? dum fabulamur, à lusu cestatum est. *L.* Nihil indè nobis accidit mali: ad disputationes conveniamus iam.

COLLOQ. 10.

Conradus, Linus.

Vbi fuisti hodie post prandium? *L.* In horto præceptoris. *C.* Quid illuc iveras? *L.* Ille me misericet petitū olera. *C.* Quæ tandem olera collegisti? *L.* Vix enumerare possum omnia. *C.* Saltem quæ occurrunt memoriaz. *L.* See cur istud queris? *C.* Ut interiā recordemur, aliqua rerum nomina, quæ parvuli didicimus. *L.* Pulchra est exercitatio, præsertim quam aliquid nobis suppetat oīi. Audi igitur; collegi allia, serpulum, portos, cepas, nasturtium, cuminum, sceni culum, thymum, amaracum, hyssopum, apium, salviam satureiam. *C.* Herbæ sunt o-lentes, quas adhuc numerasti. *L.* Sic institueram memoriaz gratiā. *C.* Perge porrò. *L.* Paucæ quidem restant, ut beta, chichorium, lactuca, oxalis, eruca, brassica, pertulaca; plures non occurrunt. *C.* Qui potuisti tot meminisse? *L.* Præceptor mihi dederat scriptum catalogum. *C.* Et noveras omnes? *L.* Nōram; alioqui cum interrogāsem. *C.* At ego non novi omnes, quamvis nomina didicerim. *L.* Ego tibi plures etiam demonstrabo, quina licebit nobis in hortum ire. *C.* Multūnane attulisti? *L.* Plenum calathum. *C.* Sed de singulis quantum? *L.* Nimiris es curiosus: quid vis? De singulis attuli quantum opus fuit. *C.* Tametsi curiosus tibi videor, tamen hoc mihi velim respondeas: Scin' tu in quæ usum præceptor tot olerum genera curaret apparanda? *L.* Partim ut jus bene conditur,

retur, partim ut minutal ex oleribus fieret. C. Quām bene consulebat nobis! L. Optimē; sed tamen ea non erat causa præcipua. C. Quānam igitur? L. Legistīne nunqā moretum Virgilii? C. Cāmen quidem legi, sed moretum nunquam edi, nec vidi quod sciam. L. At videbis, spero. Nam præceptor uxorem docuit confiscere, & illa confedit ex ejus præscripto. C. An apponetur nobis aliquid in cœnam boni? L. Saltēm jus, carnium pingue, bene conditum, cernes opimæ, & minutal ex oleribus. C. Unde scis ista? L. Omaia vidi in culina, quum jussus essem adjuvare, præcipue in meis oleribus repurgandis. C. Quid moretum non saltēm gustabimus? L. Imō dabitur nobis; nam confectuna est quōd satis omnibus. C. Ista mihi sapient magis, p̄ assertum x̄stare, quām carnes ipsæ, aut p̄ sciculi. L. Optarem profectō servari carnes in hyemem, ut totā x̄stā olera & fructus esitaremus. C. At qui (ut accepi) ista minūs alunt. L. Id ego cūdivi aliquoties: sed quid opus est tanto studiois alimento? C. Non tanto, fateor, si tamen p̄ reares nos viderent pallidos & macilentos, statim ejus rei culpam assignarent præceptori: nonne sic est? L. Non est dubium; sed quid agas? terē parentes (præcipue matres) nobis indulgent nūmīum. Vera quidem dicas; sed tu interim matris indulgentiā libenter frueris. L. Quasi verō tumiaus. C. Nē sentiar, quod tibi alscribo, in me quoque frequenter exērior. L. Non possumus parentum ergo nos affectum, nisi nostris vitiis, immutare; tantum caveamus eorum abuti benevolentiā: sed in primis laudemus illum Patrem nostrum benignissimum, qui nobis tales pr̄genitores dedit. C. Ista libens audio, sed nos hora vocat. L. Age, si uim imponamus.

COLLOQ. II.

Molarius, Dotheus.

Vnde rediſ? D. E. foro. M. Quid emisti? D. Carnem. M. Qualem? D. Vitulinam. M. Ostende, quælo: ferē nova res est hoc tempore. D. Vide. M. Bona videtur mihi. D. Non falleris, opinor. M. Quot sunt libræ. D. Nolunt

ianii appendere vitulinam. **M.** Cur non? **D.** Propter novitatem. **M.** Vide austuriam; scilicet quisque vendit quam potest carissime. **D.** Rem acu attigisti. **M.** Quantum putas pendere? **D.** Duas libras & paulo amplius. **M.** Quanti emisti? **D.** Agè divina. **M.** Non sum divinus. **D.** Atqui multi divinant, qui tamen divini non sunt. **M.** Fieri potest sed ex quibusdam conjecturis: alioquin divinatio vetita est in divinis literis. **D.** Divina igitur ex conjectura. **M.** Emisi totum duobus assibus. **D.** Paulò minoris. **M.** Quanti ergo? **D.** Tenta iterum. **M.** Viginti denariolis. **D.** Nolo te diutius torquere de nihilo. **M.** Dic igitur sodes. **D.** Hoc totum constitit mihi sex quadrantibus. **M.** Profectò fortuna tibi pulchre favit. **D.** Quam mihi narras fortunam? **M.** Hic mos est loquendi. **D.** Mos (ut dicitur) tyrannus est pessimus. At que utinam bonos mores tam studiose coleremus quam obstinate retinemus malos! **M.** Tunc melius se haberent omnia. **D.** Nos igitur fortunam istam Ethnacis & impiis relinquimus. Fortuna nihil est: solus est Deus qui faret nobis, solus est adjutor & protector noster. **M.** Istud quidem certò scio, fideliter credo, & verè confiteor: sed quid agas? Sæpe labitur lingua nihil mali cogitante animo. **D.** Oportebat te istud meminisse, Ne lingua precurrat mentem. **M.** Istud quidem didicimus è septem sapientum dictis; sed non semper occurunt ejusmodi pulchre dicta, licet ea mandaverimus memorie. **D.** Tantò igitur magis illa est exercenda, ut nobis, quum opus est, suppetat. **M.** Isto tuo admonitu, discam esse alias prudenter. **D.** Sed audio signum dari; desinamus.

COLLOQ. 12.

Herus, Famulus.

Flistine hodie in foro? **F.** Fui. **H.** Quando? **F.** Post confessionem sacram. **H.** Quid emisti nobis? **F.** Perè nihil. **H.** Quin autem? **F.** Butyrum. **H.** Quanti? **F.** Quadrante. **H.** Tantum? **F.** Non plus sum amplius emere. **H.** Quid timebas? **F.** Nè bonum non esset. **H.** Satis prudenter factum. **F.** Cur istud dicas, here? **H.** Quia malum esse in hac re timidorem, quam audacorem. Sed nunquid emisti præterea?

F. Nihil

F. Nihil. H. Echo, nihilne? F. Nihil proorsus. H. Vah, quam
parce nobis opsonatus es! F. Quid aliud emere potuisse?
H. Quasi nescias quibus cibis oblectari soleam. F. Scio te
amar e caseum molliusculum, & pyra, & alios fructus re-
centes. H. Recte dicas, cur ergo non emebas? F. Caseus
ipse rarius erat pro nostro pecuniola. H. Quid fructus?
F. Alii erant non satiis maturi, de aliis ego dubitabam es-
sēntne boni. H. Miser, non poteras gustare? F. Atqui iste
mulieres nihil gustare permittunt, nisi te emptum asser-
mes. H. Nihil mirum, multi enim gustarent animi tan-
tū gratiā. Tu igitur esto alias prudentior. F. Quomo-
do? H. Si videris pulchrum aliquem fructum, eme ali-
quantulum denariolo, ut facias periculum. F. Quid tum
præterea? H. Si tibi lapuerit, tum emito amplius; Si mi-
aus, relinquito, & alio te conferto. F. Bona ste ista cau-
tio. H. Memineris igitur, ut ipse postea utaris. F. Ego, ut
spero, meminera diligenter. Nunquid vis præterea? H. Ut
cures quæ tui sunt officii, deinde literis incumbas.

COLLOQ. 13.

(Aeoletus, Quintinus.

Adsuisti matutinæ precationi? Q. Adsui: tu verò ubi
eras? C. I veram ad patrem in cauponam. Q. Quid
eo? C. Heri vesperi jusserat ut se convenientem bene mané
Q. Qui ausus es tam manè prodire, idque igitur consulto præ-
ceptore? C. Jam heri veniam impetrâram, antequam ire-
tur cubitum. Sed dic mihi, quid ille a precatione palam
admonuit? Q. Audivi [inquit] esse inter vos, qui sèpenu-
merò Anglice fabulentur, & nemo interea vestrum mihi
quicquid indicat: quod est argumentum concessionis
omnium in eodem peccato. Hec fuit accusationis ^{rem}
deinde in eam sententiam multa dixit, quæ meminisse
non potui. C. Sed quæ tandem fuit conclusio? Q. Quam-
obrem [inquit] admoneo vos, ut alius alium ad Latinè
loquendum cohortemini diligenter, & eos nomina qui
parere noluerint, ad me quamprimum defratis, ut huic ma-
lo remediū adhibeam. C. Nullum igitur **verbū** licebit ef-
ferre

ferre Anglicum? Q. Quantū ex verbis ejus colligere potui, non ita rem intelligit. Non enim (ut scis) usquæ adeò est severus ex auctor, ut statim paniat, si cui verbū aliquod inter colloquendum ex cederit. C. Aliquoties (ut memini) palam dixit, edictum suum ad eos demum pertinere, qui quum Latinè sciant, tamen semper latibula querunt ut Anglicè fabulentur, idque de rebus ineptissimis. Q. Ea est quorundam pertinacia, ut malint scepissime vapulare repugnando præceptis hōn: stissimis, quam laudari atque etiam diligi obsequendo. C. Meministi audire ex ipso præceptore, *Nitimus in vetitum*. Q. Memini, atq; adeò est verissimum: tamen qui doctrinam Christi libenter amplectuntur, non studio peccant neq; malitiā. C. Istud præstat verus ille timor Domini. Q. Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmitatem, sedulò cavere nituntur, nè quid scientes faciant, dicant, aut cogitent, quo Deus vel minimum effendatur. C. Ergo studeamus & nos id ipsū cavere: studeamus rectè vivere, & Dei nostri p̄ire voluntati: nos modò nè vapulamus: sed magis ut illi optimo patri nostro placeamus. Q. Ita fiet, ut verè sumus non nebrarum, sed lucis filii. C. Sed de his alias pluribus, ad disputationes nos recipiamus. Q. Ecce, vocat signum.

COLLOQ. 14.

Albertus, Trotus.

Nunc demum redi à foro? T. Quid demum? Tanta est ad lanieram turba, ut vix accedere potuerim. A. Quas attulisti nobis carnes in diem crastinum? T. Bubulam & vervecinam. A. Estnè in foro carnium magna copia? T. Tanta profectò, ut mirer adeò caras esse. A. Nihil mirum: Ut multæ sunt carnes, ita raulci qui carnes edunt quotidie. Sed quæ potissimum vidisti carnis genera? T. Vidi bubulam, vitulinam, ovillam, vervecinam, suillam, hædinam, agninam. A. Nihilne amplius? T. Quid velles præterea? A. Nihil erat feriæ? T. Non quo referre simul omnia, imò etiam ferinam vidi. A. Qualem? T. Cervinam & aprugnam. O quam pinguis est aprugna! A. O quam ineptus es! T. Quid ita? A. Quia falleris

falleris in rerum nominibus. Nam quod in sue domesti-
co dicitur arvina, id in sue fero (id est, apro) callum vo-
catur: & est in eo genere durissimum. **T.** Istud quidem
audire non memini. **A.** Nunc audisti, manda (si vis) me-
moria. **T.** Tu vero doctor, unde illud didicisti? **A.** Do-
mi nostræ scirna caro res est frequentissima. **T.** Unde vo-
bis tanta est copia? **A.** Pater habet ruri ferarum multa-
rum vivarium, ex quo interdum solidi apri in urbem adfe-
runtur. **T.** Quale est vivarium istud? **A.** Locus est ferè qua-
drangulari formâ, amplissimus, maris altissimis septus
undique, consitus multis & proceris arboribus; inter quas
sunt dumeta maxime densa. **T.** Quales sunt illuc arbores?
utrum uibane an sylvestres? **A.** Sylvestres ferè omnes;
sed in his potissimum quercus & fagi; quarum glande
pascuntur cervi, apri, damæ. **T.** O quantas merito gratias
Deo debetis, qui vobis largitus est tantam rerum omni-
um abundantiam! **A.** Non sumus immemores benefi-
ciorum ejus. Pater inim plurima bona in pauperes ero-
gat; quod tamen tibi uni dictum esse velim. **T.** Cur ita?
A. Quia talia non vult praedicari. **T.** Tantò magis lau-
dandus, quod Christi præceptum verè sequitur, cuius ver-
ba apud *Matthæum* scripta sunt; *Quum facis (inquit) ele-
men synam, & quæ sequuntur.* **A.** Quoto capite? **T.** Sexto,
nisi me fallit memoria. **A.** Sed hæc hactenus. Satis enim
sumus colloqui, & iam ad disputandum convenitur. **T.**
Eamus igitur. **A.** Sequere me, aut [si mavis] precede. **T.**
Ego neutrum faciam, sed unâ ibimus.

COLLOQ. 15.

Grimandus, Moverotus.

Tantum igitur hodie è villa revertisti? **M.** Hodie tan-
tum, idque paulò ante prandium. **G.** Atqui dixeras te
futurum illuc modò biduum. **M.** Ita sperabam fore, & sic
pater promittebat. **G.** Quid igitur oblitus quo minus re-
dieris citius? **M.** Mater me detinuit, tametsi etiam cum
lacrymis eam obsecrarem ut me misum faceret. **G.** Sed cur
te tam diu remorata es? **M.** Ut se comitarer in reditu,
G. Quid verò agebas interea? **M.** Colligebam fructus can-
tus

rusticis nostris. **G.** Quos fructus? **M.** Quasi non sint tibi
noti fructus autumnales & serotini, pyra, mala, juglan-
des, castanæ. **G.** O jucundia exercitatio! **M.** Non est ju-
cunda solum, sed etiam frugifera. **G.** Sed hoc malum quoddam
interim quinque aut sex prælectionum fructus tibi perii. **M.** Non omnino perii, spero: curabo pro viribus aut ali-
qua ex parte recuperem. **G.** Quid facies? **M.** Describam quā
potero diligenterissimē. **G.** Quid tum postea? **M.** Ediscam
ipsam auctoris orationem. **G.** Sed sententiam non satis in-
telliges, **M.** Ipsi me juvabit præceptoris interpretatio, ut
sensum magna ex parte assequaris. **G.** Nec tamen id satis e-
rit. **M.** Tu (si placet) aderis mihi per otium, ut conferamus
unā. **G.** Libenter euidem faciam. Sed uè istud quidē sus-
ficeret. **M.** Non habeo quid possim amplius. **G.** Quantō
præstis sit vivam audire magistri vocem! **M.** Multò sanc-
tissimā præliterat; sed quando id mihi non contigit, nec meā
culpā factum est, nihil habeo quod me accusem in hac
parte. **G.** Recte dicas; fac igitur habeas animum bonum.
Nam quod ego tecum pluribus verbis de hac re disputavi
non idko feci, ut vellem te adducere in desperationem,
sed torum illud profectum est ex meo in te amore singu-
lari. **M.** Haud mihi dubium istud est: quo sit, ut majorem
tibi habeam gratiam. **G.** Sed ecce vocat nos ad cœum
tintinnabulum. **M.** Nuntius opportunus.

COLLOQ. 16.

Ioannes, Rubetus.

Salve, **Rubete.** **R.** O **Ioannes**, aūspicato adveni: valēsne
bene? **I.** Optimè, gratia Deo: ut vero ut vales? **R.** Recte
sane, Dei beneficio: sed quando rediisti domo? **J.** Nudi-
ustertius. **R.** Bene habet, opportune venisti. **I.** Nempe scie-
ban, instare vacationis terminum. **R.** Placētne ut otiose
aliquā diu confabulemar? **J.** Maximè dummodo semoti
simus ab hac turba clamosa lvdentium. **R.** Bene mones
sedamus in auditorium illud, quod est apertum. **I.** Quām
apicē hīc sedemus! **A**gē, loquamur libere. **R.** Sūnīne pera-
etā vestrā vindemiā? **I.** Omnino. **R.** Quantum tempo-
ris possestis in toto opere? **I.** Dies cireiter quidecim.
R. Tu

R. Tu igitur semper interfueristi? I. Nullum intermis diem
R. Quid agebas? I. Uvas sèpius colligebam. R. Cùm ver-
bo *Colligebam* debuisti aliquid addere. Quidam, quæ-
so? R. Et edebam. J. Quid opus fuit? De hoc nemo dubi-
tare potest. Quis enim fructus bonos & maturos legit,
quin edat etiam ex optimis? R. Proficitò recte loqueris:
euge, responsum laudo. I. Iámne putabas os occulisse mi-
hi. R. Né cogitavi quidem. I. Quid igitur? R. Non
expectabam tam promptum, tamque prudens responsum.
I. Nihil est quod mireris. Nam, ut est in proverbio, *Sæ-
pe etiam est olitor verba opportuna loquutus.* R. Cui debes
hoc proverbium? J. Magistro Juliano. Is enim cœstat no-
bis interdum proverbia ejusmodi, & pulchras sententias
ex bonis autoribus. R. Optimè vobis consulit; sed quibus
horis solet id facere? I. Nonnunquam à cœna, sèpius zu-
tem cùm in auditorio nihil habemus reddere. R. Utinam
sic omnes facerent, dummodo non essent impedimento
quotidianis scholæ exercitationibus! I. Bene subjun-
xisti istam exceptionem per adverbium *Dummodo*. Sunt
enim quidam pædagogi, qui suis dictatis & privatis le-
ctionibus sic onerant pueros suos, ut non possint in scho-
la satisfacere. R. Indè fit, ut ipsi præceptores interdum
conquerantur de talibus pædagogis. Sed quid agimus?
Redeamus ad sermonem institutum. I. Placer. R. Fui-
stine semper occupatus in uvis colligendis? I. Opus illud
in paucis diebus absolvitur, propterea quod ita magnus
operiorum numerus ad id locari solet. R. Quid deinde
fit? I. Calcantur uvæ, vinum hauritur ē cupis majoribus,
et adem operā diffunditur in dolia: deinde uvæ ipsæ non-
dum expressæ subjiciuntur prelo in torculari; postremò
exportantur & abjiciuntur vinæ. R. Atqui non cura-
bas ista. J. Imò curabam, aliqua ex parte. Nam agendis
omnibus intereram, maximè ut solicitarem operarios.
R. Eras ergò illuc tanquam præfectus, & quasi magister
operum. I. Imò eram revera magister operum & præfe-
ctus. Pater enim me præfeccerat. R. Quam gaudebas isto
magisterio! Quam pulchrum erat videre te cum tua gra-
vitate

vitate aliis imperantem, alios adhortantem, alios deniq;
arguentem! *J.* Profecto si vidiss^e me, dixisse alium esse
quam in scbola discipulum. *T.* Ut video, non eras otiosus.
J. Imò, ut bonus pater familias adhibebam s^e penumero
manus operi, ut ipsos operarios meo exemplo instiga-
rem. *P.* Non abs re[ut appareat] pater te huic muneri præ-
fecerat. *J.* Nempe aliis in rebus expertus erat meam di-
lignantiam. *P.* Absit tamen verbo jactantia. *J.* Ego sic in-
telligo: sed liberè sic loquit, quia cum familiari meo. *P.*
Sed pergamus. Quanta est vobis vini copia? *J.* Medio-
cris, qualis ferè hoc anno ubique esse dicitur, tametsi vinū
rubellum habemus affatim, album non item. Verum quic-
quid est, contenti sumus, & de manu Domini cum gratia-
rum actione recipimus. *P.* Quot implevisis dolia? *J.* Plūs
minūs quadraginta: sed sunt alia aliis majora. *P.* Papæ!
Non tibi videtur magnus proventus? *J.* Satis euidem:
sed non pro ratione anni superioris. *P.* Quid itfieri? quan-
tò minor est quantitas, tanto etiam pluris vendetur. *J.* Sic
ferè solet evenire. Sed nosne tibi videor satis narrasse de
vindemiis? Quid præterea delieras? *P.* Quoniam sic
abundans otio, volo etiam aliquid ex te audire de fru-
ctibus arborum. Est enim quasi altera vindemia. Nonne
habetis multos? *J.* Plenis tabularis, quæ est Dei benigni-
tas. *P.* Quando collecti sunt? *J.* Quo tempore vinum fa-
ciebamus, familia colligebat. *P.* Quæ sunt vobis ejusmodi
fructuum genera? *J.* Mala, pyra, castaneæ, juglandes: sed
malorum & pyrorum multa est varietas. *P.* Quid cotonea
Non etiam habetis? *J.* Imò habemus, sed ea sub malo-
rum genere continentur; unde & alio nomine appelle-
lantur mala cydonia. *P.* Quid autem attulisti huc redi-
ens? *J.* Nihil nisi quas illum uivarum selectarum; sed sin-
gulis posthac hebdomadibus mihi afferentur plenis saccis
mala pyra, castaneæ. *P.* Interea da mihi, quæso, aliquot
ex uvis tuis. *J.* Eamus in cubiculū meum, illuc dabo tibi.
P. Evidem paratus sum: eamus. *J.* Illuc etiam agemus
de repetendo ultimo in diem Lunæ colloquio: nam, ut
opinor, id præceptor in primis exigit.

COLLOQ. 17.

Eustathius; Boscomelus.

Audivi patrem tuum venisse hodie in Gymnasium. **B.** Verum audivisti. **E.** Quā vñnerat gratiā? **B.** Ut pro meis alimentis præceptor numeraret pecuniam, simul ut me illi commendaret. **E.** Nunquamne te commendāre? **B.** Imò sēpissime. **E.** Quid sibi vult istā commendatione tam frequēti? **B.** Amore vero me prosequitur. **E.** Quid tum? **B.** Ideo cupit me diligenter crudiri. **E.** Quid si commendet ut sēpius vapules? **B.** Ea est fortasse causa; sed quid inde? non propterea me diligit minus. **E.** Unde istud colligis? **B.** Quia pueri tam necessaria est correctio quā alimentum. **E.** Verum quidēm dicis, sed pauci ita judicant. Nemo enim est quin panem quām virgam malit. **B.** Illud est naturale omnibus; quis negat? sed tamen patienter ferenda est pœna, piaſertim iusta. **E.** Hæc habetur in libello morali sententia: *Quod merito patet, patienter ferre memento.* Sed quid si pœna sit injus-
tia? **B.** Ea quoque patientia est nihilominus. **E.** Cujus causā? **B.** Propter Jesum Christum, qui mortem injustissimam, énsque acerbissimam, tulit pro peccatis nostris. **E.** Utinam id nobis in mentem veniret, quoties aliquid patimur! **B.** Preceptor id nos sepe monet, quoties occurrit occasio: sed *surdis narratur fabula*, ut est in proverbio. **E.** Ergo demus operam ut sumus posthac diligentiores. **B.** Ita faxit Deus.

COLLOQ. 18.

Caninus; Thomus.

Cur non interfueristi hodiernæ concioni? **T.** Occupatus etam in scribendis literis. **G.** Non poteras differre negotium? **T.** Urgebat tabellarii festinatio. **G.** Atqui preceptor docet nos omnia postponenda esse Dei negotiis. **T.** Docet quidēm, neque id mihi dubium est: sed nunquam sumus adeò perfecti, quin sēpe Deum terrenis ictis postponamus. **G.** Istud malum est. **T.** Pesum verò: sed semper homines sumus, nisi Deus nos Spiritu suo immutaverit. Sed dic [queso] suinē fre-
quens

Quens auditorium? **G.** Non admodum, pro more solito. **T.** Unde sit istud? **G.** Ignoras populum nunc esse occupatum in vindemiis? **T.** Non ignoror, sed non possunt homines divinis rebus unicam horam impendere? **G.** De hoc non est meum ubi reddere rationem, hoc tantum dico, **Turpe est doctori, quem culpa redarguit ipsum.** **T.** Papæ! quantum colaphum impiegisti mihi! Vak: verbum non amplius addam. **G.** Esto igitur alias prudentior.

COLLOQ. 19.

Molineus, Caravius.

Tu igitur eras [ut audio] discellus es. **C.** Cras, si De minus permiserit. **M.** Eho! cur tam curio? **G.** Uiget me pater. **M.** Imò tu urges patrem. **C.** Itane tibi videtur? Quomodo patrem urgere possum? **M.** Assiduâ missione literarum. **C.** Tantum semel scripti instare vocationem scholasticam. **M.** Quando misisti literas? **C.** Hebdomade superiori. **M.** Quo die? **C.** Veneris. **M.** Quid facies domi? **C.** In statu vindemia, interim colligendi sunt fructus arborum. **M.** Poteras expectare dimissionis diem. **C.** Nescio quando sit futurus. **M.** Spero fore ad finem proximæ hebdomadis. **C.** Sed istud non est in nostro situ arbitrio. **M.** Nè in præceptoris quidem. **C.** Cujus igitur? **M.** Solius Dei, qui hominum consilia suo nutu gubernat. **C.** Atqui Satanæ videtur interdum gubernare. **M.** Quantum Deus ipsi permittit. Sed ipsa sapientoribus relinquamus. **C.** Tuitus est: monet enim proverbium *Nes fuit ultra crepidam.* **M.** Sæpe istud ex præceptore audivimus. **C.** Idem quoque non semel docuit nos illam *Pauli* sententiam, *Noli altum sapere, sed time.* **M.** Illud etiam si quenter habet in ore, *Altiora te nè quæsieris.* **C.** Sed audi tu ad cœnam signum dari. **M.** Adhuc pulsat aures meas tintinnabulum. **C.** Eamus in aulam, ne desimus precationi. **M.** Cras ante discellum te salutabo.

COLLOQ. 20.

Petrinus, Croteranus.

Quo ludi genere hodie te exerceisti? **C.** Juglandium. **P.** Ecquid lucri fecisti? **C.** Imò perdidì. **F.** Fortuna igitur.

igitur tibi adversa fuit. *C.* Nescio quæ fortuna; tanquam scio, mā culpā id accidisse, sed ita volente Deo. *P.* Cur Deus id voluit? *C.* Ut hinc discum ferre graviora, quum acciderint. *P.* Quasi verò Deus lusiones puerorum curat. *C.* Curat profecto; quinetiam nihil sit in rerum natura sine divina providentia. *P.* Siecine philosopharis? Quisnam te ista docuit? *C.* Non ture audivisti toutes ex concionatore nostro? *P.* Fieri potest ut audierim, sed quid agam? fluxa est mihi memoria. *C.* Nimirum quia illam non exeres. *P.* Quomodo exercenda est? *C.* Primum diligenti attentione, hoc est, diligenter adverterendo ea quæ audivimus aut legimus; deinde eadem sape repetendo; denique docendo alios ea quæ didicimus. *P.* Ista nobis saepius incultantr à præceptore; sed (me misericordum!) quām supina est hæc mea negligentia! *C.* Sic sumus omnes, nisi Spiritus ille Dei nos excitet. *P.* Quid igitur faciam? *C.* Ex pergiscere, mi *Petrine*, toto animo totisque viribus ad Deum aspira, illum assidue & pro effectu precare, vigilans esto, pravos fugito, versare cum bonis, cum moribus facillimis effice ut eos tibi familiares reddas. *P.* Quid tandem conste quar? *C.* Rogas? Si te istis moribus assueferis, Dominus Deus suā clementiā tui miserebitur, brevique animum tuum immutatum senties? *P.* O quām opportunus hic mihi congressus fuit! O'oseco te, mi *Croterane*, ut saepius colloquamur. *C.* Per me non stabit quoties utrique licet per otium. *P.* Gratias ago maximas. *C.* Non est quod agas; recipiamus nos in auditorium.

COLLOQ. 21.

Ægiatus, Massuerius.

*C*ur hic dispergebas pisa? *M.* Quando? *Æ.* Post prandium. *M.* Id faciebam animi causā. *Æ.* Sed pisa illa unde habueras? *M.* Acceperam ē conchula, ubi deposita erant, ut crastino die coquerentur. *Æ.* Debuit sine animi causa malum facere? *M.* Non putabam id esse

esse malum. **A.** Annon esse malum conculcare panem pedibus? **M.** Istud ego nolle^m facere. **A.** Cur nolles? **M.** Quia pīnis est nobis maximē necessarius. **A.** Et pīsa ipsa, & cetera qua eduntur, Deus in usum nostrum cre-
vit. **M.** Non ignoro illud, quinetiam pīsis libenter vescor, si bene cocta & condita sint. **A.** Præterea vellēsne abuti rebus tuis? **M.** Minimē. **A.** Tantō minūs alienis debes. **M.** Istud satis intelligo. **A.** Ergō non rectē fecisti. **M.** Nō rectē fateor: non tamen animo malo. **A.** Cur igitur fecisti? **M.** Mea ineptia me ad illud incitavit. **A.** Quid inde meruisti? **M.** Plagas. **A.** Rectē dicis, sed (opinor) non ex animo. **M.** Imō certē, nē me accuses, oro. **A.** Quan-
doquidem sponte fateris, non accusabo: Sic enim velle se dixit præceptor xepissime. **M.** Quid ille dixit? **A.** Ut de rebus ejusmodi levioribus neminem ad ipsum de fera-
mus, qui modō culpam libens agnove: ir. **M.** Istud ergō beneficium tibi debebo, mi **Aegidi.** **A.** Nihil velim mi-
hi debeas hoc nomine, sed mecum precare Deum ut à malo nos liberet. **M.** Quot. die in schola quater aut quin-
quies palam precamur. **A.** Quid tum. **M.** Præterea pri-
vatim quoties cibum sumitur, quoties cubitum itur, quo-
ties cubitu surgitur. Nonne satis hēc sunt? **A.** Præter il-
la, sape monet præceptor, ut interdum pro se quisque precandi causā secedat aliquo in secretum locum; memi-
nistin? **M.** Memini probē: sed [ut scis] difficile videtur esse, ut pueri secretis precibus assuescant. **A.** Et tamen paulatim assuescere optimum fuerit. **M.** Progressu tem-
poris Deus ipse nōster ad eam rem nos incitabit, atque assuesfaciet. **A.** Ita fore sperandum est: si tamen in verbi ejus tum lectione, tum auditione sedulō proficiamus.

COLLOQ. 22.

Varro, Castrinovans.

Quid est quōd hodie tam citō à patruo redieris, præ-
sertim cūm fuerit convivium? Quid illīc fecisē diu-
tius? **V.** Cenam expectās, ut ederes de prandii reliquiis.
C. Satis

C. Satis ederam in prandio. Præterea, jussit patruus ut domum reducerem præceptorem, quem ego ad convivium deduxeram. *V.* Quid frater tuus patruelis? cur in ludu*m* r obiscum non rediit? *C.* A matre retentus est in unum aut alterum diem. *V.* Quamobrem? *C.* Ut illi reficiantur vestimenta. *V.* Illa est mulierum cura: Sed age, quoniam nunc otiosi sumus, nra mihi [quæso] aliquid de convivio. *C.* Quid de illo scire cupis? *V.* Primum, qui convivæ fuerint, deinde, quām laetum & opiparium convivium. *C.* Convivæ fuerunt hi præcipui, quatuor syndici, sub præfectus urbis, & alii duo primæ noræ e senatorum numero. *V.* Nōstine? *C.* De facie quidem: sed eorum non teneo nomina. *V.* Nulline præterea? *C.* Duo ex patruis mei familiaribus. *V.* Quotus accumbebatur præceptor? *C.* Quotus esset non observavi: sed erat in media ferè mensa, è contraria parte mei patrui. *V.* Tu vero? *C.* Hui inepit, qui istud rogas! Egone homunculus cura tantis viris epularer? Satis hoc mihi honorificum fuit, quod ministrarem. *V.* Nullæ erant mulieres? *C.* Nullæ præter uxorem patrui, quæ quidem sedebat in mensa extrema. *V.* Quid ita tam remota? *C.* Sic voluit ipsa ut identidem commodius surgeret propter ordinem ministerii. *V.* Quid filius? *C.* Juxta matrem assidebat. *V.* Habeo de convivis: nunc expectabo de convivio. *C.* Onus mihi valde magnū imporatis aē difficile, maxime propter memoriam: sed quando ut dixisti plusculum otii naeti sumus hoc pomeridiano tempore, dabo e quidem operam ut aliqua ex parte explam desideriem tuum. *V.* Pergratum mihi feceris. *C.* Eā tamē lege ut par pari referas, si quando dabitur occasio. *V.* De hoc nihil est quod dubites. Incipe. *C.* At ego interea sedere volo, quia longa est narratio. *V.* Eamus sub pergulam, ut in umbra commodius fabulemur. *C.* Audi nunc jam. *V.* Quia [ut ait] longa est narratio, dic mihi primum, quotā horā accubitū est? *C.* Ferē decimā. *V.* Quotā resurserctum? *C.* Paulò ante meridiem. *V.* Sedebantne omnes commodè? *C.* Commodissimè. *V.* Nunc ad rem aggredere. *C.* Accipe igitur mensa præludia. *V.* Appone quam voles.

C. Im-

C. Imprimis apposita sunt tenella crustala, mellita ope-
 râ pistoris cum aromatite. V. Optimum sanè exordi-
 um, & ad concilando animos aptissimum. C. Omittit
 queo illas interpellationes, nè mibi perturbetur me-
 moria. V. Posthac non interpellabo, nisi si quid opus erit
 requiri. C. Sequunt sunt perne salite, hillia insu-
 mata, lucanice, lingue bubule sale quoque & fumo
 indurate. Atque hec ad excitandum appetitiam, &
 sicut acuendam. V. Quasi verò non satè acueretur solis
 estu & fervore. C. Sie docti solent facere convivato-
 res. V. Isthuc audio libenter, prefertim cùm ex-
 primas omnia propriis & significantibus verbis. Perge
 porro. C. Eodem ordine interposita sunt acetaria è la-
 tucis capitatis, avium intestina frixa, minutalia ex vi-
 tulina, cum ovorum vitellis integris. Et hec hactenus
 de preludiis, qui missus primus fuit. V. Nihil interim
 bibitum est? C. Indigna homine questio. Quis enim
 vino hic parceret? Vix tres, & quidem strenuissimi, fun-
 dendis potibus sufficiebamus. Sed de potibus agam po-
 sterius; sine me cibos expedire. V. Agè, sìno. C. In secun-
 do missu hec fere fuerunt, artocreas, pulli gallinacei e-
 lixi cum lactucis, bubula, vervecina, vitulina, suilla re-
 cens, salsa, jus carnium ovorum, vitellis croco & om-
 phacio suavissime conditum, aliquot item juscula ex
 oleribus. V. Hic plus opinor tabulatum quam elsum fu-
 isse, quia scilicet assa expectabantur. C. Vix mensam
 attigerant quum illa tollere jussi sumus. Venio igitur
 ad tertium missum, in quo assa hæc fuerunt exposita, pul-
 li gallinacei, pulli lumbini, anserculi fastiles, & suculi,
 item caniculi, armi vervecinæ; postremò ferina duorum
 generum, opere pistorio incrustata. V. Quid preterea?
 C. Quid? hem! (pene pretermisi) duæ perides in-
 terjectæ, cum lepusculo, fabe virides frixa, &
 pisa coctæ cum filiquis. V. Nihilne piscium? C. In tem-
 pora admones. Erat trocta ingens, que divisa fuerat in
 partes quatuor præter caudam; pregrendiis item lucius
 ad eundem modum quadripartitus. Tacco, minutos
 pisces

pisces & mediocres, partim elixos, partim assos, aut frix-
 os, item cincros fluvitiales, magno omnia numero: sed
 haec magis ad ustantationem quam ad necessitatem: de iis
 enim ferre nihil gustatum est. *V.* Unum mihi videris præ-
 termissee. *C.* Quid illud est? *V.* Nulline erant intinctus?
C. Imò singulis propemodum ferculis addita erant scitis-
 simi saporis embammata, quæ coquus ipse mito artificio
 concinnaverat. Nec verò defuerunt capparides ex oleo
 & aceto, mala citra, olivæ conditivæ cum sua muria,
 acetum rosaceum, succus oxalidis. *V.* O quot & quanta
 gulæ irritamenta! *C.* Adde etiam corporis & animi im-
 pedimenta. *V.* Sed quis, quæso, fuit ultimus actus fabulæ?
C. Tandem cum jam nec carnes nec pisces ullus ederet,
 jubet patrius apposi bellaria, in quibus haec fuerunt præ-
 cipua; caseus recens pinguissimus, itemque verus multi-
 plex, scribleræ, placentulæ, oryza in lacte cocta, & bene
 facchata persica, præcoccia, ficus, cerasa, uvæ passæ, cary-
 oræ, trigemata serotina, salgama mulorum generum &
 alia quæ uunc mihi non occurserunt. Tanti denique fuit
 omnium esculentorum affluentia, ut mensa ipsa vix susti-
 neret. Quid queris? quater aut quinques mutati sunt or-
 bes & quadrulae. Cibos crassos & duriores magna ex par-
 te integros in culinam referebamus: adeo pauci attinge-
 bant, propter deliciorum copiam. *V.* Quid confert tanta
 cibariorum abundantia & diversitas? *C.* Ad gravandum
 stomachum, & morbos cum plures generandos. Sed quid
 agas? Sic ferre hoc tempore vivitur. *V.* Qui talibus viris
 convivia faciunt, certare videtur de copa, de apparatu,
 de splendore & lauitia. *C.* Et tamen extant inter hu-
 jus civitatis leges quædam (ut audivi) sumptuariæ.
V. Silent leges inter convivia, ut obiter è Cicerone de-
 torqueamus aliquid. *C.* An putas omnes convivas illæ
 sumptuum iamanitate delectari? *V.* Non puto, nisi for-
 tè sint lucrones, aut asoti, aut Apiciani (ut ita dicam)
 ventricolæ. Cæteram quid est causa? *C.* Rogas?
 Convivatorum non modò fluititia, sed etiam infania.
V. Maxima pars hominum morbo jaellatur eodem, ut

ait *Horatius*. *C.* Sed nus hanc censuram omittamus, juxta proverbium, *Nèfutor &c.* *V.* Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est? *C.* Si de colore quæris, album, nigrum, fulvum, sanguineum, deque singularis coloribus vina multiplicia. Si de bonitate, omnia ferè generosissima; sed in primis commendabant illud vini genus ex *Burgundia*, quod vulgo vocatur arbosum. *V.* Unde hoc petebatur? *C.* E patrua cella vinaria. *V.* Habētne multum ejusmodi? *C.* Duds cados vini *Helvætii*, duos item albi limpidissimi. *V.* Quis fuit prandii exitus? *C.* Ubi videt patruus convivas omnes penè defessos edendo, bibendo, colloquendo; tunc vinum fundi, jubet singulis, omnes ad extreum potum invitat. Hinc ordine tolluntur omnia, insternuntur mensis latiora mantilia ex lino tenuissimo, datur aqua odorifera, manibus leviter abluendis, ego & patruelis, de more, Deo gratias agimus: ipse verò patruus clara voce agit universo cœtu. Tandem primus *Syndicus*, convivarum nomine, satis accurato sermone, publicas agit gratias convivatori, simul objurgat eum quod tam munifico & sumptuosa apparatu convivatus fuerit. Inò (inquit patruus) mihi quæso ignoscite, quod vos pro dignitate non satis ampliter tractaverim. His dictis, surgunt è mensa universi; magna pars *vale* dicto statim discedit; ceterim, stantes & colloquentes in aula. *V.* Quid vos interea qui ministraveratis ad mensam? *C.* In culinam ad prandium nos recepimus, corpus illuc otiosè & ex animi sententia curavimus. *V.* Ubi erat interim præceptor? *C.* Patruus illum scorsum vocaverat ad alloquium. *V.* Credo ut te & filium tuum de meliore nota commendaret. *C.* Istud est verisimile. *V.* Nescis quæ fuerit causa tanti convivii? *C.* Quid mea scire refert? *V.* Tanto minus igitur mea. *C.* Recte colligis, & sic expectabam. *V.* Atqui non sum dialecticus. *C.* Tibi est naturalis dialectica. *V.* Eadem habent & iustici. *C.* Sed age, dic mihi serio, non ego te tractavi magnificè? *V.* Tali convivio nunquam interfueram. *C.* Gaudeo stomacho tuo satis esse factum. *V.* Est Deo gratia qui

qui dedit nobis otium tam jucundum. C. Surgamus tandem: nam audio pueros à lusu discedere.

COLLOQ. 23.

Pastorulus, Pessatus.

T Ityre, qui patulæ resudes sub tegmini mori,
Tunc hic solus eris, tam latus tamque supinus?
P. O Melibæ, Deus nobis hac otia fecit;
Illi Deus magnus, qui nostrum fecit in usum.
Omnia, dans proprias cunctis animalibus escam,
Qui mare, qui terras, & quod legit omnia cœlum
Condidit, ille opifex rerum, qui summus habetur,
Pa. Carmina mitte loqui, nunc me liquere Camæne.
Est mihi mens alibi, cupio certare merenda.

P. Sed tamen has mecum poteris residere sub umbra:
Namque hic (ut cernis) locus est satis amplius utrique.

Pa. Mittamus ergo verisiculos, & merendas nostras conferamus. P. Per me uon stabit; scrutemor peras, agè explicia tuam. Pa. Expecta, parumper, dic mihi prius, quid habes in merendam? P. Panem. Pa. Quasi verò sine pane merenda esse soleat. P. Nè panem quidem pauperes semper habent. Pa. in tempore admones, ponendæ erant reliquæ nostræ in eorum corbulam. P. Quid si reliquiarum nihil fuerit? Pa. Saltem restabit panis, & hoc satis erit. Sed dic tandem, nunquid habes opsonii? P. Etiam dubitas? Mates mea nunquam committeret, ut me in schoolam mitteret sine aliquo opsonio. Pa. Dic ergo, quid est? P. Divina. Pa. Non sum vates, nec velim hanc merendæ horam in nurgis terere. P. Saltem periculum facies quam valeas conjecturis; qua de re jam aliquid in Rhetorics audivimus. Pa. Aut caseus, aut cœlo est residua ex prandio? P. Neutrura. Pa. Dic sodes ut accingamus nos operi. P. Nè te diutius torqueam, sunt pyra præcoccia. Pa. Ain'tu? Res nova, nondum hoc anno videram. P. Vide nunc. Pa. Quam matura sunt. P. Cur non addis etiam, quam bona! Pa. Sed nondum gustavi. P. Satis acutè me reprehendis. Accipe, & gustu. Pa. Papæ! quam mixta! quam boni succi! P. Nonne merito maximas

gratias agere debemus Deo nostro, tam benigno Patri, qui nobis indignis tot bona, tamque varia largitur? *P.* Qui non facit, is protestò est ingratissimus. *P.* Agedum, vescamur bonis ejus cum gaudio & gratiarum actiune? *Pa.* Iamdudum esurio. *P.* Sed tu nullum habes opsonium? *Pa.* Vide frustum crassum vetusti casei. *P.* Edamus primum pyra, caseo claudemus stomachum. *Pa.* Sed maturamus, nè forte hora nos opprimat. *P.* Neutrum cessare video: certe quod ad me pertinet, non queo comesse citius. *Pa.* Nè tamen ita devores, porcorum more. Eequid pudet? *P.* Quia dicebas esse festinandum. *Pa.* Maturamus dixeram non autem festinemus. *P.* Ego non adeò scrupulosè inter hæc verba discrimen facio. *Pa.* Vult tamen præceptor, ut propriè loquamus, quantum per ingenii captum licebit. Nam bene loquendo, bene etiam scribere condiscimus. *P.* Contra diligenter scribendo, consuescimus etiam rectè loqui. *P.* Hæc duo inter se conjuncta sunt. Sed heus, otiosè (inquam) edamus; satis habemus temporis. *P.* Nonne tota hæc hora ad merendam libera est? *Pa.* Hodie quidem libera: sed tamen desinamus, nè panis deficiat nos, & nihil reliqui sat pauperibus. *P.* Eamus ergo ad pateum ut aliquantum potemus. *Pa.* Hem verborum proprietate semper abuteris; istud bibere est, non potare. *P.* Quod mihi non parcas, habeo sane gratiam. Ex prava institutione prinaa hæc virtus contraxi. *Pa.* Verissime igitur Quintilius dixit, *Hec ipsa magis pertinaciter hærent, que deterriora sunt: meministin?* *P.* Memini, sed interim juva me ut hauriamus aquam è pateo. *Pa.* Enitere validius; nimis me laborare sinis. *P.* Tantò bipes jucundiùs. *Pa.* Bibitum satis est; recipiamus nos in aulam, nè preicationi desierimus, & actioni gratiarum. *P.* Tu præcede, dem utriam illuc eo redditum.

COLLOQ. 24.

Leonardus, Pollio.

Demiror tuam negligentiam. *P.* Qua in re tandem? *L.* Quod te non curas diligenter. *P.* Ego vero me curio fortasse nimis. *Satis edo, bibo, dormio, quæ est*

Dei

Dei erga me benignitas: præterea pecto capillum, lavo manus, faciem, dentes, oculos, & hæc manè præcipue: quinetiam cùm tempus postulat, corpus exerceo, relaxo animum, & ludo cum ceteris: Quid vis amplius? *L.* Mit- tamus ista: non ea sunt quæ te reprehendo. *P.* Quid igitur? *L.* Circumspice vestimenta tuâ, à calce ad verticem nihil integrum invenies: omnia sunt lacerata & obsoleta. *Ista* profectò nequaquam vestrum genus decent, si saltu curares vestimentum tuum sarcendum, aut quoque modo in- staurandum. *P.* Loqueris tu quidem quæ liber: quod si parentes haberes tam procul remotos, fortasse non esses eleganter. Si mihi pecunia sufficeret, non pateter me usque adeo pannosum esse. *L.* Nec ideo tamen cares negligentiâ. Cur enim non petis aliunde mutuò? *P.* Un- de peterem? *L.* Si non alicunde, certè à præceptore possis. *P.* Quid si date nollet? *L.* Nemini denegat ex discipulis domesticis, siquidem videt opus esse. *P.* Ide ego non ignoro, sed sum verecundior, quâm ut adest ex eo petere. *L.* Ah! rusticus est iste pudor. *P.* Malo tamen verecundus esse, quâm impudens. *L.* Verecundia (ut dixit quidam) est bonum in adolescenti signum; sed ubique achibenda est mediocritas. *P.* Ego eo sum ingenio, ut semper reuar offendere quempiam. *L.* Ingenium lau- do, sed est modus in rebus. Nam ille offendendi metus habere locum debet in rebus turpibus, aut certe indecoris, hic vero nihil tale video. Est usitatum in hominum socie- tate, ut alii aliorum operâ indigent. Quis igitur mihi vitio dabit, si quid ab amicis aut conamodatò petam aut mutuò? *P.* Nemo reprehendet, nisi forte rebus ejusmo- di abuti velis. *L.* Tu vero [quantum ego te novi] abuti nolles. *P.* Apage istum abusum. *L.* Quid ergo jam obicit quo minus petas, præterim ab homine facilissimo, tuique (ut a pparet) amantissimo? *P.* Agè, petam, sed per epi- stolium, quod, ut reddas, tibi dabo. *L.* Reddama profectò libentissime, tèque illi commendabo diligenter. *P.* E- quidem non parvam tibi gratiam habeo, quod me tanti feceris, ut ad hanc fiduciam hortarere. *L.* Nunc restat

ut scribas quod dicas epistolium, reliqua mihi committas
P. Bene verat Deus quod cœpimus. L. Nè dubites, res
Prosperè succedet.

COLLOQ. 25.

Clavellus, Quercetanus.

Nescis quid mihi his diebus in mentem venerit ?
Q. Quid istud, quælo ? C. Cogito in gymnasium me
recipere. Q. Quid in gymnasium ? Habitandi causâ ?
C. Non ut inquilinus habitem, sed ut vobiscum vivam in
mensa præceptoris. Q. Utinam istud ex animo ac ve-
rè dices ! C. Ex nostra mutua consuetudine atque ami-
citia deberes satis intelligere, me nihil apud te neque si-
mulare neque dissimulare solitum. Q. Plase istud jam-
pridem intelligo, sed audito ex te isto verbo, me rapuit
affactus in eam exclamationem, ita priorsus obliuus eram
mei. C. Non aliter dictum tuum accipio : sed ad rem. Pa-
ter quidem non cogit me, sed ex vultu & verbis ejus sa-
tis video, id illi placeat maximè. Q. Nempe hoc illud est;
novit pater tuus, vir prudentissimus, liberalia ingenia
cogi nolle, duci facile. Sed tamen non dubito, id fieri di-
vini instictu numinis, tu verò quid judicas ? C. In ea-
dem sum sententia, præsertim cum ego quoque in eam
partem sponte propendeam. Q. Magnum argumentum,
istud esse ex Deo consilium. C. Id ego crediderim. Nam
qui ad eam rem coguntur à parentibus, sere quærunt,
subterfugia quibus detrectent imperium. Q. Ego
[ut fatear ingenue] aliquando id in me sum experius,
ant seilicet quam ingressus essem. Quid enim censes ?
Audiebam ex istis Satanae mancipiis tot maledicta,
tum de præceptore, tum de disciplina, ut mihi videtur
earcerem aut pistrinum ingredi verius quam gymnasium.
Quod si tu quoque in aliquam ejusmodi pestem incidis-
ses, non dubium est, quin ille manibus pedibusque ob-
nixè conatus esset obsterere te ab isto tam sancto pro-
posito. C. Nemini adhuc palam feceram. Q. Quod
mihi dicas, non est palam facere. C. Sitis fecio, sed mihi
istud excidit ex Terentio. Nunc pergamus ad reliqua
Q. Quid

Q. Quid restat, nisi ut Deum preceris & pergas gnau^{iter}ia sententia? Audies de quotidiano vi^{ctu} in v^estra mensa, de præceptoris & hypodidascalii familiaritateⁱⁿ audienda p^rælectionum repetitione, de facilitate præceptoris in ipso convictu, de illo à cœna placido studiorum certamine, de libertate colloquendi per otium de honestis, de libera inter nos reprehensione. C. De his (inquam) omnibus satis multa narrasti mihi alias, quæ quidem valde placent orationis: mihi tamen nihil videtur utilius, quæ illa perpetua Latinè loquendi exercitatio. Quis enim major est studiorum fructus? Quid honestius? Quid jucundum magis; præsertim ubi aliis alium sine odio aut invidia liberè reprehendit? Q. Quid, quod vici in eorum rerum certamine pudore tantum puniuntur, viatores etiam præmio donantur? C. Omnes denique vestræ exercitationes, vel auditu ipsius me delectant misericordie. Q. Quanto magis illud diceres, si videres ista, si dum geruntur interesses! C. Ego [Deo volente] interero. Q. Uciam propediem! C. Ita spero quidem, unus tamen rehat mihi scrupulus, quo me facile [si voles] liberabis. Q. Faciam bonâ fide, si potero: sed interim vide nè nodum in scirpo queras, ut antea vidimus in Terentio. Age, qui tandem scrupulas iste est? C. Suspecta est mihi vestra disciplina scholastica: non quod velim ob id incepto desistere, sed ut alacrius veniam, & jucundiùs, ubi ea de re audiero. Q. Nisi tuis esses, qui [ut ego novi] me acc^unum, nec mendacem existimas, quidem mallem de hoc omnino tacere, quæ ea tibi referre quæ sentio. C. Quid ita tandem? Q. Quia difficile est ea verisimilia facere, quamquam alioqui verissima, cùm de his vulgus hominum possima quæque dicat & judicet. C. Quorūm istud quæso? Q. Nam impiorū mendaciis adeò male audit nostra disciplina inter istos idiotas, ut mirum sit unum aliquem habitare in schola nostra velle, tametsi [quod est opus Dei] quō pejus audimus, eo plures ad nos conveniunt. C. Nihil opus est tam longa insinuatione: dic mihi planè omnia: nè timeas, non me absterrabis.

Omnia precepi atque animo mecum ante peragi. **Q.** Adverte igitur animum, dicam brevissime quicquid alicujus esse in omenti videbitur. In primis illud velim tibi persuades, Praeceptorem esse nobis mulò humaniorem, quam in schola palam apparet. Tam enim familiariter versatur inter nos, quam prudens pater solet inter liberos. Cur igitur (inquires) est palam tam severus? Respondeo, Quia sine tali severitate (ut ex ipso audivi cum aliquando familiariter cuidam narraret) tanta turba scholastica, tamque variis moribus prædita, nec coerceri, nec in officio contineri posset. Suo enim quisque moe, suo quisque arbitratu vellet vivere. **C.** Quintam miror ego mecum sepiissimae, tantam esse in tota schola reverentiam, tantum silentium, tantam aenique modestiam. **Q.** Multò magis mirarere, si unquam vidisses scholas paganicas. **C.** Vidi aliquando, atque consideravi diligenter. Plus est silentii in gymnasio nostro sexcentario, quam quadriginta puerorum, imo triginta, in ipsis scholis trivialibus. Sed perge quæso; vereor ut sis Orator *Asianus*. Iam enim incipit oratio tua quasi longius aberrare. **Q.** Atqui etiam interpellas ipse. **C.** Nihil extra propositum dixi: sed nunc prosequere. **Q.** Vis in summa dicam tibi? Disciplina hac domestica, licet paucis improbis odiosa videatur, bonis tamen & studiis propter utilitatem valde placet. Nam si domi res esset dissoluta, quid nobis turum foret, contra lascivorum & petulantium insultus? quæ nobis quies, quæ studiorum tranquillitas? Itaque disciplina ipsa veris studiorum amatoribus est persugium, & quasi propugnaculum, non secus ac nautis portus in tempestate. Deinde, quisquis est inter nos pacificus, & ad recte semper agendum paratus, is est a disciplina tutissimus. Nec verò id agit præceptor, ut nos plagi & verberibus trahit ad literarum studia; sed nos potius inducere nuditur his maximè rebus, honestâ & liberali tractatione, benevolentia, humanitate, facilitate morum, beneficiis, denique virtutis & studiorum amore. Ex quo sit, ut major pars nostrum sic affecta sit, ut illi ex animo parere studeat, cum

caveat

caveat offendere, euni tanquam parentem diligat, obser-
vet, revereatur. C. Alioqui discipulorum officio non fun-
geremini. Q. At sunt quidam verberones, qui nec Deum
timunt, nec parentes, nec verbera, qui & literarum studia
oderunt cane pejus & angue, ut verbis utat *Horatii*: tali-
bus (inquam) severa interdum adhibetur disciplina, quia
videlicet necessitas cogit. C. Sat habeo. Nunc enim video
quorsum spectat vestræ disciplinæ severitas. Q. Nimi-
rum ut mores bonos tueatur, malos autem ut corrigat, aut
expellat. C. Ego disciplinam istam sanc deosculer, tan-
tum abest ut reformidem. Te autem, mi *Quercetane*,
amo equidem de ista loquendi libertate, quâ mihi stimu-
los aciores addidisti. Q. Ego verò immortales gratias
ago Patri cœlesti, qui tibi mentem bonam dederit & in-
cerum judicium. C. Vale igitur & me (si Dominus per-
miserit) expecta in proximam hebdomadem. Iterum
vale, & incepit nœstrum tuis precibus Christo com-
menda etiam atque etiam. Q. Precor tibi nectem quie-
tam, & somnum placidum.

COLLOQ. 26.

Florentius, Basilius.

Quid est quòd ita te tristem video? B. Me misere-
rum! vix sum compos animi, ita sum timore per-
cussus. F. Quid [inquam] istud est? B. Præceptor nos de-
hendit. F. Qua in re? surtione? B. Ah! minime gentium. F.
In quo igitur? B. In secreta compotatione. F. Indignum
facinus? B. Heu me miserum! me miserum! quid agas? F.
Ah! ne te afflictes tanopere. Qui aderant tecum? B. *Fluvi-
anus* & *Forensis*. O perditos qui me huc impulerunt. F.
factum fuit? B. In cubiculo *Fluviani*, qui utinam hodie è
lecto non surrexisset. F. Quomodo tandem deprehensi
estis? Non erat obseratum cubiculum? B. Imò erat, sed
(ut sci) præceptor claves habet omnium conelavium:
patera parabamus illum in conventum hodiernum fra-
trum accessisse; alioqui pessulum obdidissemus ostio.
F. Ut enque res habet, Deo volente accidit. B. Sic omni-
no

no sum persuasus: sed ferè ita solentis nosti a omnia, sive bona, sive mala, vel prudentiæ nostræ attribuere, vel imprudentiæ. **F.** Quâ occasione comparationem istam occuperatis? **B.** Illi duo [quod satis nôsti] non sunt coniuctores? **F.** Quid tum? **B.** Domo allaræ fuerunt eis ad victum nescio quæ capediæ, quæ utinam in via periissent. **F.** Sed noluit Dcus: perge. **B.** Et quia illos intercum per otium doceo, heri post cœnâ, ad istas epulæ me invitauit in hodiernum jenaculum. **F.** Tibi insauistum jenaculum; sed quid? erâne vinum? **B.** Imo plus satis erat yni. Habent enim vixi doliola in cella præceptoris. **F.** Quid præceptor, ubi vos sic epulantes vidi? non excedauit gravissimè? **B.** Nihil prorsus commotus est: sed subridens, Volo [inquit] esse de isto symposio, si placet. **F.** O molestum convivam! Quid vos? **B.** Attoniti omnes obmutescimus. Nam eo dicto, statim se proripuit. **F.** Omnia signa video hic esse pessima. **B.** Quis itâ non judicet? **F.** Oportet præceptorem a' iende rem olfecisse. **B.** Sulpetus est mihi quidam, qui nos indicaverat. **F.** Quem suspicaris? **B.** Dcam tibi post rei exitum. **F.** Quod invenietis huic malo remedium? **B.** Nescio, valde stupemus omnes, tametsi duo illi convivatores mei nihil videntur esse solliciti: habent enim in promptu causam. **F.** Quid tandem causari queunt? **B.** Iveramus jentatum, inquiet, quia mane, cum cæteri jentarent, eramus cum parentibus, qui heri nobis attulerant alimenta. **F.** Istud quidem est aliquid, sed non tamen sic pœnas evadent. **B.** Cur non? **F.** Quia id fieri debuit in triclinio palam, non autem clanculum in cubiculo. Illud eriam causam gravabit, quod te [cum sis viator] quasi ad crapulandum adduxerint, quod quidem ipsi præceptori est maximè odicium: ita tamen causa est longè pessima. **B.** Cedò igitur quid faciam in *Florentini*. **F:** Agè, conferamus consilia, quibus [si fieri potest] absolvaris. **B.** Nihil est quod à me expectis in eo genere. Neque enim consilii locum habeo, acqse ullam remedi copiam: Sed tu [obsecro] explica vires ingenii tui ad me citò juvandum. Animus pender

pendet mihi: instat poena, satis vides: (nisi quid im-
periat) post cœnam exigetur. **F.** Id nequaquam fiet. Cum
enim crimen publicum non sit, non erit poena publica.
B. Sive publice, sive privatim id futurum est, non differe-
tur. **F.** Recte judicas. **B.** Id causæ est, quamobrem nunc
ad operatuum confugerim: quod si me deseris, actum
est: dabo poenas gravissimas. **F.** Ad Deum potius con-
fugiendum fuit, sine quo nullum valet concilium, à
quo item salus omnis & petencia & speranda est. **B.** Res
est manifesta satis, & ego priusquam te adirem, non pœ-
termisi precandi officium: sed tamen vult ille Pater clementissimus,
ut iis utamur auxiliis, quæ nobis offert ipse,
& quasi in manum dat. Quare te oro, per nostram ar-
cæstissimam necessitudinem, ut consilio tuo nunc mihi
succurras: Hic nos est cessandi aut tractandi locus, huc
igitur vires tuas intende, hanc causam suscipe, obsecro.
F. Quandoquidem sic inflas, at vim adferre quodammodo
videaris, dicam ex animo & verè quod sentio. Nō
stis pœceptoris ingenium? **B.** Novi (opinor) ex parte
aliqua. **F.** Ergo memoria tenes, nihil esse illo clementius
iis quidem quos vider submissos esse, & culpam ingenuè
confiteri, superbis autem & aontumacibus vix aliquid
potest ignoscere. **B.** Egomet ista non semel observavi.
F. Scis igitur quid facias? **B.** Dic mihi quæcœlo. **F.** Dum
tua res adhuc interga est, tibi suadeo ut hominera solus
adeas in museum, & orationem habeas in hanc senten-
tiā: En ego, pœceptor humanissime, graviter pecca-
vi, fatior; sed (scis) prima est noxa, quam ad miseris;
Nunquam enim antea quicquam admiseram, quod fla-
gris dignum videretur. Quamobrem, clementissime pœ-
ceptoris hinc primam culpam [si tibi placet] pristinæ in-
tegritati meæ cordonabis. Quod si unquam posthac re-
cidere, causam non dico, quin plectar severissime. Hac
aut simili oratione illum [ut spero] exorabis. **B.** O consi-
lium prudens & opportinum! **F.** Utere, si tibi videatur.
Tale certè est quale mihi dari vellem in ejusmodi malo.
B. Sed unum restat, de quo sum solicitus. **F.** Eho, quid restat
B. Non

B. Non potero tam breviter & commodè discere in conspectu præceptoris, quām tu nunc dixisti. **F.** Non debes ad eo de verbis meis esse sollicitus, modò teneas sententiam. **B.** Præpemodum teneo. **F.** Bene habet: scribe nunc crassò modo ut poteris; deinde conferamus unā: postea edisces ad verbū diligenter. **B.** Hoc nihil est neque tu-tius, neque certius: sed quo tempore censes illum adiri posse opportunè? **F.** Quumprimum videbis eum à prandio se recipere in bibliothecam: aut, fortè [ut solet] ambulatum in horto solus iverit, tunc illum statim sequere. **B.** Quo tum utar exordio? **F.** Non opus est alio, quām quo apud illum uti solemus omnes. **B.** Quod est illud? **F.** Præceptor, licetne pauca? **B.** Bene verit Deus omne consilium tuum. Nunc eo scriptum quod dixisti, deinde te revisam. **F.** Matura, nam instat hora prandii.

COLLOQ. 27.

Ambrosius, Gratianus.

Subtristis mihi videris, *Gratiane*; quid rei est? **G.** Dies noctesque de patre absente cogito, & ob eam rem interim auctoritate conficio. **A.** Quamdiu absuit? **G.** Quatuor abhinc menses. **A.** Nihil ad vos interea seriphit? **G.** Ex quo discessit, nè verbum quidem audivimus. **A.** Fieri potest ut scripscrit: sed aut literæ intercidetur, aut fuerunt interceptæ. **G.** Quod dicis verisimile est. Nam antea, ubicunque esset, solebat nobis scribere. **A.** Nonne hanc astatciverit *Lutetiam*? **G.** Eo certè consilio tunc sese in viam dederat. **A.** Confido salvum esse. **G.** Ego quoque non diffido, sed non ideo meus allevatur dolor. **A.** Quid ait mater? **G.** Ferè semper lamentatur: indè fit, ut mihi duplicitur aegritudo. **A.** Sed tamen non usque ad eo te macerare dches: potius enim de illo bene sperare oportet, quām te sic macerare. Quid enim sunt quatuor menses? Quotula est pars eorum qui tot annos domo absunt, interim jaetati per varios casus, per tot discrimina rerum? **G.** Sed quid me consolantur aliorum casus & pericula? **A.** Vide tamen nè sis nimium delicatus, qui patris desiderium

rium tantillo tempore ferre non queas. **G.** Ferrem equidem & quo animo, modò illi bene esse saltem intelligerem. **A.** Cui potest esse male, qui in Deo spem omnem collocavit? Sive enim vivimus, sive morimur, Dei semper sumus, ut divus **Paulus** ait. **G.** Nihil dubito istud esse verissimum; sed ea est carnis hujus infirmitas. **A.** Quid faceret igitur qui in Christo spem nullam habet? **G.** Nescio. **A.** Sed cave tamen nè ista tuâ impatientiâ Deus ipse offendatur. **G.** Delictum meum subinde agnosco, & supplex imploro veniam. **A.** Facis ut debes. Sed audi, quæso, quid mihi nunc in mentem venerit. **G.** Quid istud est? **A.** Quid si pater tuus navigaverit in **Britanniam**, ne gotiandi causâ? Illuc enim nunc est libertas maxima, **G.** Quam libertatem dicas? **A.** Evangelium, quod illuc auditur libertime. **G.** A'ntu Evangelium nunc esse in **Britasias**? **A.** Certa res est. **G.** Atque Idololatriam profligam. **A.** Omnino. **G.** O auditu jucunda Evangelia! **A.** Imò jucundissima. **G.** Sed unde scis ista? **A.** Unde sciam, rogas? Miror ego te adhuc ignorasse quod in ore est omni populo. **G.** Mirari desines, si scias ubi nos habitemus. **A.** Ubi quæso? **G.** In angulo totius urbis remotissimo. **A.** Atqui putabam vobis esse domiciliura in vico ad Molardum. **G.** Iam antè migravimus quam peregrine pater esset profectus. **A.** Quod igitur ignorabas, nunc habeto certissimum: utque magis credas, hoc audi præterea; Major pars **Britannorum**, qui ob Evangelium in hanc urbem tanquam ad asylum, sese reperant, in patriam remigrabant jam ante dies quindecim. **G.** Omni **Ambroſe**, quantum me isto nuntio de **Britannicis** rebus hodie recreasti! qualem adhibuisti meo dolori medicinam? **A.** Sic solet Deus noster suis adesse in extremis angustiis. **G.** Mirum ni pater est in **Britannia**. Iampridem enim sepius querebatur, quod non esset tutus illuc accessus ad mercaturas obviandas. **A.** Quinetiam **Britannus** quidam homo, neque levis, neque rugator, narrabat his diebus patri meo, se literas certas illinc accipisse, in quibus hoc erat inter cetera, omnes undique ob Christi nomen profugos,

gos, in ipsa *Britania* excipi humanissime, tractarique benignissime. *G.* Quid est igitur quod amplius dubitescus? *A.* Nulla (ut audis) restat ea de re dubitatio. *G.* Tamen superest, ut in primis Dei optimi maximi bonitatem ex ollamus quantum possimus laude et gratiarum actione: deinde sedulo atque assiduè precemur, ut sua beneficia non modo confirmet, sed etiam indies magis ac magis augeat. *A.* Igitur mihi *Gratiane*, meminoris patris salutem ipsi Deo per Christum sapissime commendare, idque votis & precibus ardentissimis. *G.* Utinam ille suo Spiritu sic afficiat animum meum, ut ex imo pectore ejusmodi preces effundere valeam, quis ipse dignetur exaudire! *A.* Votum sanctissimum, modo (quod quidem credo) ex animo profectum. *G.* O mirabilem consolatorem! *D.* cum nostrum! O quantum valet in adversis rebus veri amici consilium & consolatio! *A.* Sed quo nunc is! *G.* Domum recta propero, ut haec matri quam primum nuntiem, atque ejus animum omni expleam gudio. *A.* Fasit Deus, ut illa serio exhilaretur. *G.* Ita precor.

COLLOQ. 28.

Dissimilans. *Ionas*.

SAlve *Iona* optatissime. *I.* Salve & tu vindemiatore jucundissime. *D.* Quomodo se habet schola? *I.* Optimè. *D.* Jamne redierunt multi? *I.* Vi quarta pars nunc abest. *D.* Quid igitur? *F.* Docetur, legitur, scribitur, repetitur. *D.* Ista sunt generalia et quotidiana: sed quid sit in nostra classe? *I.* Idem quod sit in ceteris, & quod siebat ante vaccinationem. *D.* Ergo jam serio habentur prælectiones? *I.* Jam abhinc octo dies. Nam quid aliud hieret? *D.* Sollebamus per aliquot dies exerceri in iis repetendis quæ antea adiceramus. *I.* Tribus diebus totis nihil aliud actum est. *D.* Quid probatio? Iamne incepit est? *I.* Hui incepit? propemodum finita est, cras sexta classis interrogabitur. *D.* Memiserunt! exclusus sum a præmio. *I.* Etiamne præmium sperabas? *D.* Quid non sperarem? Unicusque sperare licet, præsertim studioso. *F.* Malum ego nihil

hil sperare **D.** Quid ita? **I.** Nam si nihil cogitarit, nulla mihi erit frustratio neque molestia; sin consequar aliquid, id ego in lucro depurabo. **D.** Nunquam legisti. *Vivere spe vidi, qui moriturus erat?* **I.** Imò verò legi, & memoriam teneo; sed hic nihil ad propositum. **D.** Cur non? **I.** Quid illuc loquitur *Ovidius* de spe illa quæ in rebus adversis retinenda est, quem sensum expressit **ca-**
so noster hoc disticho;

Rebus in adversis animum submittere noli;
Spem reline. Spes una hominem nec morte relinquit.

D. Tu igitur nihil speras? **I.** Spero vitam æternam. **D.** Dicebas modò sperandum esse in adversis rebus. **Quæ** ti-
bi sunt adversa? **I.** Ea quæ me oppugnant quotidianè. **D.** **Quæ**
tandem sunt illa? **I.** Propria caro, Satan, & improbi ho-
mines qui me injuriis afficiunt. **D.** Ex quo tempore fa-
ctus es Theologaster; **I.** Nec sum Theologus, nec
Theologaster; sed quod dico, id ego didici è facris
confisionibus. **D.** Laudo equidem sed agè, dic mihi serio;
Estne acta classis nostræ probatio? **I.** Jam tibi serio di-
ctum puta. **D.** Dolet mihi non interfuisse. **I.** Cithis ve-
nisses quid agebas? **D.** Mater me coegit vindemiz exi-
tum expectare. **I.** Credo, sed suâ voluntate coactus es.
D. Ut fatear ingenui, libenter expectavi. Sed quid agas?
Homines sumus, ut aiunt. **I.** Imò pueri. **D.** Sed vix cre-
das quæ sit jucundum rusticari, præsertim ubi tanta
est omnium fructuum affluentia. **I.** Estne vobis magnus
vini proventus? **D.** Tantus profecto, ut majorem vi-
disse non meminerim. **I.** Quid aiunt rusticæ in hac
tanta ubertate? **D.** Nihil aliud quæ potationes & cra-
pulas crepant; quietiam vino jam perinde abutuntur,
quasi aqua fontana sit. **I.** Ea est stulta plebis dementia,
ut Dei beneficiis nunquam recte uti sciat. **D.** Scilicet
istud est quod dicitur, *Nunquam sapienti stulti nisi in ar-
gustiis.* **I.** Ergo plectuntur merito. **D.** Quid, quod ad-
monitiones etiam irrident? **I.** Sunt qui nullam
omnino ferre posunt, quin bene & comiter crimen.

monentibus iascuntur. **D.** Audi aliquid gravius; fuerunt, qui mihi verbena minarentur, cum eos humanissime admonerem. **I.** Istud mihi novum non est. Nam & quidam mihi aliquando pugnum intentavit, quod nisi veritus esset mei patris autoritatem, profecto vapulasse accerim. **D.** Sed omittamus eos qui cæci sunt, nec tamen se tales esse intelligant. Jaehant se probè callere quid sit Evangelium, cum revera Evangelio adversentur. **I.** Si verbi divini ministros, & pastores suos, non audiant, qui putas fieri posse ut nos audiant? **D.** Sequamut ergo quod præcepit Christus, *Nolite sanctum dare canibus.* **I.** At sunt quidam simplices & benevoli, qui auditioni verbi divisi mirum in modum delectantur; hi sunt quos docere est jucundissimum. **D.** Quam gaudeo quoties in tales incido! ut ego illos complectar libenter! **I.** Nec immitterò. Nam ubi eos docueris, non demum frueris laboris tui fructu, non sine voluptrate maxima. **D.** Sed nos quid cogitamus? Non vides ut nox ferè nos oppreserit? **D.** Discedamus igitur, & cras (si Dominus permiserit) pluribus verbis agemus unā de studiis alacriter repetendis.

COLLOQ. 29.

Rufinus, Sylvester.

Pater tuus [ut accipi] rediit ē *Galia*. **S.** Reddiit sanè. **R.** Quando? **S.** Die *Lanx*, vesperi. **R.** Adventus ejus non tibi molestus fuit? **S.** Quid? molestus? Imò verò jucundissimus: sed cur istud rogas? **R.** Quia forsitan illo absente, liberius vivendi est tibi potestas. **S.** Nescio quam mihi libertatem narras. **R.** Potandi, ludendi, cursitandi. **S.** An igitur putas me nihil aliud agere, dum pater abest? **R.** Sic ferè solent omnes. **S.** Dissoluti quidem. Nam quod ad me attinet, abente patre, sit vivo ut eo præsente. Non poto, sed bibo quantum sati est; ludo cùm tempus postulat; non discurro, sed cum bona matris venia in publicum prodeo cùm aliquid habeo negotii. **R.** Etiāmne matris tantope re subditus es? **S.** Æquè ac patri. Quid enim

nim puras? Nonne de utroque æquale est præceptum
Dominii? R. Honora (inquit) partem tuum, & matrem
tuam. S. Quid Eibnicus ille autor distichorum mora-
bium?

Dilige non ege charos pietate parentes:

Nec matrem offendas, cum vis bonus esse parenti.

Quid Paulus noster? Filii [inquit] *obedite parentibus in Domino*. Nonne Parentis nomine pater & mater con-
tinentur? R. Iste à Latinis observatur autoribus: S. Quin
etiam si quod esset reverentiae discriminis, videretur optimo
jure plus deberi matribus, ut quæ dolores tantos ac
labores propter nos pertulerunt. R. Novi ego ista: &
quæ dixisti placent mihi omnia. S. Cur ergo mihi repu-
gnabis? R. Uteā quasi repugnantiā nobis accerferem
sermonis materiam. Nam [ut tute nōsti] præceptor sa-
pe nos exhortatur ut nostrum otium ejusmodi sermoni-
bus impendamus. S. Bonum sane otium, quod honesto in
negotio consumitur. R. Huc pertinet illud *Africanus* a-
pep̄ hegma, qui dicebat, *Se nunquam minus otiosum esse,*
quam cum otiosus esset, ut ex Cicerone didicimus. S. Sed
jam tempus monet ut huic sermoni finem imponamus.
R. Recte mones, fortasse enīca tuā causā cœna tradatur
domi. S. Plura [si Dominus permiserit] iia proximo con-
gressu. R. Præcor tibi noctem prosperam. S. E et ego tibi
placidam per membra quietem.

COLLOQ. 40.

Nomenclator, Desiderius.

Non satis mirari possum te non esse diligentiores. D. Qua in re videor tibi negligens? N. Quod ma-
nē ferē nunquam ades in tempore, atque inde fit ut penē
quotidie noteris in catalogo. Cur tu es adē somniculo-
sus? D. Mea sic fert natura. N. Corrige naturam istam,
hoc est, naturæ vitium. Quid tibi profuit *Catonis* nostri
dictum? D. Quodnam queso? N. *Plus vigila semper,*
nec somno deditus esto. D. Nē plura; ego probè memini.
N. Nihil prodest meminisse, nisi ad usum tuum accom-
modes. D. Utinam & hoc & alia præcepta salubria tam

facile ad bene vivendi ultum transferemus, quam ea facile ediscimus! *N.* Uerum fatear, præcipere quam præstare multò est facilius. Sed tamen eniti debemus, ut vel monitis vel precibus proficiamus aliquid, & indies evadamus meliores. *C.* Qui id non facit, ejus salus desperanda est. Sed nihil difficilius emandatur quam naturale vitium. *N.* Omnia fere virtus nobis sunt naturalia, & nisi Dei bonitas servaret nos, essemus omnes sceleratissimi. *D.* Quid igitur faciendum? *N.* Fortiter cum vitiis nostris pugnandum est. *D.* Quo duce? *N.* Ipso Deo. *D.* Quibus armis? *N.* Divinis & spiritualibus. *D.* Ubi tandem inveniuntur? *N.* In Epistola Sancti Pauli ad Ephesios. *D.* Quoto capite? *N.* Sexto. *D.* Quid si locuna per me non intellexero? *N.* Non omnino intelleges, satis scio, sed præceptor erit consulendus. *D.* Quid si tecum adfueris? *N.* Adesse volo, certum est: verum captanda erit opportunitas. *D.* De hoc igitur aliás consilium capiemus. *N.* Quando istud erit? *D.* Proximo die Mercurii, si tibi ita videtur. *N.* Quotā horā? *D.* Post meridiem primā. *N.* Placet sententia. *D.* Nunc igitur discedamus.

COLLOQ. 31.

Trapezita, Raimundus.

Licetne malā malo rependere? *R.* Cur istud quæris? *T.* Ut iis respondere possim qui hac in re mihi contradicunt. *R.* Breviter interrogasti, respondebo brevissime: Non licet. *T.* Cur non? *R.* Quia vetuit Christus, & post eum apostoli. *T.* Quid igitur faciendum est? *R.* Matit bono compensandum. *T.* Annoa satis est bonum bono rependere? *R.* Non satis Christiano quidem. *T.* Quam obrem? *R.* Nam Christianum sporteret Christum præceptorem imitari. *T.* Quid fecit Christus in eo genere? *R.* Sanavit eum qui ipli colaphum impegerat; præcatus est pro iis qui ipsum in crucem sustulerant, alia item multa fecit ejusmodi? *T.* Nihilne igitur facit, qui gratiā pro gratia rependit? *R.* Tantum facit quantum faciunt Ethnici. *T.* Quid illi faciunt? *R.* Amicos diligunt, & referunt gratiam

gratiam a quibus acceperunt. **T.** Nihilne amplius? **R.** Nihil; nam quid amplius expectes ab iis qui verum Deum non neverunt. **T.** Quid faciunt inimicis? **R.** Quibuscumque modis posseant eos prosequuntur. **T.** Estne Christiano peccatum? **R.** Si non licet (ut jam tibi probavi) conclude id peccatum esse. **T.** Atqui (ut vulgo dicitur) vim vi repellere licet. Quam sententiam novus quidam poeta etiam latius interpretatus est his verbis.

Pellere vim vi iura finunt, & vulnere vultum.

Quid ad hoc respondes? **R.** Istud quidem permittunt Ethnicorum leges, sed lex Divina longe aliter loquitur. **T.** Quid est Divina lex? **R.** Idem quod Dei verbum. **T.** Quicquid ergo sic contra Dei verbum, estne peccatum? **R.** Procul dubio peccatum est. **T.** Potesne ista probare ex divinis literis? **R.** Quid nisi possim? nihil facilius. **T.** Adfer mihi (quælo) sententias. **R.** Non credis id quod est omnibus in confessio? **T.** Imo verò indubitanter credo. **R.** Quid igitur opus est testimonii? **T.** Ut contradicentibus certò respondere possim. **R.** Rectè intelligis: sed quia non possis ex tempore memorie mandare, expectandum tibi describam in chartula, in qua etiam sit locorum annotatio. ut possis quibus voleas etiam digito demonstrare. **T.** Optimum ex tempore consilium, quanto istud mihi commodius fuerit! sic enim per otium ediscam, ut ad manuam habeam quoties erit opus. Sed quando mihi dabis? **R.** Cras [si liber] huic ad me revertere. **T.** Quotā horā? **R.** A meridie primā. **T.** Sat habeo, interea vale. **R.** Te servet Dominus Deus.

COLLOQ. 32.

Grimondus, Elevetus.

Vis emere hoc cingulum? **B.** Cur emerem? Unum mihi satis est, tu verò cur vis vendere. **G.** Quia sunt mihi duo. **B.** Nec tamen licet ut vendas, nisi vis in peñā incarrere. **G.** Quid vetat me vendere res meas? **B.** Nihil adhuc tuum habes. **G.** Eho, nihil? unde probas istud? **B.** Quia

nōndum es tui juris, sed sub patris potestate: denique vis
audire breviter tibi istud non licere? **G.** Maximē velim.
B. De hoc lex est scholastica, cuius hæc est sententia,
Pueri in Iesu parentum ne c. vendant aliquid, nec emant,
nec permutent, nec alienent quovis alio modo. Qui con-
trā fecerit, verberibus plectetur. **G.** Istud ego non igno-
rabit, sed volebam periculum facere an constans esse
in observandis legibus. **B.** Tu igitur es simulator. **G.** In
hac simulatione nihil video esse mali: num tu interpre-
taris malē? **B.** Minimē verō: nihil enim noctuisti mihi.
G. Quid si noctuissēm? **B.** Tulissēm & quo animo, ut
Christianum decet. **G.** Utinam adverſa omnia sic fera-
mus propter Christum, qui nihil nō tulit salutis nostræ
causā! **B.** Feremus certē si exemplum ejus semper nobis
proponamus ob oculos. **G.** Difficile id quidem est. **B.** I-
mō impossibile, nisi illius Spiritu semper adjuveniatur:
quod quidem assiduis precibus est impetrandum. **G.** Q
quām suavi sermone tantillum otium consumplimus.

COLLOQ. 33:

Sartor, Odetus.

Equid hodie precatus es domi? **O.** Cur quāris istud?
S. Quia nō interfui matutinæ præcationi. **O.** Qui
scis? **S.** Observavī. **O.** Atqui tu non es observator. **S.** Non
sum. **O.** Quām obrem igitur observabas? **S.** Quia es mihi
charissimus. **O.** Quid tum? **S.** Dolebit mihi, si vapulabis.
O. Quid? an ego noratus fui? **S.** Etiam dubitas? **O.** Cūm
recitaretur catalogus, nemo me excusavit? **S.** Nemo
quod sciam. **O.** Si me tantopere amas (ut dicas) cur
tunc non excusasti me? **S.** Quid causæ dixistē? **O.**
Commentus es aliiquid. **S.** Ergo mentitus essem.
O. Quid indē? **S.** Sed ex verbo Dei mentiri vetitum est.
O. Fateor: sed erat leye mendacium. **S.** Nihil leye iudi-
caandum est, quo Deus offenditur. **O.** Negare id non pos-
sum, sed levia ista facile remittet nobis propter Iesum
Christum, qui est deprecator noster & advocatus. Nam
quotulquisque non peccat quotidie sēpissime? **S.** Protecto
nullus

nullus, quinetiam vix precamur, aut aliquid boni operamur, in quo non insit aliqua peccati species: *O.* Quid ergo futurum esset nobis, nisi Deus facile ignorceret? unde & quotidie precantes dicimus, *Remitte nobis debita nostra* *S.* Nihil dubitare debemus, quin remittat, si errata nostra serio & verè agnoscamus, si ex animo petamus veniam, si fidem habeamus nobis ignosci. *O.* Quid igitur restat? *S.* Hunc restat, ut neque delectemur peccatis, neque in iis persistamus, neque malitiosè, scienter, & de industria peccatum committamus. Nimis enim multa sunt quæ per cūnus infirmitatem peccamus, & etiam per ignorantiam. *O.* Nihil dubito de peccatis illis, quæ ex earnis imbecillitate perpetramus, qualis! fuit Petri abnegatio. Sed quid sit ut peccamus per ignorantiam? *S.* De hoc Pauli exemplum habes, qui scribens ad Timotheum, in priore epistola palam profiteatur se, quimvis Ecclesiam Dei persecutus fuerit, tamen veniam esse consecutum, quia ignorans id fecerit. *O.* Isto exemplo mihi abundè satisfecisti [nam & ego id legiſtè memini:] sed scin' tu quoto epistolæ capite id scriptum sit? *S.* Evidem non soleo vexare memoriam in retinendis capitum numeris: mihi hoc tempore satis esse videtur aliquot sententias quasi raptim annotare, quas memoriaz mandare liceat, si quid interdum otii suffurari possim ex quotidiana studiorum præsentiam occupatione. *O.* Utinam ego quoque id facere possem! *S.* Quid impedit? *O.* Vix ego queo satis præceptoris facere in exercitationibus scholasticis; tantum abest ut aliis studiis aliquid temporis impertiri concedatur. *S.* Satis profectò quotidie sumus occupati: sed hæc tamen ferenda sunt, quamdiu nobis opus esse, ipsi Deo & parentibus nostris vñsum fuerit *O.* Ego propterea libenter fero ac tolero omnes ejusmodi labores. *S.* Qyā spe toleras? *O.* Quia futurum spero, ut primi sint gradus, quibus ad majora aliquando perveniam. *S.* Sed de his aliis pluribus, ounc agamus quod instat. *O.* Quid istud est? *S.* Audin' tu ad coenam signum dari? *O.* Bonum signum nuntias; jam sentiebam esuriem. *S.* Nimirum quia

qui merendam prætermisisti. **G.** Utinam ea tam facilem
temper abstinere possem, quam hodie carui libenter!
S. Ego verò non libenter careo, nisi occupatus necessario
negotio.

COLLOQ. 34.

Pbrygo, Stephanus.

SAlve ambulator opreatissime. **S.** Et tu salvus sis, cessa-
tor occupatissime. **P.** Satisac rectè vales, mi *Stephanus*?
S. Imò rectissimè, quæ est Dei optimi maximi benigni-
tas. **P.** Evidem ex animo gaudeo, tibique vehementer
gratulor redditum istum incolumem. **Ubi** fuisti hoc toto
anno? **S.** In *Italia*. **P.** Quam ab causam animum induxe-
ras illuc proficisci? **S.** Ob famam regionis, de qua tam
multa ubique prædicantur. Nec ignoras quam simus re-
rum novarum cupidi. **P.** Sic est natura comparatum: sed
quid illuc invenisti. **S.** Certè multo plura quam ex fama
audiveram. **P.** Sed multa (credo) vidisti quæ minime vel-
les. **S.** Nempe sceleras: sed, quod ad regionem attinet, ter-
ra est longè fertilissima, omni optimorum fructuum ge-
nere valde abundans, præcipue vino præstantissimo.
P. Scilicet ea potissimum res tibi arridebat. **S.** Ut verum
fatear, mire afficiebat palatum. Nam quale dicas hoc no-
strum vinum esse? nullum vere dicás, si cum illo compa-
rares. **P.** Inde ergo tibi se offerebat pulchrum Dei laudan-
di argumentum. **S.** Pulcherrimum. Sic enim sæpe cogita-
bam: Quà bonus es, Domine Deus, qui nos amavisti
usque ad delicias! Non enim solum eā creasti nobis ad
victum quæ terra sponte suā producit: sed etiam tot ge-
nera rerum delectissimatum, quæ si moderate sumamus,
& cum gratiarum aetione, & corpus suavissime nutri-
unt, & ipsum animum mirifice exhalarent. O, quibus
verbis, quibus operibus sat is digne glorificemus nomen
tuum, Domine! Denique sic afficiebar animo, ut mihi
magis cuperem, quam Divinas laudes semper in ore ha-
bere: sed (proh dolor) aliis atque aliis subiuste conceptris
cogitationibus ignis ille paulatim extinguebatur. **P.** Istud
apud me non est novum: nam sæpe tale quid mihi solet
acci-

accidere. S. Ea est naturæ nostræ inconstantia. P. Horis fere omnibus istud experimur: sed quid tandem egisti in tua *Italia*? S. Invisi, animi gratiâ, aliquot urbes celebriores alicubi etiam studii aliquandiu. P. Quas urbes invisiisti potissimum? S. Multas quidem vidi in transi-
tus: sed paucas contemplatus sum otiosus, nimirū *Genu-
am, Florentiam, Venetias, denique Romam* illam, quæ olim mundi caput dicebatur, nunc autem est omnium abomi-
nationum fons & origo. P. Vidistine magnam illam Be-
stiam? S. Vidi obiter, cùm per vicos [opinor] spectaculi
gratiâ portaretur. P. Sed [ut ad tem] in quibus tandem oppidis commoratus es studiorum gratiâ? S. *Roma* re-
diens, transivi *Bononia*, *Patalium*, *Mediolanum*. In eorum oppidorum singulis menses circiter tres versatus sum in variò literarum generc. Volui enim è singulis paucula quasi degustare. P. Quid autem vidisti novi in tot cele-
berrimis oppidis? S. Rogas? Hæc omnia mihi nova videbatur sed longum foret omnia tibi narrare, præsertim nunc cùm mihi est aliquo præoperandum. P. Quid tandem? S. Ad patruum qui me ad coenam invitavit. P. Nolo igitur te remorari diutius: sed quando licebit no-
bis magis otiose confabulari? S. Cras à prandio, si volu-
cris. P. P. Ego verò id percupio. S. Ad horam igitur primā expecta me in cubiculo. P. Fiet, hora est ad merendam opportuna.

COLLOQ. 35.
Magister, Hypodida/calus.

Quid? quid hisce diebus inter nos egeramus satíne cogitasti? H. Etiam aīque etiam cogitavi. M. Ecquid placet tibi conditio quam obtuli? H. Maximè. M. Quid mensa, seu convictus? H. Nihil in ea re desidero. M. Quid restat igitur? H. Ut [si tibi non molestum est] præscribas mihi quas operas aīme tibi præstari velis. M. Id verò est æquissimum: accipe igitur præcipua officii tui capita, quorum hoc primum est.

Quotidie manè diligenter curare ut omnes domestici mei discipuli mature cubitu surgant, pro ratione temporis

cum hyberni, tum aestui. Ubi surrexerint, ea curent quae ad cultum & manditium corporis pertinent? postremo, ut adficiat private nostrae precationi.

Secundum, ter quotidie in aulam deducere, mane scilicet, & ante horam undecimam, ac tertiam pomeridianam. Illic (aisi egomet adero) expectare, donec aliquis ex doctoribus adfuerit: interea curare recitandos catalogos, & precationem dicendam: item obseruare sedulò, num quis ex ipsis doctoribus absit ab auditorio suo: si quis aberit, mihi statim renuntiare, aut ejus partes agere.

Tertiam, manere cum pueris domesticis, quoties non do centur in scholis: interea minores ad lectionem & scripturam instruere, ceterorumque repetitiones audire, quantum tempus & opportunitas patiatur: orantes denique in officio retinere, admonere, arguere, objurgare, virgis etiam, ubi opus fuerit, castigare.

Quattuum, feriatis diebus eos ad sacras conciones ordine deducere, et domum similiter reducere.

Quintum, quoties ludere permisum erit, subinde obseruare ne quid praeter officium & bonos mores vel fastis vel dictis admittantur.

Sextum, suppeditare illis ex pecunia, quam tibi in manus dabo, chartam, pennas, atramenta, & alia quædam dunta xat parvi pretii necessaria, eaque omnia in expensorum codicem referre. Id autem Mercurii & Sabbati potissimum diebus fieri solet:

Septimum, quae ad eorum libros, vestimenta, & curam corporis pertinebunt non negligere, hoc est, interdum ab illis librorum & vestimentorum rationem exigere, valedicuntis & cultus corporis rationem habere, & alia ejusmodi [in pueris praeterim minoribus] curanda & observanda.

Octavum, docere pueros tum in classe mea, tum in cæteris, praeter tres superiores, si quando necessitas postulabit.

Nonum, interdum [si opus fuerit] me & domi & foris, in privatis negotiis adjuvare.

Hactenus audisti quæ mihi abs te præstari velim officia, quæque etiam ab aliis domesticis hypodidascalis exigere soleam. Eorum tamen omnia non adeò severus exactor fuero, quin ipse, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam, in quibus ego quasi vicarii partes agam. Intellexisti hec omnia? *H.* Ego vero diligenter omnia: sed unum te oro, ut, ad memoriam renovandam des mihi eorum commentariolum, & simul cogitandi ad deliberandi spatium. *M.* Quantum temporis postulas? *H.* Diem unum naturalem. *M.* Ego vero duos integros dabo. Interea (ut cœpisti) nullo tibi sumptu nobis perges convivere & commorari tam libere quam si esses domi tuæ. *H.* Stud non sine humanitate facis; quo sit ut majori beneficio me cœvinicas. *M.* Habebis à prandio quod requiris commentarium, cùm primum mā tibi manu conscripsero. *H.* Quid si mihi dictares? *M.* Malum egomet scribere, ne quid fornicè inter dictandum excidat. *H.* Ut liber.

COLLOQ. 36.

Quæstor, Benignus.

Quām doleo me non interfuisse manē repetitioni vestræ! *B.* Cur non venisti in ludum ciuius, ut sei' soles? *Q.* Me miserum: non surrexi in tempore. *B.* Quam obiem? *Q.* Quia nemo me ex pergefecit. *B.* Quis te solet excitare? *Q.* Hōspes nōst̄, aut ejus ancilla, sed abente illo, ancilla sape obliuiscetur, aut certe negligit. *B.* Ubi erat hōspes? *Q.* Sub aut̄ram prodierat ad sua negotia, ut postea rescivi. *B.* Quid hospitā nihilne curat? *Q.* Quid putas eam curare? quotidie ex quo sūri exit, semper intenta est partim curandis filiolis, partim cæteris domesticis rebus. *B.* Nullōsne habes contubernales scholasticos? *Q.* Prorsus nullos. *B.* Ah puer infelix, qui neminem habes quocum de studiis conferas! *Q.* Ob eam rem meā est miserrima coadiu, quantum ego judico. Non enim possum arbitrio meo ludere propter tantam

merca-

mercatorum turbam, qui domum illam frequentant, & mihi toto die obstopunt. *B.* Non habes tibicubiculum? *Q.* Quid mihi prodest habere? Est enim ita conjunctum gradibus & cochleis, ut ne felis quidem aut ascendat, aut descendat, quin scriat aures meas aliquis strepitus. *B.* Magna profecto molestia. *Q.* Illa vero multo major, quod supra meum cubiculum est amplissimum conclave ubi merces afferuntur. Unde sit, ut horis omnibus aliquas graves sarcinae vel importentur vel exportentur. *B.* O Deum immortalem! quomodo illuc potes vivere? *Q.* Quid ait? vivere? quidem non vivo, sed languo potius. Neque unquam mihi videor esse liber, nisi cum sum in schola tecum una, & cum ceteris nostris condiscipulis. *B.* Quam doleo vicem tuam! *Q.* Utinam liceret tecum mihi habitare in his aedibus scholasticis! *B.* Nihil esset mihi iucundius: sed quid impedit? *Q.* Patris velus amicitia cum illo hospite meo. *B.* Deberes patrem admonere de studiorum tuorum incommodis. *Q.* Sæpe quidem monui, & coram & per literas. *B.* Quid ille respondeat? *Q.* Frustra moveretur: quasi surdo narratur fabula. *B.* Quid ita? *Q.* Quia nunquam in discendi ludo versatus est: ideoque in studiorum ratione nihil intelligit. *B.* Ego tamen, si mea res ageretur, omnem moverem Iapidem, ut voti compos essiceret. *Q.* Quid si pæceptor ipse ad patrem meum scriberet? *B.* Nunquam illud illi persuaderes. *Q.* Cur non? *B.* Quia non vult ambire quæpiam, ut discipulorum turbam sibi compareret. Abhoret enim ab omni tuum ambitione tuum avititia. *Q.* Quid igitur mihi faciendum suades? *B.* Unicunq; habeo consilium. *Q.* Ne mihi obsecro retinas. *B.* Ea res per amicos tentanda est. *Q.* Idem mihi quoque aliquando in mentem venerat; sed nunquam ausus sum experiri. *B.* Quid dubitas? *Q.* Vereor ut hoc parum succedit. *B.* Rei exitus in manu Domini: sed quid tentare nocebit? *Q.* Tentemus sane. Nihil enim mali (ut confido) inde potest accidere. At ego nescio quam ratione hic uertendum sit. *B.* Dic mihi, non expectas ut brevi pater in hanc urbem veniat? *Q.* Spero venturum propediem. *B.* Quan-

B. Quando igitur? Q. Ad Calendas Quintiles. B. Optime est. Scin igitur quid sit opus sc̄. &c. Q. Dece, quælo. B. Fac singulatim convenias duos aut tres ex paternis amicis præcipuis, qui sunt mihi graves & honorati: nempe ut plus valeat eorum autoritas apud patrem tuum. Q. Bene mones: quid ilis dicam? B. Narrabis diligenter omnes incommoditates studiorum tuorum. Q. Nihilne amplius? B. Docebis insuper quoniam medo tibi provideri possit, ut tempus redimas, quod apud istum hospitem tam misere haec tenus perdidisti, & nisi eo remedio ubi mature consulatur, actum esse de tuis studiis & eorum progressu. Denique nè ante desliteris monere, erare, obsecrare, donec persuaseris, ut tibi promittant se acturos esse serio cum patre tuo negotiorum. Q. Quid si recusabunt? B. Vix fieri potest ut recusent omnes. Q. Non est verisimile, præsertim cum sint mei amantissimi, & mihi patris nomine gratificentur adeò libenter. B. Ad hæc, res ipsa urget eos: nempe tanta studiorum tuorum jactura. Q. Pluribus verbis opus non est. Auxilio Dei fretus, aggrediar primo quoque tempore. B. Sed interim memor esto, ut in divinas preces dies noctesque incumbas. Q. Ipso volente Deo, id curabo pre viribus. Satis enim scio nullum consilium mihi esse profuturum, nisi quoad ille juverit. B. Sed iam tempus est ut domum te recipias, nè forte hospes offendatur. Quid cessas? Q. Cogito nè quid prætermiserim de quo essem admonendus. B. Si quid alterari nostrum præterea occurrerit, cras otiose tractabimus. Q. Vale igitur, mi *Beaigne*, & perge, quælo, me tuis precibus adjuvare, quemadmodum juvisti optimo consilio. B. A. Dominu Deo profecta sunt omnia, qui, ut consilium edidit, sic dabit effectum. Q. Ita fore confido. Iterum vale. B. Vale, *Quæstor* suavissime.

COLLOQ. 37.

Atbarsius, Benjaminus.

Siccine me insciente abiit pater tuus, ut mihi non licuerit eum convenire? B. Cur à prandio non venisti in diversoriu ejus? A. Quia putabam tantum cras illū esse dis-

discessum. *B.* Ego quoque idem arbitrabar; sed noluit occasionem prætermittere, quæ se ex tempore obtulerat. *A.* Adhuc ille meminit *Catonis* distichon illud,

*Quamprimum canta tibi est occasio prima,
Nec rursum queras; quæ jam neglexeris autem.*

B. Illud opuscula sic memoriam tenet, ut in eo videatur *etatem contrivisse*: *A.* Vide quanta vis sit memoriae in iis quæ ruribus annis didicimus. *B.* Ex est *Quintiliani* super hac re sententia; cujus verba (ut opinor) meministi. *A.* Meminisse sed [ut ad rem] quæ fuit patri occasio, ut autem discesserit quam instituerat? *q.* Quidem *Lugdinen-*
ses, quibus eum ad mercatum huc venerat. *A.* Ad eamne cum profectus est? *B.* Præstolabar illum in diversorio. *A.* Unde scias mutassæ censilium de profectione? *B.* Erat in piaudio cum inter ipsos convenerat, ut expeditis quibusdam reliquis in urbe negotiis, quos sub horam secundam consecderent. *A.* Quod super est, sausne ex animi sententia rem suam fecit? *B.* Ita feliciter, ut me ob eam rem ad divinas laudes vehementer horratus fuerit. *A.* Tu nonc igitur [opinor] hene nummatus redis. *B.* Mene rides? *A.* Cur ego id facerem? *B.* Pro tua libidine. *A.* Quasi vero animi gratia soleam irridere ceteros. *A.* Atqui ita putabam. *A.* Longè aberras. Nam aliud est jocari, aliud irridere. Alterum caret vito. Et que inter amicos satis frequens: alterum est vitiosum atque odio dignum; ut potest quod ex contemptu ferè proficiatur. *B.* Ignosce igitur mihi. *A.* Non gravis est culpa. Sed dic, rogo, nihil tibi pecuniae dedit pater? *B.* Ne petivi quidem. *A.* Tamen sponte dedit. *B.* Aliquantulum. *A.* Quantum igitur? *B.* Perpulillum. *A.* Dic sodes. *B.* Cur tam avide inquiris? *A.* Ut amicorum more tibi gratulor. *B.* Nihil est gratulatione dignum. *A.* Fateres tandem quid sit. *B.* Soliassem quinque. *A.* Hui! tantillum? O stulte, qui non petieris duos aut tres decusses argenteos! *B.* Non ausus sum. *A.* Quid verebar? *B.* Ut planè denegaret, atque xgrè ferret quod

peterem

petrem. **A.** Nunquam id fecisset, modò petendi causam addidisses. **B.** Credo eisdem, sed quid cause attulissim? **A.** Rogas? nonne sunt res sexcentæ, quibus indiget usus scholasticus? **B.** Multæ sunt, fateor. **A.** Tu vero; adeóne abundas rebus omnibus, ut tibi deficit nihil? **B.** Imò defunt plurima, sed quibus facile caream. Præterea, satis novit pater quæ mihi opus sunt, cùm studiorum causâ, tum ad viatum cultumque corporis. **A.** Novit quidem, sed alia multa sunt illi & curanda & cogitanda. **B.** Credo esse illi præcipuam liberorum curam. **A.** Sed nimis ab eo remotus es. **B.** Sine me pervenire quò volo. **A.** Age, si no. **B.** Novit etiam pater me nondum esse idoneum ad rectè tractandam pecuniam. **A.** Cur non? An tu ad eam rem non satis ætatis habes atque prudentiæ? **B.** Iste absurum longissimè. Itaque pater dedit præceptoris in mandatis ut omnia mihi suppeditet ad usus vitæ & studiorum necessaria: ad quam rem præbet illi quantum satis est pecunia. **A.** Esto. **B.** Ego si quid à patre peterem, ne statim ad præceptorem remitteret, fortassis etiam irasceretur, & me graviter objurgaret. **A.** Facile est objurgationem pati, modò ne sequantur verbæ. **B.** Facile est, credo, sed illi duntaxat, quos neque pudor movet, neque ulla parentum reverentia. Ego autem ipsa verbæ ferre malim, quam patris irati objurgationem. Ex quo sit, ut sedulò caveram, nè quid illi præbeam causæ ad irascendum, id eam sub quinto præcepto divinæ legis continetur. **A.** Facis ut pium decet adolescentem. **B.** Ejus rei laus non mihi sed soli Deo tribuendæ est. **A.** Nempe, à quo proficiscitur quicquid nobis in est boni. **A.** Fauxit ille, ut quæ bona inspirat nobis, ea sequamur animo omnipotissimo. Sed, ut ad te redam, letiōne reprehendebas quod nullam pecuam à patrem rogasse? **A.** An ego te vellem ad fallendum patre inducere? **B.** Mihi quidem non sit verisimile, me tamen ipsum fecelliisti. **A.** Quomodo? **B.** Quia serio loqui videbaris, ad eum aperte vultum verbis ipsis accommodabas. **A.** Sed quid censes de hac nostra confabulatione? **B.** Argumentum satis agutum dedit nobis

nobis in hoc otio nostro vespertino. **A.** Ecquid habuit sermo noster quod reprehendisset observator, si forte (ut solet) nos observasset ex insidiis? **B.** Nihil, ut opinor, **A.** Profectò verum est quod sàpē nobis præceptor inculcat. **B.** Quid illud est? **A.** Latinæ linguae copiam & facultatem comparari his potissimum rebus, sàpē scribendo confabulando, legendis autoribus, Anglica Latinè, aut Latina Anglicè convertendo. **B.** Ergò his rebus diligenter nos exerceamus, adjurore Domino Deo, in cuius manu sita sunt studia nostra omnia. **A.** Idem faxit, ut ejus erga nos beneficia vero cultu dignissime laudibus perpetuò celebremus.

B. Hoc opus, hoc studium parvi properemus & ampli-

Hæc sit votorum sum & a suprema precor.

A. Sed audi horologium. **B.** Nos opportunè admonet, itaque desistamus. **A.** Alioqui solis occasus nos hic opprimet.

COLLOQ:38.

Honoratus, Vimianus, Pratensis.

Pædagogus.

Quod caret alterna requie durabile non est. *Hæc reparat vires sessaque membra levat.* Ovid. **V.** Nec me offenderit lulus in pueris; est & hoc alacritatis signum *Quintilianus.*

Pr. Nulla res est, quæ perferre possit continuum laborem. *Quintilianus.*

Pæ. Video quorū spectant ista, nimis ut vix ambulatim ducam: sed eandem cantilenam semper ferè recitatis, ut solent nostræ aviculæ. **H.** Quid ergò vis dicamus? **Pæ.** Præceptor? **Pæ.** Dicite posthac suam quisque sententiam ex novo Testamento. **V.** Euge, nihil erit nobis facilius: habemus enim in promptu multam earum copiam. Vis ergò, præceptor, ut jum nunc incipiamus?

Pæ. Sanc velim, quando [ut ait] tanta est vobis copia.

V. Quis incipiet? **Pæ.** Túne, *Honorate*, vis honoris tuī causā hujus rei specimen ederis? **H.** Id ego libenter faciā, sed Dei honoris causā. **Pæ.** Laudo istud verbum. *Divinus enim*

enim honor & gloria omnibus in rebus est præferenda. Eis incipe, si quid habes. *H.* Nisi abundaverit *justitia vestra plus quam* *Scribarum & Phariseorum* non poteris *ingredi in regnum cælorum.* *Math.* quinto capite.

V. *Depositum mendacia, loquimini veritatem quisque proximo suo.* *Ad Ephes.* capite quarto.

Pr. *Filiū obedite parentibus in omnibus; hoc enim placet Domino.* *Ad Colossenses* tertio.

P. *Euge, bosum specimen: videte ut progressus respondeat;* hoc est, ut pergatis in posterum diligenter. *H.* *Qui nobis principium dedit, dabit idem successus prosperos.* *P.* *Ita sperandum est. Parat vos, ut prodire matureremus.* *H.* *Mox aderimus paratiissimi.* *P.* *Sumite suum quisque Pallium, ut prodeatis honestius.* *Sed heus pueri.* *P.* *Quid vis præceptor?* *P.* *Videte ut psalmos etiam adferatis; alibi in umbra cantabimus.* *P.* *Ita fiet ambulatio nostra jucundior.*

COLLOQ. 39.

F. V.

*F*uistine hodie in Gymnasio? *M.* Ubi ergo fuissim? *V.* Tu vero quid agebas? *V.* Eram domi occupatus. *M.* Id evenit præter morem tuum: soles enim abesse rarius. *V.* Quam possum rarissimè, quid autem actum est? *M.* Nihil prorsus. *V.* Ergo remissionem habemus? *M.* Certè. *V.* Quamobrem? *M.* Propter mercatum hodiernum. *V.* Quis dedit? *M.* Ludimagister, permisso tamen rectoris. *V.* Quid concessit? *M.* Vacationem ab omni munere scholastico. *V.* An in totum diem? *M.* A mane ad occasum usque solis: tametsi diligenter & multis quidem verbis admonuit, ut in otio de negotio cogitaremus, nè eos in ludum veniremus imparati. *V.* Quid igitur nos? hincine abutemur otio? *M.* Id vero ætatem nostram decet minimè. *V.* Tu ergo quid paras facere? *M.* Me recipere in museolum, nisi forte tibi magis placet et lesquihoram aliquò prodeamus ambulatum. *V.* Egone recusarem? inò nihil est quod nunc magis velim. Nam & nos interea tractabimus aliquem sermonem literarium,

&

& simul corpus exercebimus. **M.** Eamus igitur extra muros. **V.** Quoniam? **M.** Usque ad ripam lacus. **V.** Valde istud mihi atridet, sed tu (si placet) me expectabis. **M.** Quidam? **V.** Tantisper dum crepidas eo inutatum calceis. **M.** Ubi vis expectari? **V.** Ad portam Franciscanam. **M.** At vide ne me fallas. **V.** An ego amicum fallerem, cum sciam etiam inimico servandam esse fidem? **M.** Abi, festina: ego, dum te opperior, aliquid interim legam. **V.** Salve *Marcelle*. **M.** Quis iste salutator? **V.** Ecce redii. **M.** Echo! tam citò? mihi videris volâsse. **V.** Nimirum affectus ipse pedibus alas addidit. **M.** Eamus nunc, ducente Deo. **V.** Solus Deus est qui suos ducit ac reducit. **M.** Maturemus: satis longè hinc lacus: abest. **V.** Tantò melius prandebimus: perge.

F I N I S.

